

**AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO**
IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

**JAWNE
POUENIE**

Egz. nr **2**

Mjr dypl. Bogumił OFMAN

**PODSTAWOWE PRZYCZYNY
WYKRUSZALNOŚCI PODCHORAŻYCH
ZE STUDIÓW w WSOWZ ORAZ
SPOSOBY ICH MINIMALIZACJI**

Rozprawa doktorska

12261

WARSZAWA 1986

**AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO**
IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

~~JAWNE~~
~~POUFNE~~

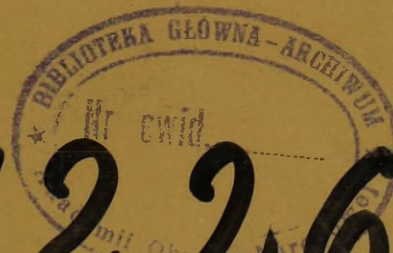
Egz. nr **2**.....

Mjr dypl. Bogumił OFMAN

**PODSTAWOWE PRZYCZYNY
WYKRUSZALNOŚCI PODCHORAŻYCH
ZE STUDIÓW w WSOWZ ORAZ
SPOSOBY ICH MINIMALIZACJI**

Rozprawa doktorska

12261

WARSZAWA 1986

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. Karola ŚWIERCZEWSKIEGO

~~JAWNE~~

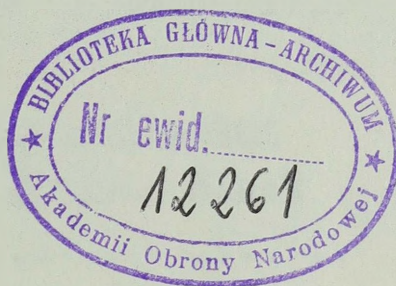
Egz. nr 2

Przeł. Prof. 779/21.08.95 (P)

mjr dypl. Bogumił OFMAN

PODSTAWOWE PRZYCZYNY WYKRUSZALNOŚCI PODCHORAŻYCH ZE STUDIÓW
W WYŻSZEJ SZKOLE OFICERSKIEJ WOJSK ZMECHANIZOWANYCH
ORAZ SPOSOBY ICH MINIMALIZACJI

Rozprawa doktorska napisana
pod kierownictwem naukowym
płk.prof. dr hab. Stanisława PIURO

T R E Ś Ć

	str.
WSTĘP	5
CHARAKTERYSTYKA PODSTAWOWYCH POJĘĆ WYSTĘPUJĄCYCH W ROZPRAWIE	11
Rozdział 1	
PODSTAWY METODOLOGICZNE ROZPRAWY	15
1.1. Temat i cel badań	15
1.2. Uzasadnienie podjęcia tematu	16
1.3. Analiza literatury przedmiotu badań	18
1.4. Problemy badawcze i hipotezy robocze	32
1.5. Organizacja badań: metody, techniki i narzędzia badawcze oraz teren badań	34
Rozdział 2	
OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA WYKRUSZALNOŚCI PODCHORAŻYCH ZE STUDIÓW W WSOWZ W ŚWIETLE BADAŃ LAT 1967 - 1983	37
2.1. Analiza ilościowa wykruszalności podchorążych ze studiów w latach 1967 - 1983	37
2.2. Analiza jakościowa wykruszalności podchorążych ze studiów w latach 1967 - 1983	44
Rozdział 3	
RZECZYWISTE ŹRÓDŁA I PRZYCZYNY WYKRUSZALNOŚCI PODCHORAŻYCH ZE STUDIÓW W WSOWZ W ŚWIETLE BADAŃ POPULACJI 1980 - 1984	54
3.1. Charakterystyka badanej populacji podchorążych z punktu widzenia ich pochodzenia społecznego, przygotowania i uzdolnień. Analiza ilościowa odpadu i odsiewu słuchaczy ze studiów	54

	str.
3.2. Analiza źródeł wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ	74
3.2.1. Analiza źródeł zewnętrznych zjawiska wykruszalności podchorążych	75
3.2.2. Analiza źródeł wewnętrznych zjawiska wykruszalności podchorążych	85
3.3. Analiza przyczyn wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ	99
Rozdział 4	
GLÓWNE SPOSOBY MINIMALIZACJI WYKRUSZALNOŚCI PODCHORAŻYCH ZE STUDIÓW W WSOWZ	111
4.1. Sposoby minimalizacji źródeł zewnętrznych zjawiska wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ	111
4.2. Sposoby minimalizacji źródeł wewnętrznych zjawiska wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ	114
4.2.1. Propozycje w zakresie usprawnień działalności komisji kwalifikacyjnej na studia w WSOWZ	114
4.2.2. Propozycje w zakresie usprawnień funkcjonowania systemu dydaktyczno-wychowawczego WSOWZ	119
4.2.3. Propozycje w zakresie utworzenia systemu motywacyjnego dowódców pododdziałów szkolnych	127
4.2.4. Propozycje w zakresie realizacji podstawowych potrzeb życiowych podchorążych	129
ZAKOŃCZENIE	132
BIBLIOGRAFIA	135
ZAŁĄCZNIKI	
nr 1 - MODEL REKRUTACJI KANDYDATÓW DO WSO W PRL	141

	str.
nr 2 - PLAN KURSU PRZYGOTOWAWCZEGO Z PODCHORAŻYMI 3 BATALIONU PODCHORAŻYCH - DOWÓDCAMI DRUŻYN I ROKU STUDIÓW /WARIANT/.....	142
nr 3 - PROGRAM TEMATYCZNY KURSU PEDAGOGIZACJI PODCHORAŻYCH GRUPY DYDAKTYCZNEJ	144
nr 4 - PROGRAM TEMATYCZNY DLA GRUPY DYDAKTYCZNEJ Z ZAKRESU SZKOLENIA PEDAGOGICZNEGO W VIII SEMESTRZE STUDIÓW	149
nr 5 - KWESTIONARIUSZ K-1 MOTYWÓW WYBORU ZAWODU OFICERA I STUDIÓW W WSOWZ.....	153
nr 6 - KWESTIONARIUSZ K-2 POSTAW I MOTYWÓW STUDIÓW W WSOWZ	158
nr 7 - ANKIETA DLA PODCHORAŻYCH ZWALNIANYCH ZE STUDIÓW W WSOWZ	166
nr 8 - ANKIETA DLA PODCHORAŻYCH IV ROKU STUDIÓW	174
nr 9 - ARKUSZ WYWIADU W-1 DLA DOWÓDCÓW PODODZIAŁÓW SZKOLNYCH	178
nr 10 - ARKUSZ WYWIADU W-2 DLA NAUCZYCIELI AKADEMICKICH	179

W S T Ę P

Szkolnictwo wojskowe jest wyodrębnioną częścią systemu edukacji narodowej. Łączy się z nim przez realizację nadrzędnych funkcji wychowania. Kształtując przekonania i postawy znacznej części młodzieży, przygotowuje ją do uczestnictwa w życiu społeczno-gospodarczym kraju, a przede wszystkim realizując tzw. cele instytucjonalne tj. wynikające ze specyficznych funkcji sił zbrojnych, przygotowuje młodych obywateli do udziału w walce zbrojnej w obronie socjalistycznej ojczyzny.

Jednym z głównych ogniw szkolnictwa wojskowego są Wyższe Szkoły Oficerskie, których zadaniem jest kształcenie i doskonalenie kadr oficerskich dla sił zbrojnych.

Proces dydaktyczno-wychowawczy wyższej uczelni wojskowej ma na celu przygotowanie dowódcy - wychowawcy o rozległej wiedzy ogólnowojskowej i specjalistycznej, ugruntowanych socjalistycznych cechach osobowych, potrafiącego kształtować postawy ideowo-polityczne podwładnych i skutecznie dowodzić nimi na współczesnym polu walki.

Wszechstronne przygotowanie absolwentów WSO do wykonywania obowiązków na pierwszych stanowiskach służbowych w jednostkach wojskowych, może być wynikiem jedynie rzetelnej, codziennej działalności wszystkich ogniw służbowych, partyjnych i młodzieżowych uczelni wojskowej. Niepokój musi budzić, a jednocześnie rodzić racjonalne przeciwdziałanie wszystko to, co zakłóca rytmiczność oraz efektywność procesu dydaktyczno-wychowawczego WSO. Między innymi do takich zjawisk należy, systematycznie malejąca sprawność studiów w szkołach oficerskich, inaczej mówiąc nadmierna wykruszalność podchorążych ze studiów.

Zwolnienie lub wydalenie słuchacza z uczelni spowodowane jest splotem wielu różnorodnych czynników, a jego efektem są straty natury materialnej i moralnej ponoszone przez państwo, siły zbrojne oraz młodego człowieka. Rzeczywistość obecnego procesu kształcenia w wyższych szkołach wojskowych jest taka, że co czwarty kandydat przyjęty na studia nie kończy WSO. Przykładowy rozkład zwolnień podchorążych ze studiów oraz poziom sprawności kształcenia w Wyższych Szkołach Oficerskich ilustruje tabela nr 1 i 2^{1/}.

1/ Por.: Sprawozdania z działalności Wyższych Szkół Oficerskich w latach 1979 - 1985. Materiały Zarządu Wyższego Szkolnictwa Wojskowego.

Tabela 1

PRZYCZYNY I ILOŚĆ ZWOLNIONYCH PODCHORAŻYCH ZE STUDIÓW W WYŻSZYCH SZKOLACH OFICERSKICH W LATACH 1979 - 1985^{2/}

WSO	WSO/Z					WSOWP					WOSP					WSOWI							
	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985		
Przy- stuki czyń	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985		
Razem stu- diowało w uczelnin	2185	2256	2216	2129	2222	1805	1224	1768	1355	1423	1483	1155	988	989	1264	1509	1408	1214	1200	1127	922	1711	1862
Własna prośba	402	544	549	630	515	299	202	104	43	46	58	84	103	136	205	192	163	179	210	180	75	45	75
Frudności w nauce	72	75	82	60	49	46	21	10	-	1	12	7	38	45	40	64	34	15	41	48	28	12	18
Stan zdro- wia	81	100	167	272	289	219	93	47	87	66	63	59	29	35	38	60	58	58	23	35	56	21	46
Wydalenia	28	32	22	16	16	6	21	12	8	13	13	4	30	30	12	13	37	37	34	23	17	19	10
Inne przy- czyń	66	71	106	155	124	50	12	12	28	16	34	9	19	20	22	28	35	27	37	19	7	27	15
Razem zwolniono	649	822	926	1024	1067	620	349	185	166	162	181	165	213	226	323	366	313	287	360	325	148	149	151

2/ Np.: W roku szkolnym 1982/1983 na ogólną liczbę 11262 studiujących podchorążych w Wyższych Szkołach Oficerskich 3042 podchorążych z różnych przyczyn zrezygnowało ze studiów.

o.d. tabel 1

	WSOVR1A						WOSR						WSOVL						WSOWPL					
	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1979	1980	1981	1982	1983	1984
1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1979	1980	1981	1982	1983	1984
1980	1981	1982	1983	1984	1985		1980	1981	1982	1983	1984		1980	1981	1982	1983	1984		1980	1981	1982	1983	1984	1985
1006	782	1025	1020	1038	866	1839	1407	1775	1661	1598	1637	1889	1407	1889	1407	1012	1870	985	570	568	534	728	725	808
154	74	191	228	231	67	225	120	282	271	271	238	38	63	202	262	277	291	27	27	30	25	132	130	116
43	16	36	33	18	28	111	73	159	152	90	100	111	73	159	152	90	100	18	18	23	2	12	12	12
46	14	57	61	59	32	22	56	56	49	40	6	32	50	56	56	49	40	13	13	16	12	51	45	31
18	4	13	12	18	2	24	2	12	17	17	16	24	2	12	17	17	16	8	8	5	4	30	10	19
105	19	104	79	45	14	75	40	100	109	100	83	40	100	109	100	83	75	7	7	7	17	30	55	51
364	127	401	413	375	143	485	257	509	617	527	477	485	257	509	617	527	477	73	73	81	60	255	252	219

Tabela 2

USZEREGOWANIE WSO POD WZGLĘDEM SPRAWNOŚCI STUDIÓW W LATACH 1979 - 1985

WSO	Studiowało w uczelni				Zwolniono w ciągu czterech lat				Sprawność studiów %/				Miejsce wśród WSO										
	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985		
	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985		
WSOWZ	2185	2256	2216	2129	2222	1805	2222	649	822	926	1067	1024	620	70,3	63,6	56,5	46,2	44,9	55,6	9	11	11	11
WSOWP	1224	1768	1355	1423	1483	1155	1483	349	185	166	162	181	165	71,4	87,3	90,0	88,6	87,8	79,8	8	1	1	2
WOSS	988	983	1264	1509	1759	1408	1759	213	226	271	323	366	313	78,5	79,1	79,0	80,1	79,0	77,7	5	8	4	6
WSOWI	1214	1200	1127	922	1711	1862	1711	287	360	325	148	149	151	79,0	74,9	71,6	83,9	87,6	92,7	4	9	7	5
WSOVRJA	1006	782	1025	1020	1038	866	1038	364	127	401	413	375	143	59,0	84,0	59,0	59,0	62,1	83,7	11	3	10	10
WOSR	1839	1407	1775	1661	1598	1637	1598	257	509	617	527	477	485	43,6	82,0	66,0	62,8	67,0	71,8	6	5	8	9
WSOWL	1839	1407	1012	1870	985	996	985	80	155	416	454	442	462	93,7	82,0	60,0	84,0	56,0	65,0	1	6	9	4
WSOFOPL	570	568	534	728	725	808	725	73	81	60	255	252	219	87,0	85,0	76,3	65,0	61,3	76,0	3	2	6	8
WSOSK	879	952	851	881	800	825	800	60	153	86	74	73	86	93,2	84,0	89,9	89,5	88,2	90,9	2	4	2	1
WOSL	1134	1550	1380	1178	1100	brak danych	1100	321	450	230	148	188	brak danych	70,0	69,8	83,0	88,0	83,0	brak danych	10	10	3	3
WSOŹCH	223	227	240	226	212	254	212	67	52	63	72	73	89	72,0	82,0	77,9	68,0	68,1	67	7	7	5	7

Pomimo rangi problemu do jakiego urosło zjawisko wykruszalności podchorążych ze studiów w WSO, nie doczekało się ono kompleksowych, zorganizowanych badań i opracowań naukowych. Poszczególne Wyższe Szkoły Oficerskie realizując zadania wynikające z corocznych Rozkazów Szkoleniowych MON, czynią próby zbadania i ograniczenia zjawiska wykruszalności. Prace te niestety nie mają charakteru systemowego i są trudne do przetransponowania na grunt innych uczelni wojskowych, a co najważniejsze próby te nie przynoszą oczekiwanych rezultatów. Nie oznacza to jednak, że nie należy kontynuować dalszych badań w kierunku poszukiwań nowych, bardziej racjonalnych sposobów zahamowania spadku sprawności studiów.

Niniejsza rozprawa jest jedną z nielicznych kolejną w szkolnictwie wojskowym, a pierwszą w WSOWZ próbą ustalenia przebiegu zjawiska wykruszalności podchorążych z uczelni, a uzyskane wyniki badań oraz przedstawione propozycje rozwiązań ograniczenia nadmiernych zwolnień słuchaczy ze studiów, mają na celu podniesienie sprawności studiów.

Rozprawa składa się z czterech rozdziałów, rozdział pierwszy zawiera podstawy metodologiczne rozprawy, w rozdziale drugim dokonano analizy zjawiska wykruszalności podchorążych z WSOWZ w latach 1967 - 1985 oraz podano genezę kształtowania się przyczyn rezygnacji słuchaczy z uczelni, rozdział trzeci zawiera wyniki badań populacji podchorążych 1980/1984 dotyczące rzeczywistych źródeł i przyczyn zwalniania się podchorążych z WSOWZ, natomiast rozdział czwarty przedstawia niektóre główne sposoby minimalizacji zjawiska wykruszalności.

Na zakończenie niniejszego wprowadzenia Autor wyraża serdeczne podziękowania tym wszystkim, których zainteresowanie i zyczliwość przyczyniły się do powstania tej rozprawy, pracownikom Instytutu Dydaktyki ASG im. K. Świerczewskiego, a nade wszystko promotorowi płk prof. dr hab. Stanisławowi PIURO. Wyrazy podziękowania kieruję również pod adresem Komendanta WSOWZ - gen. bryg. Mariana Zdrzałki oraz płk doc. dr. Tadeusza Janiszewskiego za stworzenie warunków do pracy nad rozprawą.

CHARAKTERYSTYKA PODSTAWOWYCH POJĘĆ WYSTĘPUJĄCYCH W ROZPRAWIE

W systemie szkolnictwa wyższego w Polsce, Wyższe Szkoły Oficerskie są integralną częścią tego systemu. Wszelkie procesy, zjawiska typowe dla procesu kształcenia w wyższej szkole, występują również w procesie kształcenia młodych kadr oficerskich.

W prowadzonych badaniach nad procesem kształcenia w szkole wyższej^{3/} jeden, z wielu problemów badawczych dotyczy przyczyn odpadu i odsiewu studentów ze studiów, określanych w literaturze przedmiotu najczęściej, jako niepowodzenie w studiach. Problem ten w ostatnich latach stał się centralnym obiektem zainteresowania badaczy, jako niepożądaný determinant efektywności procesu kształcenia oraz spowodował intensyfikację dotychczasowych badań w kierunku określenia rzeczywistych niepowodzeń studentów w studiach i poszukiwań racjonalnych rozwiązań w tej mierze. Podobne tendencje zaczęły występować w procesie kształcenia wyższej szkoły oficerskiej.

Zjawisko wykruszalności podchorążych z uczelni stało się niepożądaną prawidłowością procesu dydaktyczno-wychowawczego w szkolnictwie wojskowym. Aby można było w dalszej części kontynuować rozważania na powyższy temat, celowe jest wyjaśnienie niektórych pojęć z zakresu tego problemu.

W rozprawie występuje szereg pojęć i terminów charakterystycznych dla procesu kształcenia wyższej uczelni. Podstawowe pojęcia to: "wykruszalność", "sprawność studiów", "motywacja". W celu poznania istoty powyższych pojęć,

3/ Liberska B.: Problemy efektywności wyższego szkolnictwa. PWN, Warszawa 1974 r.

niezbędnym staje się również określenie pojęć pochodnych takich jak: "odpad", "odsiew", "niepowodzenie w studiach".

Pojęcie "wykruszalności" podchorążych ze studiów nie zostało dotychczas zdefiniowane, stąd konieczność podjęcia przez Autora, próby określenia jej istoty.

W rozumieniu potocznym w dydaktyce wojskowej funkcjonuje pojęcie wykruszalności jako zjawiska odchodzenia /zwalniania się i wydalania/ podchorążych z uczelni wojskowej^{4/}. Takie ujęcie wykruszalności jest nieco uproszczone, ponieważ pomija tak ważny aspekt, jakim są przyczyny rezygnacji słuchaczy z kształcenia w uczelni wojskowej.

W celu określenia podstaw do zdefiniowania wykruszalności, należy rozpatrzyć pojęcie "odpad", "odsiew", "niepowodzenie w studiach".

Prof. W. Okoń definiuje pierwsze dwa pojęcia następująco^{5/}: "odpad" - ogół uczniów przerywających naukę przed ukończeniem szkoły na skutek choroby lub innych warunków losowych"; "odsiew" - zjawisko polegające na przerywaniu przez pewien odsetek uczniów nauki - przed ukończeniem szkoły, z powodu niedostatecznych postępów w nauce lub niewłaściwego zachowania".

Pojęciem, które mieści w sobie odpad i odsiew jest "niepowodzenie w studiach" używane przez badaczy naukowych w bardzo szerokim znaczeniu. Prof. W. Okoń definiuje "niepowodzenie szkolne jako proces pojawiania się braków w wymaganych przez szkołę wiadomościach oraz negatywnego stosunku młodzieży wobec tych wymogów"^{6/}. Natomiast Cz. Kupisiewicz uważa, że "niepowodzenie w studiach to brak harmonii pomiędzy wymaganiami szkoły a postawą ucznia"^{7/}.

4/ Rozkrut J.: Refleksje na temat sprawności studiów w uczelniach wojskowych. Myśl Wojskowa nr 7/1985 r., s. 55 - 58.

5/ Okoń W.: Słownik pedagogiczny. PWN, Warszawa 1981 r. s.208.

6/ Tamże, s. 203.

7/ Kupisiewicz Cz.: Niepowodzenia dydaktyczne, przyczyny oraz niektóre środki zaradcze. Wyd. II PWN, Warszawa 1965 r.

Podobny pogląd prezentują^{8/} inni naukowcy. Rozbieżności pojawiają się w momencie określania przyczyn niepowodzeń szkolnych.

W świetle powyższych definicji, pojęcie "wykruszalności podchorążych ze studiów" należy rozumieć - jako negatywne zjawisko procesu kształcenia uczelni wojskowej, polegające na odpadzie i odsiewie pewnej grupy słuchaczy, którzy z różnych przyczyn nie chcą lub nie mogą ukończyć studiów w przewidzianym terminie".

Zjawisko wykruszalności podchorążych ze studiów jest wyznacznikiem "sprawności studiów", w stosunku odwrotnie proporcjonalnym tzn. im większy procent wykruszalności w uczelni tym mniejsza sprawność studiów. Sprawność studiów jest niejednokrotnie rozumiana jako miernik efektywności procesu kształcenia. Nie może ona stanowić jednak absolutnego miernika wartości studiów, określa natomiast bardzo istotny element o znaczeniu społecznym: wzrost liczby ludzi z wyższym wykształceniem oraz koszt wyszkolenia wysoco wykwalifikowanego oficera WP.

W literaturze naukowej "sprawność szkoły" rozumiana jest jako wydajność pracy szkoły mierzona kilkoma różnymi sposobami^{9/}. Inaczej mówiąc jest to pewien odsetek uczniów, którzy ukończyli daną szkołę w normalnym czasie, w stosunku do liczby uczniów przyjętych do kl. I tej szkoły. Podobnie definiuje to pojęcie D. Pachlicz, twierdząc, że wydajność studiów jest to stosunek liczby studentów kończących studia terminowo do liczby kandydatów przyjętych na I rok^{10/}. Czyli de facto "sprawność studiów w uczelni wojskowej to stosunek liczby absolwentów do liczby tego samego rocznika na początku studiów".

Kolejnym pojęciem, które występuje w treści rozprawy jest "motywacja" w wyborze zawodu i kierunku studiów. Pojęcie

8/ Szczepański J.: Socjologiczne zagadnienia wyższego szkolnictwa. Warszawa 1963 r.; Tomaszewski T.: Z pogranicza psychologii i pedagogiki. Warszawa 1970 r.

9/ Okoń W.: Słownik pedagogiczny, PWN, Warszawa 1981 r.

10/ Pachlicz-Pawlikowska D.: Czynniki determinujące sprawność studiów na kierunkach technicznych. PWN, Warszawa 1976 r.

"motywacja" jest bogato definiowana w literaturze przedmiotu zarówno pedagogicznej jak i psychologicznej, w związku z tym zostaną przytoczone tylko niektóre definicje, najbardziej charakterystyczne w poglądach naukowców.

W. Okoń uważa, że "motywacja to ogół motywów występujących aktualnie u danej jednostki"^{11/}, Reykowski J. zauważa^{12/}, że proces motywacyjny jest procesem regulacji, który pełni funkcję sterowania czynnościami tak, aby doprowadziły one do osiągnięcia określonego wyniku /celu/. T. Tomaszewski przez "motyw rozumie stan wewnętrzznego napięcia, od którego zależy możliwość i kierunek aktywności organizmu"^{13/}. Nieco odmiennie charakteryzuje "motyw" K. Obuchowski twierdząc, że "motywem jest zwerbalizowanie celu i programu umożliwiające danej osobie podjęcie określonej czynności"^{14/}.

Adoptując niejako powyższe definicje do potrzeb rozprawy, przez pojęcie "motywacji w wyborze zawodu i kierunku studiów rozumie się zespół wszystkich czynników skłaniających jednostkę do podejmowania i realizacji czynności, których celem jest opanowanie wiadomości, sprawności i umiejętności wymaganych w danej uczelni wyższej".

11/ Zob. Okoń W.: Słownik pedagogiczny. PWN, Warszawa 1981 r.

12/ Por. Reykowski J.: Teoria motywacji a zarządzanie. PWN, Warszawa 1975 r.

13/ Tomaszewski T.: Z pogranicza psychologii i pedagogiki, PWN, Warszawa 1970 r.

14/ Obuchowski K.: Psychologia dążeń ludzkich. PWN, Warszawa 1966 r.

R o z d z i a ł 1

PODSTAWY METODOLOGICZNE ROZPRAWY

1.1. T e m a t i c e l b a d a ń

Tematem rozprawy są "PODSTAWOWE PRZYCZYNY WYKRUSZALNOŚCI PODCHORAŻYCH ZE STUDIÓW W WSOWZ ORAZ SPOSOBY ICH MINIMALIZACJI". Zasadniczym celem rozprawy jest uchwycenie nie wszystkich lecz zasadniczych zespołów źródeł i przyczyn wykruszalności podchorążych, szczególnie I i II roku studiów WSOWZ, które determinują sprawność kształcenia w uczelni, a przez wypracowanie naukowo uzasadnionych rozwiązań problemu, dążenie do podniesienia sprawności nauczania w WSOWZ.

Realizacja celu głównego zostanie osiągnięta przez rozwiązanie następujących celów szczegółowych:

1. Dokonanie analizy i oceny zjawiska wykruszalności podchorążych w warunkach WSOWZ, biorąc pod uwagę wskaźniki ilościowe i jakościowe sprawności studiów w latach 1967 - 1983.
2. Określenie rzeczywistych źródeł i przyczyn zwalniania się podchorążych ze studiów w WSOWZ w oparciu o wyniki badań szczegółowych populacji podchorążych w latach 1980 - 1984.
3. Opracowanie propozycji rozwiązań zmierzających do ograniczenia rozmiarów zjawiska wykruszalności słuchaczy z uczelni, mając na uwadze minimalizację tych źródeł i przyczyn rezygnacji podchorążych ze studiów, które zależą od samej uczelni.

1.2. Uzasadnienie podjęcia tematu

Wykruszalność podchorążych z Wyższych Szkół Oficerskich niezależnie od przyczyn, jest zjawiskiem wysoce szkodliwym i złożonym zarówno w sensie ekonomicznym, społecznym jak i w aspekcie kadrowym.

Ministerstwo Obrony Narodowej wydatkuje na wykształcenie podchorążego pokaźne środki finansowe i spodziewa się, iż po czteroletnich studiach otrzyma wysoko kwalifikowane kadry młodych oficerów różnych specjalności. Tymczasem już znaczny odsetek podchorążych odchodzi z uczelni po I roku studiów, a tylko średnio około 50 % słuchaczy kończy uczelnię w przewidzianym terminie. Gdyby zestawić roczny koszt utrzymania jednego podchorążego z wskaźnikami statystycznymi sprawności studiów w WSO, to uzyskamy obraz bezpowrotnych strat, na jakie naraża siły zbrojne nadmierna wykruszalność słuchaczy ze studiów w uczelniach wojskowych.

Inną, również ważną konsekwencją tego zjawiska jest pozbawienie jednostek wojskowych dopływu nowych kadr dowódczych, a co za tym idzie zakłócenie procesu szkoleniowo-wychowawczego wojsk, jak również osłabienie systemu gotowości bojowej wojska.

Powszechnie wiadomo, że pewien odsetek zwolnień podchorążych z uczelni stanowi naturalny odsiew i nie obniża w sposób istotny sprawności studiów, natomiast głównym zagrożeniem procesu kształcenia w szkole jest nadmierny odpad słuchaczy ze studiów w WSO. W związku z tym, że proces ten nasila się corocznie, zwłaszcza w WSOWZ, stało się niejako pilną koniecznością wykrycie rzeczywistych przyczyn rezygnacji podchorążych ze szkoły oficerskiej i zdecydowanego podjęcia działań zapobiegawczych.

W konsekwencji wstępnych badań udało się określić przyczyny wykruszalności słuchaczy z WSOWZ, które umownie można podzielić na:

- a/ przyczyny zewnętrzne - niezależne od uczelni;
- b/ przyczyny wewnętrzne - mające swe źródła w uczelni.

Jak wykazały dalsze badania w WSOWZ przeprowadzone przez Zespół Badań Metodyki Nauczania oraz Autora, problem wykruszalności występuje ze szczególną ostrością na I i II roku studiów. W pierwszym roku nauki podchorążowie ubywają z uczelni głównie na skutek psychologicznych trudności adaptacyjnych do służby wojskowej, zaś na drugim roku w wyniku konfrontacji wyobrażeń o wojsku z faktycznym obrazem studiów w uczelni wojskowej. Wskaźnik zwolnień podchorążych z WSOWZ przedstawiał się następująco:

Badany okres	1977/1978	1978/1979	1979/1980
I rok	12,9 %	18,8 %	16,8 %
II rok	13,3 %	16,4 %	20,9 %
III rok	4,2 %	8,6 %	5,7 %
IV rok	4,8 %	1,9 %	1,6 %

Analizując wyniki dotychczasowych badań w dziedzinie sprawności studiów w WSO, można przyjąć za pewnik, iż badania problemu wykruszalności słuchaczy ze studiów poszły tylko w jednym kierunku, a mianowicie, w kierunku wykrycia przyczyn odchodzenia z uczelni wojskowych, natomiast prawie zupełnie pominięto drugi aspekt tego problemu, który dotyczy poszukiwania racjonalnych rozwiązań zapobiegających wykruszalności. Zatem w pełni zasadne jest wysunięcie tezy, że zjawisko zwolnień podchorążych z WSOWZ jest problemem nadal otwartym, wymagającym dalszych bardziej wnikliwych badań naukowych o charakterze konstruktywnym.

Autor z racji pełnionego stanowiska służbowego w WSOWZ /dowódca batalionu podchorążych/ oraz własnych zainteresowań badawczych, w ciągu kilku lat dokonał licznych badań, obserwacji i wywiadów wśród słuchaczy i kadry uczelni dochodząc do przekonania, że istnieje konieczność kontynuowania badań w celu określenia skutecznych i racjonalnych rozwiązań problemu wykruszalności.

Potrzeba poszukiwania bardziej skutecznych sposobów zapobiegania nadmiernym zwolnieniom słuchaczy z WSOWZ,

wynika również z dyrektyw i zarządzeń instytucji nadrzędnych WSO. Nie bez powodu w corocznych rozkazach MON do szkolenia sił zbrojnych zawarte są zalecenia dla WSO do podejmowania bardziej aktywnych działań w zakresie minimalizacji wykruszalności w uczelniach wojskowych.

Mając na uwadze powyższe fakty Autor uważa, że podjęty temat rozprawy doktorskiej ma charakter wielce użyteczny, ponieważ wyrasta z aktualnych potrzeb procesu kształcenia WSOWZ, a zbadanie tej problematyki powinno stać się istotnym wkładem do podniesienia poziomu sprawności studiów i dopomoże w zmodyfikowaniu istniejącej dydaktycznej rzeczywistości, a tym samym do pełnej realizacji zadań, jakie stoją przed WSOWZ.

1.3. A n a l i z a l i t e r a t u r y p r z e d - m i o t u b a d a ń

Problem wykruszalności podchorążych ze studiów w WSO pomimo swej rangi, nie doczekał się do chwili obecnej pełnych opracowań naukowych. Opracowania w zakresie tej problematyki ze strony wojskowych badaczy naukowych są raczej skromne^{15/}, noszą najczęściej charakter osobistych refleksji autorów lub sprawozdań z badań cząstkowych, a w swej treści odnoszą się do trzech następujących zasadniczych grup tematycznych.

Pierwsza grupa publikacji dotyczy prób określenia przyczyn niepowodzeń podchorążych w studiach, druga grupa zawiera sprawozdania z badań nad motywacją słuchaczy odnośnie do wyboru zawodu oficera i uczelni wojskowej, zaś trzecia grupa to poglądy naukowców wojskowych na temat modelu rekrutacji i naboru młodzieży szkół średnich do WSO. W takim też układzie dokonano przeglądu literatury przedmiotu badań.

15/ Na literaturę przedmiotu wojskowych badaczy naukowych złożyły się dwie rozprawy doktorskie, cztery prace magisterskie oraz szereg artykułów publikowanych na łamach: Wojska Ludowego, Myśli Wojskowej oraz Przeglądu Wojsk Lądowych.

W celu bardziej miarodajnego naświetlenia powyższej problematyki w analizie, odwołano się również do literatury przedmiotu dotyczącej wyższego szkolnictwa "cywilnego". Uczyniono to także w celu wychwycenia pewnych prawidłowości tożsamyh dla procesów kształcenia wyższej szkoły cywilnej i wyższej szkoły oficerskiej.

Z publikacji naukowych dotyczących zjawiska wykruszalności podchorążych ze studiów w WSO odnotować należy rozprawy doktorskie: A. Ciechanowskiego nt. "Przyczyny zwalniania podchorążych z WSO wynikające z modelu rekrutacji i systemu dydaktyczno-wychowawczego" oraz R. Zygmuntowicza nt. "Psychologiczna analiza przyczyn zwolnień podchorążych z WSO", a także opracowanie wydane przez Zakład psychologii pracy i służby wojskowej IHP WAM nt. "Psychologiczne uwarunkowania przerywania nauki w wojskowych szkołach zawodowych przez podchorążych i kadetów".

W pierwszej z prac autor pokazał zasadnicze przyczyny zwolnień podchorążych z WSO widząc ich źródła w modelu rekrutacji kandydatów do szkół oficerskich oraz w procesie dydaktyczno-wychowawczym uczelni wojskowej. Autor drugiej pracy dokonuje klasyfikacji i charakterystyki przyczyn zwalniania się słuchaczy z WSO dopatrując się ich źródeł w sferze osobowości podchorążych. Natomiast trzecia praca w całości dotyczy sprawozdania z badań naukowych przyczyn rezygnacji podchorążych i kadetów ze szkół wojskowych w ujęciu psychologicznym.

Nie negując wysokich walorów poznawczych, ciekawych i pouczających wyników badań empirycznych i teoretycznych zawartych w wymienionych pracach trzeba zauważyć, że ich autorzy nie dają wyczerpującej odpowiedzi na pytanie: "W jaki sposób zahamować i eliminować zjawisko ubywania podchorążych z WSO"?

Z analizy treści publikacji naukowców wojskowych wynika, że do najbardziej typowych przyczyn rezygnacji z dalszego kształcenia w WSO można zaliczyć:^{16/}

16/ Taką klasyfikację przyczyn wykruszalności słuchaczy w WSO przedstawiają wszyscy autorzy publikacji.

- zwolnienia na własną prośbę;
- zwolnienia ze względu na brak postępów w nauce;
- zwolnienia na stan zdrowia;
- przeniesienie do innych uczelni wojskowych;
- wydalenia dyscyplinarne.

Różnica zdań występuje w momencie prób wyodrębnienia rzeczywistych przyczyn ukrywanych przez słuchaczy. J. Rozkrut w wyniku przeprowadzonych badań dokonał podziału rzeczywistych przyczyn wykruszalności w WSO na dwie grupy:^{17/}

- a/ subiektywne - mające swe źródła poza uczelnią;
- b/ obiektywne - powstające w uczelni.

Do pierwszej grupy autor zaliczył:

- słabe przygotowanie kandydatów do studiów wyższych;
- niewystarczająca motywacja do zawodu oficera;
- brak uzdolnień i zainteresowań związanych z kierunkiem studiów;
- celowe działanie;
- złe rozpoznanie stanu zdrowia kandydatów przez komisje lekarskie.

Drugą grupę tworzą:

- niewłaściwa praca uczelnianej służby zdrowia;
- błędy w organizacji i realizacji procesu kształcenia;
- niedomagania w pracy wychowawczej;
- zła praca kolektywu.

Działania zmierzające do podniesienia sprawności studiów - twierdzi autor - powinny pójść w dwóch kierunkach. Kierunek pierwszy to osłabienie wpływu czynników zewnętrznych, kierunek drugi - minimalizacja wpływu przyczyn wewnętrznych.

17/ Rozkrut J.: Refleksje na temat sprawności studiów w uczelniach wojskowych. Myśl Wojskowa nr 7/1983 r.

P. Zachariasiewicz badając wśród podchorążych przyczyny niepowodzeń w nauce doszedł do wniosku, że powodzenie w studiach jest zdeterminowane przez następujące czynniki:^{18/}

- brak warunków i atmosfery do nauki;
- brak systematycznej nauki własnej;
- brak podstaw ze szkoły średniej;
- brak zdolności i dynamiczny temperament.

Zaś podstawowych przyczyn odejścia słuchaczy z uczelni do-
patruje się w:

- niewłaściwych stosunkach międzyludzkich;
- złych warunkach bytowych słuchaczy;
- braku podstawowej wiedzy ze szkoły średniej;
- niewłaściwej informacji dotyczącej warunków studiowania w uczelni;
- niskiej odporności psychicznej podchorążych.

S. Wieczorkiewicz i W. Korczyński w swej analizie psychologicznej determinantów powodzenia w studiach^{19/}, wskazują na następujące źródła i przyczyny wykruszalności podchorążych z WSO:

- słabe opanowanie wiadomości z zakresu szkoły średniej;
- słaba motywacja wyboru określonego kierunku studiów;
- wadliwa organizacja pracy i nieznanostwo techniki pracy umysłowej;
- rozczarowanie studiami, brak czasu na realizację własnych potrzeb i zainteresowań;
- duże obciążenie podchorążych w okresie pierwszych lat studiów. ●

18/ Zachariasiewicz P.: Przyczyny niepowodzeń w nauce w opinii podchorążych WSOWL. Badania Społeczne w Wojsku nr 3/1972 r.

19/ Wieczorkiewicz S., Korczyński W.: Powodzenie w studiach. Przegląd Wojsk Lądowych nr 11/1978 r.

We wnioskach z badań stwierdzają między innymi, że przyczynami "odpadu i odsiewu" znacznie częściej - są czynniki subiektywne, tkwiące w samych podchorążych, niż czynniki obiektywne.

Wyjątkowo ciekawie prezentują się wyniki analizy wykruśzalności podchorążych z WSO dokonanej przez M. Otwinowskiego, który uważa^{20/}, że wśród wszystkich przyczyn odchodzenia słuchaczy z uczelni dominują trzy grupy zwolnień:

- a/ zwolnienia na własną prośbę;
- b/ zwolnienia na stan zdrowia;
- c/ zwolnienia z powodu braku postępów w nauce.

Prośby o zwolnienie z uczelni podchorążowie najczęściej motywują:

- trudną sytuacją rodzinną;
- brakiem predyspozycji do zawodu oficera;
- trudnościami w nauce.

Przyczyny podawane w prośbach - twierdzi autor nie zawsze zgodne są z faktycznymi pobudkami odejścia podchorążych z uczelni. Do rzeczywistych przyczyn rezygnacji słuchaczy z uczelni zaliczył:

- brak rozeznania o warunkach studiowania w uczelni wojskowej;
- niewłaściwe stosunki międzyludzkie w pododdziale szkolnym;
- trudności natury osobistej;
- trudności w nauce;
- zły system samokształcenia w uczelni;
- zbyt wysokie wymagania przełożonych w procesie studiów.

20/ Otwinowski M.: Motywy wyboru studiów w WSOWZ. Realizacja oczekiwań słuchaczy w czasie trwania studiów. Przyczyny zwolnień podchorążych ze studiów. Analiza zjawiska odsiewu. Wyd. WSOWZ. Wrocław 1984 r.

Analiza publikacji tej treści tematycznej pozwala postawić tezę, że jakkolwiek wszyscy autorzy dość trafnie określają zasadnicze przyczyny zwalniania się podchorążych z uczelni wojskowej, to propozycje w zakresie eliminowania powyższych przyczyn przedstawiają w sposób bardzo uproszczony, który sprowadza się w istocie do stwierdzenia, że skoro znamy przyczyny, to nic nie stoi na przeszkodzie, aby zahamować proces wykruszalności w WSO. Niestety wskaźniki sprawności studiów w WSO nie potwierdzają tej tezy.

W pracach badawczych na temat niepowodzeń w studiach zupełnie pominięto, chyba niesłusznie, problem rezygnacji kandydatów do WSO podczas egzaminów wstępnych do WSO. Jak wykazały badania w WSOWL^{21/}, stosunkowo duży procent młodzieży^{22/} rezygnuje ze studiów w WSO jeszcze przed rozpoczęciem tych studiów. Ten stan rzeczy o tyle zadziwia, że z jednej strony szkoły oficerskie co roku borykają się z trudnościami naboru kandydatów, a z drugiej strony pozwalają sobie na luksus poważnych strat ilościowych kandydatów w chwili naboru.

Co się tyczy problemu niepowodzeń w studiach, studentów wyższych szkół cywilnych, to w publikacjach licznych nauczycieli akademickich przeważa pogląd, że niepowodzenia studentów wyższych są spowodowane najczęściej klasyczną triadą determinant: osobowością studenta, środowiskiem uczelnianym i środowiskiem pozauczelnianym. J. Szczepański wśród przyczyn^{23/} wskazuje głównie na zjawiska socjologiczno-pedagogiczne, zaś T. Tomaszewski^{24/} za bardziej istotny czynnik niepowodzeń uważa postawy studentów wobec studiów. J. Tymowski^{25/} jest zdania, że niepowodzenia w studiach

21/ Kapituła S.: Niepowodzenia w egzaminach wstępnych. Badania społeczne w wojsku nr 7/1973 r.

22/ Średnio 30 % w stosunku do wszystkich zdających egzamin wstępny.

23/ Szczepański J.: Socjologiczne zagadnienia wyższego szkolnictwa. PWN, Warszawa 1963 r.

24/ Tomaszewski T.: Z pogranicza psychologii i pedagogiki. PWN, Warszawa 1970 r.

25/ Tymowski J.: Sprawność studiów w szkołach wyższych w Polsce. PWN, Warszawa 1965 r.

powstają na skutek trudności adaptacyjnych, a głównie przystosowania się do nowego systemu nauczania w szkole wyższej. Im większa jest różnica między procesem dydaktycznym w szkole średniej i wyższej, tym większy procent studentów nie kończy pierwszego roku studiów.

D. Pachlicz-Pawlikowska^{26/} podstawowe przyczyny niskiej sprawności studiów upatruje w sferze intelektualnej i osobowości studentów. M. Susułowska^{27/} główne źródło niepowodzeń w studiach widzi w procesie motywacyjnym studentów.

Cz. Kupisiewicz^{28/} określa przyczyny niepowodzeń kompleksowo, twierdząc, że prawie nigdy nie występują one pojedynczo i dzieli je na: kompleksy społeczno-ekonomiczne, biologiczno-psychologiczne i pedagogiczne.

Powyższe poglądy potwierdzają liczne badania naukowe dotyczące niepowodzeń studentów w studiach. Dla zobrazowania tego stwierdzenia przedstawiono poniżej wybiórczo wyniki niektórych z nich. Np. na UJ w Krakowie w ramach badań studentów Wydziału Chemii^{29/} określono przyczyny niepowodzeń w studiach, których źródeł dopatrzono się w braku tzw. wiadomości podstawowych, które w konsekwencji doprowadziły do:

- trudności w zrozumieniu studiowanego materiału;
- biernej postawy podczas ćwiczeń;
- znikomych korzyści z udziału w ćwiczeniach;
- dalszego narastania i nawarstwiania się braków;
- niepowodzenia w zaliczeniach.

26/ Pachlicz-Pawlikowska D.: Czynniki determinujące sprawność studiów na kierunkach technicznych. PWN, Warszawa 1976 r.

27/ Susułowska M.: Psychologiczna analiza przebiegu studiów wyższych. PWN, Warszawa 1977 r.

28/ Kupisiewicz Cz.: Niepowodzenia dydaktyczne, przyczyny oraz niektóre środki zaradcze. PWN, Warszawa 1965 r.

29/ Czarnecki J.: Próba obiektywizacji ocen i ustalenia niektórych przyczyn niepowodzeń w studiach. Dydaktyka Szkoły Wyższej 3/1978 r.

Z badań naukowych w WSP w Częstochowie wynika^{30/}, że najczęściej całkowitych niepowodzeń w studiach mieli studenci pierwszego roku i stanowiły one 84 % ogółu niepowodzeń. Do głównych przyczyn niepowodzeń zaliczono:

- trudności w adaptacji do wymogów uczelni;
- brak dostosowania i życia z grupą studencką;
- sprawy osobiste /zawarcie związku małżeńskiego, urodzenie dziecka, zmiana zainteresowań, konflikt między studentami, a wykładowcą/.

Generalnie stwierdzono, że niepowodzenia w toku studiów spowodowane są przez czynniki obiektywne, niezależne od studenta i subiektywne wynikające z niewłaściwego stosunku do studentów.

Z. Ludkiewicz w analizie niepowodzeń studentów w studiach w Politechnice Warszawskiej^{31/} przedstawiła następującą klasyfikację przyczyn:

- niesystematyczność i nieumiejętność uczenia się;
- brak zdolności;
- brak przygotowania do studiowania w uczelni;
- choroba i przypadki losowe;
- lenistwo;
- luki w materiale i brak podstaw;
- nieumiejętność samodzielnego myślenia;
- załamanie psychiczne;
- brak motywacji w wyborze kierunku studiów.

Z przedstawionego przeglądu literatury dotyczącej przyczyn niepowodzeń zarówno w studiach wyższych cywilnych jak i w uczelniach wojskowych wynika, że pewna grupa źródeł i przyczyn tychże niepowodzeń jest tożsama.

30/ Grzybek H.: Przyczyny niepowodzeń w toku studiów. Dydaktyka Szkoły Wyższej nr 3/1980 r.

31/ Ludkiewicz Z.: Niektóre psychologiczne i pedagogiczne przyczyny powodzeń i niepowodzeń w nauce studentów pierwszych lat studiów. Warszawa 1969 r.

Druga grupa tematyczna publikacji autorów wojskowych dotyczy motywacji w wyborze zawodu oficera i studiów w konkretnej uczelni wojskowej. Liczne grono naukowców stoi na stanowisku, że motywacja w wyborze zawodu oficera jest zasadniczo, głównym determinantem sprawności studiów w WSO.

Badania naukowe nad motywacją słuchaczy wyższych szkół wojskowych przebiegają w dwóch płaszczyznach. Pierwsza obejmuje poznanie i określenie motywacji uczniów szkół średnich odnośnie do wyboru zawodu oficera i WSO, druga dotyczy weryfikacji motywów, procesu utrwalania motywacji pożądaných w zawodzie oficera.

S. Liszewski badając motywy młodzieży szkół średnich^{32/} wskazuje na najbardziej charakterystyczne:

- zainteresowania;
- łatwość dostania się na studia wyższe;
- korzyści materialne;
- studia razem z kolegami ze szkoły średniej;
- możliwość pracy po ukończeniu szkoły w dotychczasowym miejscu zamieszkania;
- spełnienie oczekiwań rodziny.

T. Terejko wśród ogółu motywacji podchorążych^{33/} wyróżnia motywację wewnętrzną /bezinteresowna chęć zdobycia wiedzy, zainteresowanie nauką, ambicja, plany i dążenia do dobrego przygotowania się do zawodu/ oraz motywy zewnętrzne /ocena szkolna, nagroda, kara, osobowość wykładowców i dowódców/.

H. Olek w swych badaniach przedstawia następującą hierarchię motywów^{34/} wyboru zawodu oficera przez młodzież:

- zamiłowanie;

32/ Liszewski S.: Problem motywacji w kształceniu podchorążych. Dydaktyka Szkoły Wojskowej nr 4/1972 r.

33/ Terejko T.: Motywy studiowania podchorążych w WSO. Poglądy i Doświadczenia. Wyd. WSOWZ, Wrocław 1984 r.

34/ Olek H.: Motywy wyboru zawodu wojskowego. Przegląd Wojsk Lądowych nr 6/1983 r.

- tradycje rodzinne;
- względy materialne;
- możliwość szybkiego awansu i wybicia się;
- przypadek.

J. Kowalski wszystkie motywy, jakimi kierowali się podchorążowie w wyborze zawodu oficera i uozelni sklasyfikował w pięciu grupach^{35/}:

1. motywy bezpośrednie;
2. motywy społeczno-moralne;
3. motywy wewnętrzne;
4. motywy pośrednie;
5. motywy zewnętrzne.

Do najbardziej wartościowych, pożądanych motywacji zaliczył motywy bezpośrednie i społeczno-moralne, wskazując na potrzebę ich utrwalenia podczas studiów. Natomiast za motywację, która nie rokuje powodzenia w studiach uważa grupę motywów zewnętrznych.

K. Żegnałek nieco odmiennie precyzuje zasadnicze motywy podchorążych, określając je jako^{36/}:

- chęć zdobycia atrakcyjnego zawodu;
- zamiłowanie do rodzaju broni;
- zamiłowanie do służby wojskowej;
- zamiłowanie do pracy z ludźmi;
- tradycje rodzinne;
- perspektywa dobrych warunków materialnych;
- niedostanie się na studia w uozelni cywilnej;

35/ Por. Kowalski J.: Motywacja w wyborze zawodu wojskowego, a późniejsze postawy podchorążych wobec kształcenia i służby. Badania społeczne w wojsku nr 4/1972 r.

36/ Por. Żegnałek K.: Motywy wyboru studiów w WSO. Wojsko Ludowe nr 9/1980 r.

- łatwość dostania się do WSO;
- przypadek.

Analizując szeroko powyższe motywy, autor wskazuje na rosnące od lat niepokojące zjawisko wyboru WSO przez młodzież kierującą się motywacją wręcz niepożądaną, jak namowa rodziców, przypadek czy niedostanie się na studia cywilne. Niepokojąco wygląda również zjawisko stopnia zadowolenia podchorążych z wyboru zawodu oficera i uczelni. Wyniki badań świadczą o braku zadowolenia z dokonanego wyboru, gdyż aż 45,5 % respondentów nie wybrałoby powtórnie studiów w WSO, a tylko 43,5 % oceniło swój wybór za właściwy.

M. Otwinowski badając motywacje podchorążych WSOWZ stwierdza^{37/}, że w większości przypadków decyzje kandydatów na studia w uczelni były kombinacją ich celów życiowych. Podstawowymi przesłankami skłaniającymi kandydatów na żołnierzy zawodowych do podjęcia tegoż zawodu są pobudki o dużym nośniku powodzenia w studiach wojskowych. Niemniej, notuje się szereg przesłanek o słabym nośniku powodzenia w studiach. W niektórych zaś przypadkach podjęcie zawodu oficera jest przypadkowe, koniunkturalne, rozwiązujące doraźne problemy życiowe tych kandydatów.

Z powyższych poglądów publicystów wojskowych wyraźnie wynika, że motywy jakimi kierują się młodzi ludzie wybierając zawód oficera i uczelnię można zakwalifikować do dwóch grup. Pierwsza grupa to motywacje dodatnie: pożądane z punktu widzenia interesów wojska; zaś druga grupa to motywacje ujemne, niepożądane, które niejako już na początku studiów nie zapewniają powodzenia dość licznej grupie słuchaczy. W miarę szybkie rozpoznanie takich kandydatów i poddanie ich odpowiedniej obróbce pedagogicznej w pewnym stopniu spowodowałyby zmianę ich motywacji odnośnie do wyboru studiów.

Z kolei zasadnym będzie pokazanie pewnych charakterystycznych tendencji w badaniach nad motywacją studentów cywilnego

37/ Otwinowski M.: Motywy wyboru studiów w WSOWZ. Wyd. WSOWZ, Wrocław 1984 r.

szkolnictwa wyższego.

Do rozważań przyjęto wyniki badań: M. Susułowskiej i Z. Nęckiego, prowadzonych w uczelniach krakowskich; H. Grzybek z WSP w Częstochowie oraz Z. Ludkiewicz w Politechnice Warszawskiej^{38/}.

Według M. Susułowskiej i Z. Nęckiego w przekroju badanych uczelni, studenci wybierając dany kierunek studiów kierowali się następującymi motywami:

- zainteresowanie określoną dziedziną wiedzy;
- dążenie do zdobycia wyższej pozycji społecznej;
- chęć podjęcia atrakcyjnej pracy;
- rodzaj przedmiotów wymaganych na egzaminie wstępnym;
- nacisk rodziny;
- uzyskanie korzyści materialnych;
- chęć uniknięcia służby wojskowej;
- tradycje rodzinne;
- opinia o łatwym dostaniu się na studia;
- opinia o łatwości studiów.

H. Grzybek z WSP klasyfikuje motywy wyboru studiów jako:

- chęć zdobycia wyższego wykształcenia;
- mała odległość uczelni od miejsca zamieszkania;
- sugestia rodziców;
- opinia o łatwości dostania się na studia.

Z. Ludkiewicz badając opinie studentów pierwszego roku studiów Politechniki Warszawskiej wskazuje, że zasadnicze motywy wyboru zawodu to:

- zainteresowanie i zamiłowanie;
- zdolności do nauk ścisłych;

38/ W prezentowanych wynikach badań celowo pominięto procedurę badawczą, kładąc akcent tylko na klasyfikację motywów wyboru studiów.

- chęć zostania inżynierem;
- tradycja rodzinna;
- namowa rodziców, kolegów;
- łatwość dostania się na studia;
- przypadek.

Nie wdając się w szczegółową analizę przedstawionych motywów wyboru zawodu i kierunku studiów można zauważyć, że podobnie, jak w przypadku słuchaczy uczelni wojskowych, przy podejmowaniu decyzji o podjęciu studiów w szkole wyższej wśród studentów działają mechanizmy motywacyjne pożądane jak i niepożądane. Ubycie z uczelni to w zdecydowanej większości studenci z motywacją niepożądaną.

Wśród trzeciej grupy publikacji autorów wojskowych najbardziej charakterystyczny pogląd dotyczący systemu naboru kandydatów do szkół wojskowych przedstawia T. Bieniarz^{39/}, który w swym artykule kreśli niedomagania i niedostatki modelu rekrutacji młodzieży do szkół wojskowych, widząc główne przyczyny tego stanu rzeczy w niedoskonałościach systemu oddziaływania agitacyjno-propagandowego na uczniów szkół średnich. Główną winę za powyższe, autor przypisuje organom i szkołom średnim prowadzącym tę akcję oraz szkołom oficerskim. Omawiając źródła naboru kandydatów do WSO, T. Bieniarz ubolewa nad faktem niewykorzystania w sposób zadowolający takiego źródła, jakim może być zasadnicza służba wojskowa. Poprawę sytuacji w tej materii, autor upatruje w realizacji następujących przedsięwzięć:

- doskonalenie pracy kompleksowej z uczniami mającymi predyspozycje do zawodu wojskowego;
- zmiana dotychczasowego systemu rekrutacji i kwalifikowania kandydatów do WSO;
- rozszerzenie współdziałania instytucji, jednostek wojskowych oraz szkół oficerskich w werbowaniu i przygotowaniu

39/ Bieniarz T.: Rekrutowanie młodzieży do szkół wojskowych. Przegląd Wojsk Lądowych nr 10/1979 r.

kandydatów.

W wyższym szkolnictwie cywilnym problematyka rekrutacji młodzieży do szkół wyższych występuje w dużo większej skali. O tym, że rekrutacja kandydatów na studia dla całego szkolnictwa wyższego jest problemem pierwszorzędnej wagi, niech świadczy chociażby fakt, że w literaturze przedmiotu na ten temat ukazało się około 1,5 tysiąca opracowań monograficznych i publikacji samoistnych.

Spośród tychże prac wybrano jedno opracowanie monograficzne, które zawiera najbardziej charakterystyczne i racjonalne poglądy w tej materii. Jest to pozycja J. Zalewskiego nt. "Tendencje doboru kandydatów do studiów wyższych w Polsce Ludowej". PWN, Warszawa 1980 r.

Z punktu widzenia potrzeb rozprawy, wybiórczo potraktowano poglądy autora na źródła naboru kandydatów do szkół wyższych. Według J. Zalewskiego podstawową bazę rekrutacyjną stanowią:

- absolwenci liceów ogólnokształcących z danego roku;
- absolwenci średnich szkół z lat wcześniejszych;
- absolwenci średnich szkół zawodowych.

System naboru należy rozpatrywać - twierdzi autor - w dwóch aspektach. W pierwszym chodzi o proces kształtowania się określonego zbioru kandydatów, drugi ma polegać na wyłanianiu, a następnie przyjmowaniu tych kandydatów, którzy z racji swych osiągnięć, walorów osobowych i społecznych, a także pozytywnej motywacji powinni się kształcić w szkole wyższej.

Z analizy przedstawionej literatury przedmiotu badań wynika, że w badaniach naukowców cywilnego szkolnictwa wyższego, problem niepowodzeń studentów w studiach uzyskał priorytetowe miejsce, czego wyrazem są liczne opracowania naukowe problemu. Nieco skromniej na tym tle prezentują się ze swym dorobkiem naukowym wyższe szkoły oficerskie. Jedno musi tylko budzić zdziwienie, że pomimo wieloletnich badań naukowych nie udało się wypracować racjonalnych rozwiązań w zakresie zwiększenia poziomu sprawności studiów. W całej

rozsiałości dotyczy to zarówno wyższych szkół cywilnych, jak i wyższych szkół oficerskich.

1.4. P r o b l e m y b a d a w c z e i h i p o t e - z y r o b o c z e

Podjęty temat badawczy obejmuje bardzo szeroki zakres zagadnień. Zjawisko wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ jest procesem złożonym i wielostronnie uwarunkowanym. W jednej pracy badawczej nie jest możliwe dokonanie pełnej analizy wszystkich determinantów tego procesu i określenie wszystkich wariantów przeciwdziałania. W związku z tym w rozprawie skoncentrowano się na rozstrzygnięciu następujących problemów:

I. Poznawcze:

1. Jak przebiegał proces wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ w świetle wskaźników ilościowych i jakościowych sprawności studiów w latach 1967 - 1983?
2. Jakie są rzeczywiste źródła i przyczyny zwalniania się słuchaczy ze studiów w WSOWZ oraz które z nich i w jakim zakresie stanowią największe zagrożenie dla efektywności procesu kształcenia w świetle badań podchorążych WSOWZ populacji 1980 - 1984?

II. Użytkowe:

1. Jakie przedsięwzięcia organizacyjno-dydaktyczne stosować w WSOWZ, aby minimalizować rozmiary zjawiska wykruszalności podchorążych ze studiów w uczelni?

Wykruszalność podchorążych z WSOWZ jest niepożądanym zjawiskiem warunkującym uzyskanie wysokiej efektywności procesu kształcenia w uczelni. Mimo znajomości szeregu źródeł i przyczyn powstawania tego zjawiska, dotychczas nie udało się zmniejszyć jego rozmiarów. Świadczą o tym chociażby wyniki badań wstępnych. Zatem potrzeba dalszych poszukiwań w zakresie rozwiązań problemu nie może budzić wątpliwości.

Wychodząc z powyższego, hipotezy robocze można sformułować następująco:

1. Proces wykruszalności podchorążych z WSOWZ towarzyszy uczelni od chwili jej powstania, a wskaźniki ilościowe sprawności studiów w latach 1967 - 1983 utrzymywały się w zasadzie na stałym poziomie wynosząc średnio 60 - 70 %. Zdecydowany spadek sprawności nauczania w uczelni nastąpił w latach osiemdziesiątych, osiągając średnio poziom 50 - 60 % i wykazując tendencję dalszego obniżania się. Ponad 70 % wszystkich zwolnień podchorążych ze studiów w WSOWZ przypada na I i II rok nauki.
2. Źródła powstawania przyczyn rezygnacji podchorążych ze studiów w WSOWZ, na które można wpływać w uczelni w aspekcie ich ograniczania, są następujące:
 - a/ źródła zewnętrzne: niedoskonałość systemu rekrutacji i naboru kandydatów na studia do WSO; źle funkcjonujący w środowisku szkół średnich system preorientacji zawodowej oraz niewłaściwa motywacja kandydatów dotycząca wyboru zawodu oficera i uczelni; niedoskonałość systemu badań lekarskich i psychologicznych kandydatów na żołnierzy zawodowych;
 - b/ źródła wewnętrzne: mało efektywnie działający w uczelni system kwalifikowania kandydatów na studia w WSOWZ; niedomagania systemu dydaktyczno-wychowawczego; brak realizacji niektórych potrzeb życiowych podchorążych przez uczelnię.
3. Przedsięwzięcia podejmowane w celu ograniczenia rozmiarów zjawiska wykruszalności winny dotyczyć przede wszystkim zmniejszenia wpływu źródeł wewnętrznych, a w tym:
 - a/ uporządkowania i względnej stabilności programów kształcenia w poszczególnych profilach kształcenia;
 - b/ stworzenia elastycznego, dostosowanego do warunków uczelni i wymogów podchorążych modelu ich samokształcenia;
 - c/ dalszej poprawy warunków socjalno-bytowych podchorążych;
 - d/ zdynamiczowania działań propagandowo-agitacyjnych na terenie Wrocławia i województwa;

e/ modyfikacji systemu kwalifikowania kandydatów na studia w uczelni;

f/ stworzenia skutecznego systemu doboru kandydatów na stanowiska dowódców plutonów szkolnych.

1.5. Organizacja badań, metody, techniki i narzędzia badawcze oraz teren badań

Ze względu na cel rozprawy oraz charakter występujących problemów, badania zrealizowano stosując różnorodne metody badawcze.

Metody - sposoby podejścia określiły zasadnicze pozycje metodologiczne autora, jego sposób widzenia przedmiotu badań oraz zasadnicze ukierunkowanie procesu badawczego.

Metody - sposoby działania określiły prawidła i czynności oraz ich kolejność w procesie rozwiązania problemu badawczego. Pozwoliły one zarówno na uzyskanie nowych informacji o przedmiocie badań, jak i na ich opracowanie oraz myślowe przetworzenie. Informacje nowe autor uzyskał z reguły w wyniku stosowania metod empirycznych, natomiast ich przetworzenie i opracowanie odbywało się przy zastosowaniu metod teoretycznych.

Zasadniczą rolę przy opracowaniu niniejszej rozprawy odegrały następujące metody badawcze:

- analiza literatury przedmiotu badań;
- badanie opinii;
- badanie dokumentów,

a ponadto takie metody teoretyczne, jak: analiza, synteza, porównanie, uogólnienie oraz analogia.

Analiza literatury przedmiotu badań.

Podstawowa literatura przedmiotu obejmowała pozycje monograficzne, publikacje w periodykach naukowych oraz sprawozdania z badań naukowych. Analizę literatury przeprowadzono

dwutorowo, grupując ją w trzy działy tematyczne. W każdym dziale tematycznym pokazano krytycznie poglądy autorów publikacji wojskowych, a dla dokonania porównań i pełniejszego naświetlenia problemu przedstawiono poglądy naukowców cywilnych. Analiza literatury przedmiotu miała dać odpowiedź na pytanie: jaki jest stan dotychczasowych badań nad problemem, a zatem czy istnieje konieczność podejmowania dalszych pogłębionych badań naukowych w tej materii? Wnioski z analizy literatury przedmiotu przedstawiono w podrozdziale 1.3.

Badanie opinii.

Badaniem opinii objęto podchorążych I roku studiów, IV roku studiów, podchorążych zwalnających się z uczelni na własną prośbę, kadre dydaktyczną i dowódców pododdziałów szkolnych. Badania te pozwoliły na określenie zasadniczych źródeł i przyczyn wykuszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ oraz sformułować propozycje praktycznych rozwiązań w zakresie minimalizacji rozmiarów nadmiernych zwolnień słuchaczy z uczelni.

W tym celu autor posłużył się ankietowaniem oraz wywiadem. Ankietowaniem zostali objęci dwukrotnie podchorążowie I roku studiów. Pierwszy raz w pierwszym miesiącu swego pobytu w WSOWZ, a po raz drugi po ukończeniu I roku studiów. Celem ankietowania było poznanie motywacji podchorążych w wyborze zawodu oficera oraz WSOWZ jako uczelni wyższej. Ponadto ankietowaniu zostali poddani podchorążowie IV roku studiów, gdyż autor pragnął poznać opinię na temat warunków studiów w uczelni oraz pogląd podchorążych dotyczący przyczyn rezygnacji ze studiów ich kolegów. Również w celu poznania kompleksowej oceny dotyczącej studiowania w WSOWZ oraz rzeczywistych przyczyn zwalniania się słuchaczy z uczelni, autor posłużył się ankietą, którą wypełniali podchorążowie zwolnieni z dalszych studiów.

Wywiadem została objęta kadra dydaktyczna oraz kadra dowódcza. Wywiad miał dostarczyć kolejnych informacji w zakresie przyczyn wykuszalności podchorążych z WSOWZ oraz

pomóc w wypracowaniu rozwiązań problemu.

Łącznie badaniem ankietowym objęto 423 podchorążych I roku studiów, 194 podchorążych zwolnionych z I i II roku nauki, 225 podchorążych IV roku studiów; wywiad przeprowadzono z 29 dowódcami pododdziałów szkolnych oraz 25 nauczycielami akademickimi.

Wyniki badań ankietowych oraz wywiadu a także wnioski przedstawiono w rozdziale III i IV.

Analiza dokumentów.

W celu opracowania problemów poznawczych rozprawy, posłużono się analizą dokumentów szkoleniowych takich jak:

- rozkazy i zarządzenia szkoleniowe MON i IC MON na lata 1976 - 85;
- rozkazy, wytyczne, plany szkoleniowe komendanta WSOWZ;
- materiały z plenarnych posiedzeń Rady Naukowej WSOWZ;
- programy tematyczne;
- sprawozdania komisji kwalifikacyjnej WSOWZ;
- zbiorcze zestawienia wyników egzaminów wstępnych i testów psycho-technicznych kandydatów na żołnierzy zawodowych;
- opracowania naukowe Katedry Nauk Społeczno-Politycznych;
- prośby podchorążych do komendanta WSOWZ o zwolnienie z uczelni;
- orzeczenia WKL o zwolnieniu podchorążych z uczelni ze względu na stan zdrowia.

Teren badań.

Zasadnicze badania przeprowadzono w WSOWZ ale w celu stwierdzenia czy osiągnięte wyniki są charakterystyczne dla "uczelni porównywalnych" oraz aby można było formułować ogólniejsze wnioski, teren badań w niektórych aspektach rozszerzono na Wyższą Szkołę Oficerską Wojsk Inżynierskich oraz Wyższą Szkołę Oficerską Wojsk Pancernych.

R o z d z i a ł 2

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA WYKRUSZALNOŚCI PODCHORAŻYCH ZE STUDIÓW W WSOWZ W ŚWIETLE BADAŃ POPULACJI 1967-1983

Rozdział ten stanowi w swej treści swoiste wprowadzenie w problematykę zjawiska wykruszalności słuchaczy ze studiów w WSOWZ, a ponadto ma dostarczyć odpowiedzi na pytanie: jak przebiegał proces wykruszalności podchorążych w WSOWZ w świetle dotychczasowych badań naukowych. Stąd zasadniczą treścią rozdziału jest analiza ilościowa i jakościowa wykruszalności podchorążych z uczelni w okresie siedemnastu lat istnienia WSOWZ jako wyższej szkoły oficerskiej.

2.1. A n a l i z a i l o ś c i o w a w y k r u s z a l - n o ś c i p o d c h o r a ż y c h z e s t u - d i ó w w l a t a c h 1 9 6 7 - 1 9 8 3

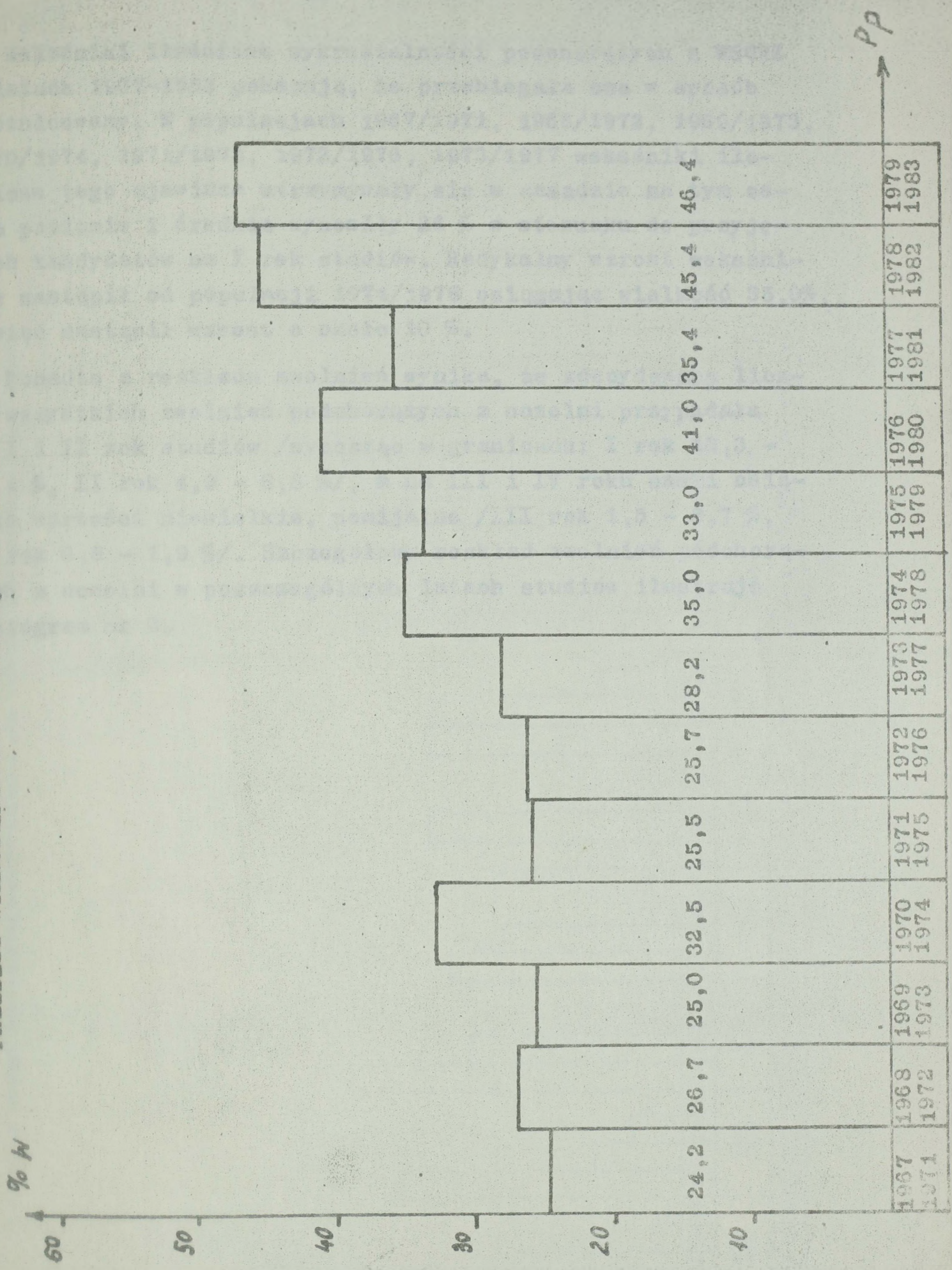
Wykruszalność podchorążych z uczelni podczas czteroletnich studiów nie jest zjawiskiem nowym. Towarzyszy ona procesowi kształcenia od momentu powstania WSOWZ. Jednakże w początkowych latach funkcjonowania wyższej szkoły, rozmiary wykruszalności, jak wykazały badania mieściły się we wskaźnikach naturalnego niepowodzenia słuchaczy, nie wywierając jak to wskazywały liczby i wskaźniki, negatywnego wpływu na sprawność studiów.

Problem nadmiernych zwolnień słuchaczy ze szkoły zaczął się nasilać, a skutki zaczęto dostrzegać i odczuwać dopiero na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych. Szczegółowe wskaźniki ilościowe wykruszalności oraz jej przebieg w badanym okresie ilustruje tabela nr 3 i histogram nr 1.

ANALIZA ILOŚCIOWA WYKRUSZALNOŚCI PODCHORAŻYCH Z WSOWZ W LATACH 1967-1983

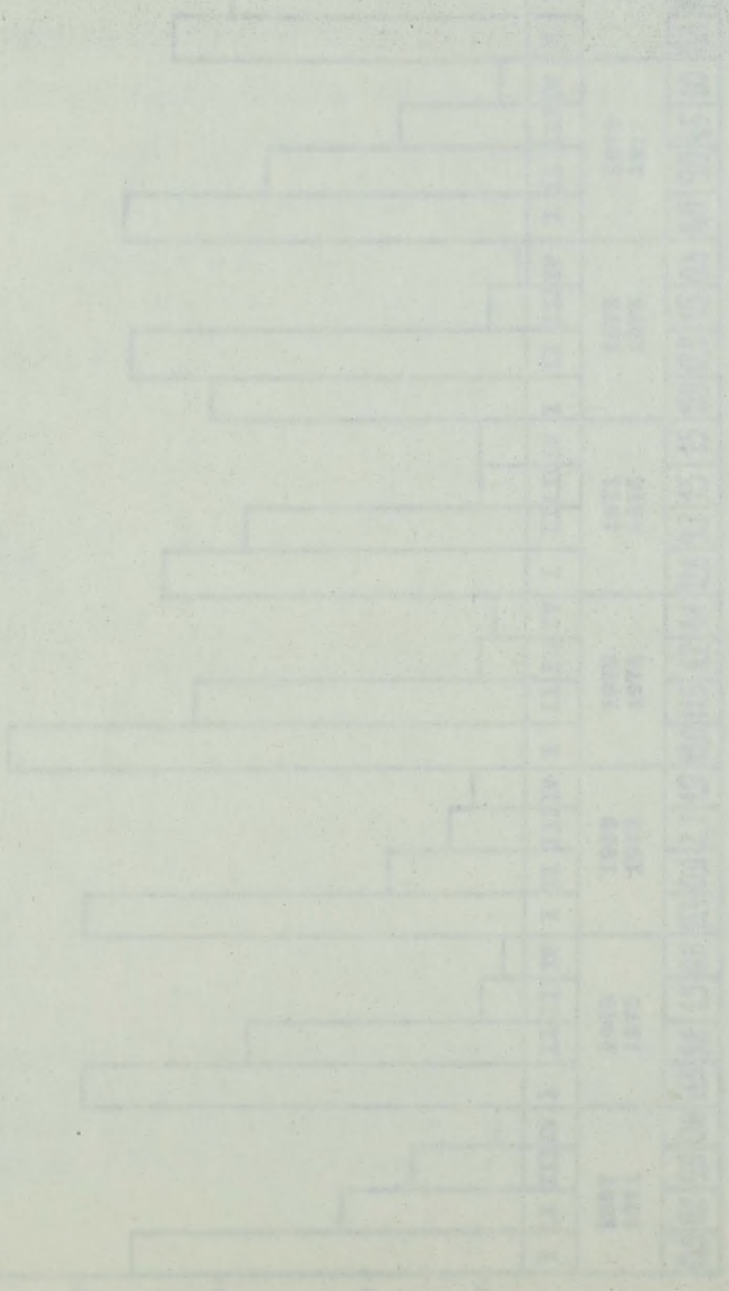
Rok promo- cji	Rok nabo- ru	Liczba Przyj. na Kard. Rok	Liczba absol- wentów	% w stos op przy jętych rok	Liczba podchor. ubytých w stos. op uczeln.	% w stos op uczeln.	Liczba podchor. ubytých w stos. op uczeln.	Ilość ubytych podchorążych ze studiów w po- szczególnych latach	I rok	%	II rok	%	III rok	%	IV rok	%
1967/1971		351	265	75,8	86	29,2	46	13,3	21	6,2	21	6,2	16	3,9	3	0,8
1968/1972		315	231	73,3	84	26,7	48	15,6	29	8,8	29	8,8	4	1,5	3	0,8
1969/1973		512	384	75,0	128	25,0	79	15,4	25	4,9	25	4,9	14	2,7	10	1,9
1970/1974		510	344	67,5	166	32,5	92	18	59	11,5	59	11,5	9	1,7	6	1,1
1971/1975		493	368	74,5	125	25,5	63	12,8	48	9,7	48	9,7	7	1,5	7	1,5
1972/1976		378	281	74,3	97	25,7	41	10,9	49	12,9	49	12,9	5	1,5	2	0,3
1973/1977		471	338	71,8	133	28,2	66	10	41	9,0	41	9,0	21	4,5	5	1,0
1974/1978		502	326	65,0	176	35,0	67	13,4	52	10,3	52	10,3	47	9,3	10	2,0
1975/1979		533	357	67,0	176	33,0	81	15,2	58	10,9	58	10,9	33	0,2	4	0,7
1976/1980		519	306	59,0	213	41,0	101	19,5	79	15,2	79	15,2	21	4,0	12	2,3
1977/1981		541	349	64,6	192	35,4	70	12,9	72	13,3	72	13,3	24	4,2	26	4,8
1978/1982		548	301	54,6	247	45,4	102	18,8	90	16,4	90	16,4	47	8,6	8	1,4
1979/1983		541	270	53,6	241	46,4	90	16,8	111	20,9	111	20,9	31	5,7	9	1,6

Histogram 1
 PRZEBIEG WYKRUSZALNOŚCI PODCHORAŻYCH ZE STUDIÓW W LATACH 1967-1983

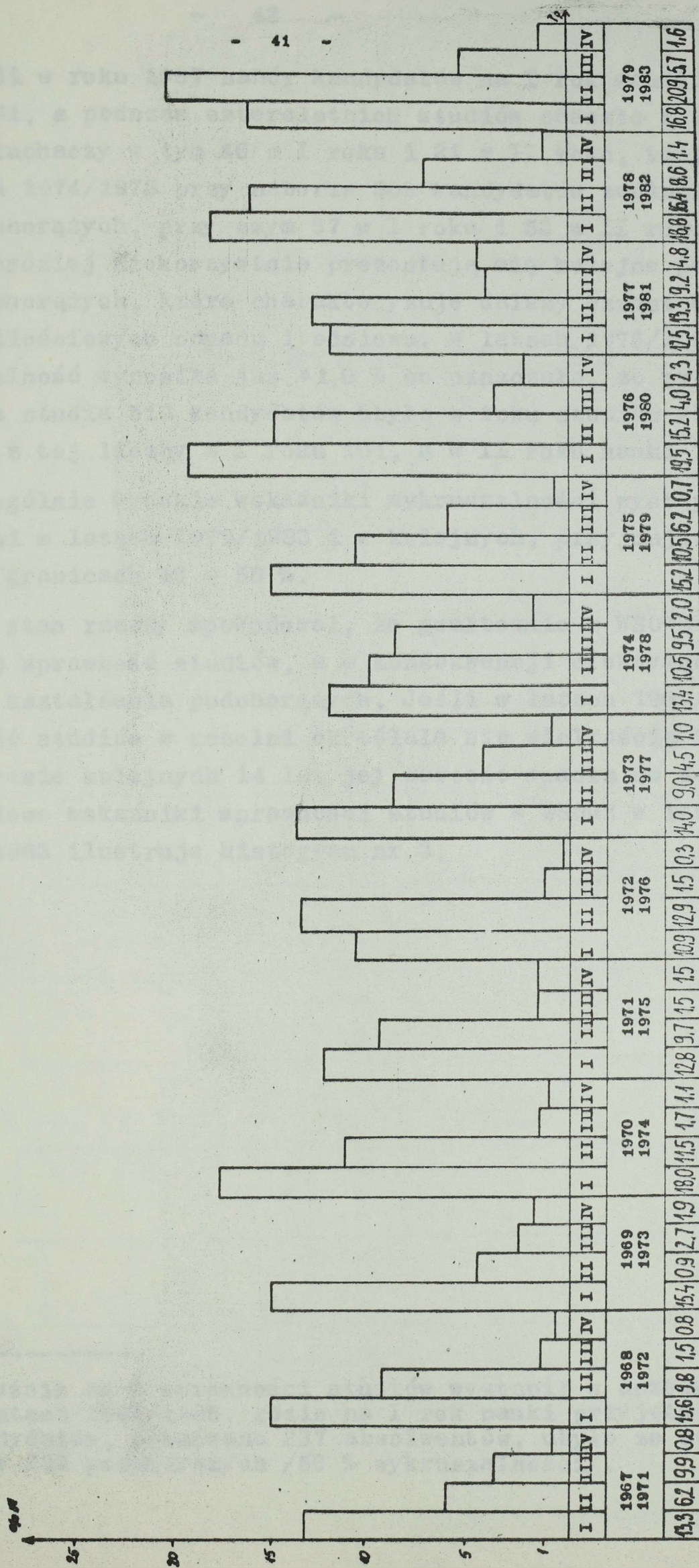

Wskaźniki ilościowe wykruszalności podchorążych z WSOWZ w latach 1967-1983 pokazują, że przebiegała ona w sposób zróżnicowany. W populacjach 1967/1971, 1968/1972, 1969/1973, 1970/1974, 1971/1975, 1972/1976, 1973/1977 wskaźniki ilościowe tego zjawiska utrzymywały się w zasadzie na tym samym poziomie i średnio wynosiły 26 % w stosunku do przyjętych kandydatów na I rok studiów. Radykalny wzrost wskaźników nastąpił od populacji 1974/1978 osiągając wielkość 35,0%, a więc nastąpił wzrost o około 10 %.

Ponadto z rozkładu zwolnień wynika, że zdecydowana liczba wszystkich zwolnień podchorążych z uczelni przypadła na I i II rok studiów /wynosząc w granicach: I rok 13,3 - 15,4 %, II rok 4,9 - 8,8 %/, a na III i IV roku nauki osiągała wartości niewielkie, pomijalne /III rok 1,5 - 2,7 %, IV rok 0,8 - 1,9 %/. Szczegółowy rozkład zwolnień podchorążych z uczelni w poszczególnych latach studiów ilustruje histogram nr 2.

ROZKŁAD ZWOLIJEŃ PODCHOROBYCH Z WSOWZ W LATACH 1967 - 1983 NA POSZCZEGÓLNYCH LATACH STUDIÓW

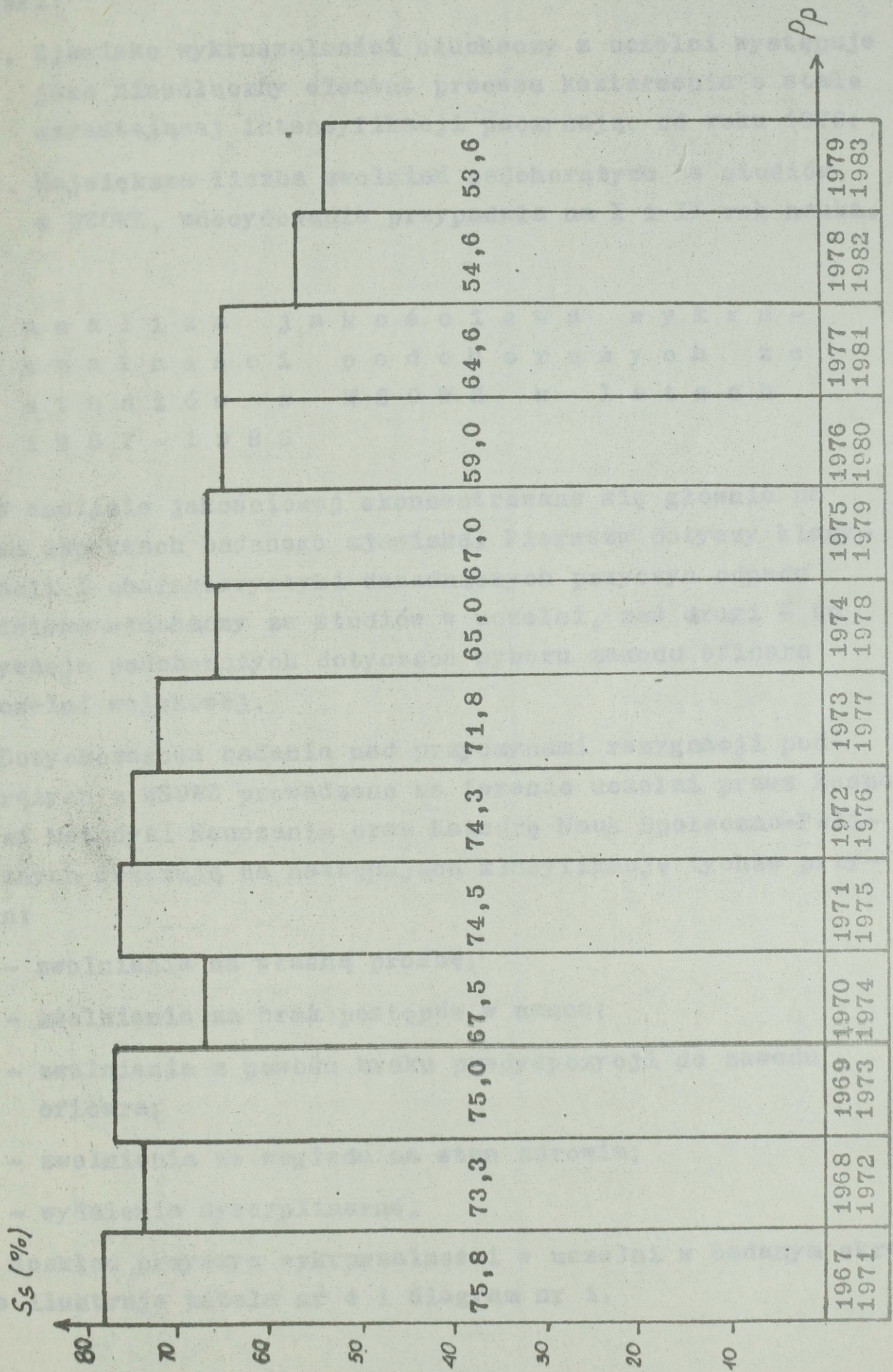
Jeżeli w roku 1967 nabór kandydatów na I rok studiów wynosił 351, a podczas czteroletnich studiów odeszło z uczelni 86 słuchaczy w tym 46 w I roku i 21 w II roku, to już w latach 1974/1978 przy naborze 502 kandydatów zwolniło się 176 podchorążych, przy czym 67 w I roku i 52 w II roku studiów. Bardziej niekorzystnie prezentują się kolejne populacje podchorążych, które charakteryzuje dalszy wzrost wskaźników ilościowych odpadu i odsiewu. W latach 1976/1980 wykruszalność wynosiła już 41,0 % co oznaczało, że przy naborze na studia 519 kandydatów ubyło w toku studiów 213 słuchaczy, z tej liczby w I roku 101, a w II roku nauki 79.

Szczególnie wysokie wskaźniki wykruszalności wystąpiły w uczelni w latach 1979/1983 i w kolejnych, przyjmując wielkości w granicach 46 - 56 %.

Taki stan rzeczy spowodował, że gwałtownie w WSOWZ obniżyła się sprawność studiów, a w konsekwencji efektywność procesu kształcenia podchorążych. Jeśli w latach 1967/1971 sprawność studiów w uczelni określała się wielkością 75,8 %, to w okresie kolejnych 14 lat jej wartość spadła do 44,^{40/}%. Szczegółowe wskaźniki sprawności studiów w WSOWZ w latach 1967 - 1983 ilustruje histogram nr 3.

40/ Wskaźnik 44 % sprawności studiów wystąpił w uczelni w latach 1981/1985, gdzie na I rok nauki przyjęto 500 kandydatów, promowano 237 absolwentów, ubyło ze studiów 293 podchorążych /56 % wykruszalności/.

SPRAWNOŚĆ STUDIÓW W WSOWZ W LATACH 1967 - 1983

Przedstawiona analiza ilościowa wskaźników wykruszalności podchorążych z WSOWZ pozwoliła sformułować następujące wnioski:

1. Zjawisko wykruszalności słuchaczy z uczelni występuje jako nieodłączny element procesu kształcenia o stale wzrastającej intensyfikacji poczynając od roku 1979;
2. Największa liczba zwolnień podchorążych ze studiów w WSOWZ, zdecydowanie przypadła na I i II rok nauki.

2.2. Analiza jakościowa wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ w latach 1967 - 1983

W analizie jakościowej skoncentrowano się głównie na dwóch aspektach badanego zjawiska. Pierwszy dotyczy klasyfikacji i charakterystyki zasadniczych przyczyn odpadu i odsiewu słuchaczy ze studiów w uczelni, zaś drugi - to motywacje podchorążych dotyczące wyboru zawodu oficera i uczelni wojskowej.

Dotychczasowe badania nad przyczynami rezygnacji podchorążych z WSOWZ prowadzone na terenie uczelni przez Zespół Badań Metodyki Nauczania oraz Katedrę Nauk Społeczno-Politycznych wskazują na następującą klasyfikację tychże przyczyn:

- zwolnienia na własną prośbę;
- zwolnienia za brak postępów w nauce;
- zwolnienia z powodu braku predyspozycji do zawodu oficera;
- zwolnienia ze względu na stan zdrowia;
- wydalenia dyscyplinarne.

Rozkład przyczyn wykruszalności w uczelni w badanym okresie ilustruje tabela nr 4 i diagram nr 1.

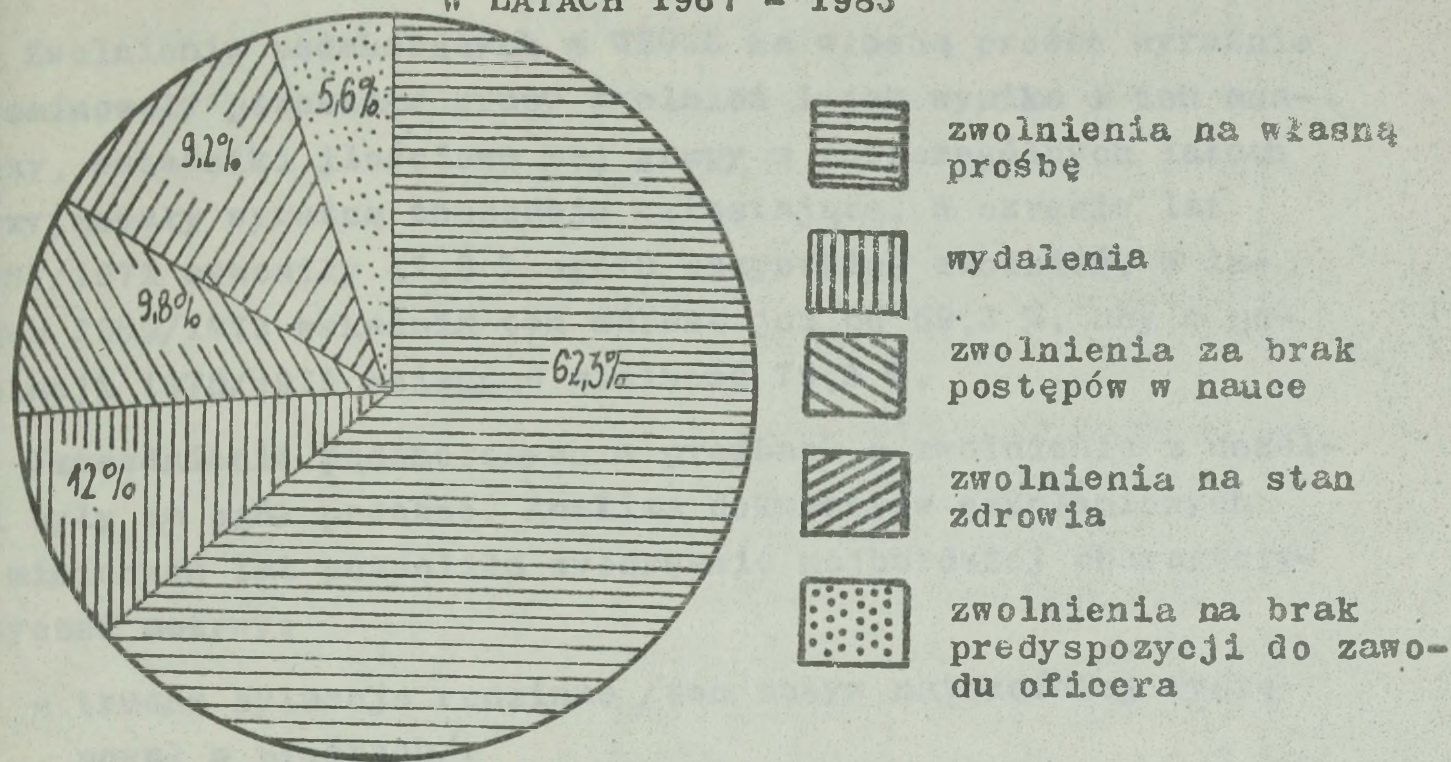
Tabela 4

ANALIZA WYKRUSZALNOŚCI PODCHORAŻYCH Z WSOWZ W ŚWIETLE PRZYCZYŃ

Przyczyna wykuszalności	1967 1971		1968 1972		1969 1973		1970 1974		1971 1975		1972 1976		1973 1977		1974 1978		1975 1979		1976 1980		1977 1981		1978 1982		1979 1983	
	Li- czba	%	Li- czba	%	Li- czba	%	Li- czba	%	Li- czba	%	Li- czba	%	Li- czba	%	Li- czba	%	Li- czba	%	Li- czba	%	Li- czba	%	Li- czba	%	Li- czba	%
Własna prośba	36	41,8	37	44,0	76	59,3	38	53,0	76	60,0	74	76,2	93	69,9	91	55,1	140	79,5	144	67,6	121	63,0	195	64,7	208	76,2
Brak postępów w nauce	16	18,6	2	2,3	10	7,8	22	13,2	12	9,6	1	1,0	12	9,0	23	13,0	10	5,6	20	9,3	26	13,5	56	18,6	17	6,2
Brak dyspozycji do zawodu oficera	3	3,4	2	2,3	2	1,5	10	6,0	4	3,2	7	7,2	16	12,0	19	10,7	6	3,4	13	6,1	15	7,8	20	6,6	10	3,7
Stan zdrowia	3	3,4	8	9,5	13	10,1	23	15,0	11	8,8	7	7,2	9	6,7	19	10,7	12	6,8	29	13,6	22	11,4	21	6,9	29	19,7
Wydalenie dyscyplinarne	27	31,3	34	40,0	25	19,5	21	12,6	21	16,8	8	8,2	3	2,2	16	9,0	8	4,5	7	3,2	7	3,6	9	2,9	7	2,5

Diagram nr 1

ROZKŁAD PRZYCZYN WYKRUSZALNOŚCI PODCHORAŻYCH Z WSOWZ
W LATACH 1967 - 1983

Układ i hierarchia przyczyn wykuszalności w WSOWZ kształtowała się różnie w dwu etapach. Etap pierwszy obejmuje lata 1967 - 1976, w których wśród wszystkich przyczyn zwalniania się podchorążych z uczelni dominowały trzy grupy:

- zwolnienia na własną prośbę /41,8 - 76,2 %/;
- wydalenia /8,2 % - 31 %/;
- zwolnienia za brak postępów w nauce /1,0 - 16,6 %/.

Drugi etap to lata 1977 - 1983 i następne, w których zmienił się nieco układ przyczyn, a mianowicie: dalej dominującą grupą były zwolnienia na własną prośbę /69,9 - 76 %/, następnie zwolnienia za brak postępów w nauce /13,0 - 18,6 %/, a w miejsce wydażeń, których udział ilościowy wśród ogółu zwolnień wyraźnie zmalał /z 16,8 do 2,2 %/ weszły zwolnienia ze względu na stan zdrowia /3,4 - 15 %/.

Globalnie można stwierdzić, że w okresie badawczym obejmującym 13 populacji podchorążych hierarchia przyczyn wykuszalności słuchaczy z WSOWZ uformowała się następująco:

- zwolnienia na własną prośbę - 62,3 %;
- wydalenia dyscyplinarne - 12 %;

- zwolnienia za brak postępów w nauce - 9,8 %;
- zwolnienia ze względu na stan zdrowia - 9,2 %;
- zwolnienia z powodu braku predyspozycji do zawodu oficera - 5,6 %.

Zwolnienia podchorążych z WSOWZ na własną prośbę wyraźnie zdominowały pozostałe grupy zwolnień i jak wynika z ich analizy, wskaźniki ilościowe tej grupy w poszczególnych latach przyjmowały wyraźną tendencję wzrastającą. W okresie lat 1967/1971 wynosiły 41,8 % ogółu wszystkich zwolnień. W latach 1969/1972 wskaźnik ten wzrósł już do 59,3 %, aby w populacji 1975/1979 osiągnąć wielkość 79,5 %.

Uzasadnienie podchorążych w prośbach o zwolnienie z uczelni były na ogół podobne. Analiza dokumentów szkoleniowych z minionych lat pozwoliła wyodrębnić najbardziej charakterystyczne motywy:

- trudna sytuacja rodzinna /ten motyw najczęściej występował w prośbach/;
- zły stan zdrowia;
- brak predyspozycji do zawodu oficera;
- zbyt duże wymagania stawiane przed podchorążymi w uczelni;
- sprawy osobiste;
- trudności adaptacyjne.

Przedstawione motywy podchorążych podawane oficjalnie w prośbach były bez wątpienia istotne w pojęciu słuchaczy, lecz jak wykazały późniejsze badania, daleko odbiegające od rzeczywistych pobudek. Niejednokrotnie spowodowane to było obawą ubiegających się o zwolnienie, że w przypadku podania w prośbach faktycznych powodów proces ich zwolnienia się wydłuży lub mogą powstać istotne utrudnienia w tej mierze. Warto przy tym zauważyć, że dotychczas w uczelni nie podejmowano jakichkolwiek prób określania rzeczywistych przyczyn rezygnacji słuchaczy z WSOWZ.

Kolejna kategoria zwolnień podchorążych z WSOWZ obejmowała wydalenia dyscyplinarne. Wskaźniki tej grupy były stosunkowo wysokie w latach 1967 - 1972 i osiągnęły wartość 31,5-

40,4 % ogółu zwolnień. W kolejnych populacjach podchorążych nastąpił wyraźny spadek wydalen i w latach 1979 - 1983 wynosił 2,5 %.

Przyczyny wydalen z uczelni najczęściej stanowiły:

- popełnienie czynów chuligańskich pod wpływem alkoholu;
- systematyczne naruszanie postanowień regulaminów wojskowych;
- celowe uchylanie się od wykonywania obowiązków podchorążego.

Zwolnienia za brak postępów w nauce we wszystkich badanych populacjach utrzymywały się z małymi różnicami na stałym poziomie, nie stanowiąc istotnego zagrożenia procesu kształcenia. W latach 1967/1971 zwolniono z uczelni 2 słuchaczy, w 1968/1972 również dwóch, ale w latach 1977/1981 już 26 podchorążych, co stanowiło 18,6 % ogółu zwolnień oraz w populacji 1978/1982 - 56 słuchaczy /18,6 % wszystkich zwolnień/.

Powyższe wskaźniki ilościowe tej grupy zwolnień można tłumaczyć alternatywnie tzn.

1. program kształcenia w WSOWZ nie był zbyt trudny do opanowania;
lub
podchorążowie wynieśli bardzo dobre przygotowanie podstawowe ze szkół średnich
albo
2. program studiów był zbyt trudny;
lub
słuchacze mieli istotne braki w przygotowaniu podstawowym.

Jak potwierdziły późniejsze badania powyższe alternatywy miały swój udział w grupie zwolnień za brak postępów w nauce.

Kolejna kategoria zwolnień to odejście podchorążych z uczelni ze względu na stan zdrowia.

Ta grupa zwolnień nie wyróżniała się co prawda tak wysokimi

wskaznikami jak pozostałe, nie mniej jednak stanowiła stosunkowo duży procent /9,2/ w stosunku do ogółu zwolnień.

Gdyby zastosować kryterium czasu powstania schorzeń, to wszystkie zwolnienia tej kategorii można podzielić na dwa zespoły. Pierwszy zespół nieliczny /10 % ogółu zwolnień na stan zdrowia/ to podchorążowie, którzy doznali uszczerbku na zdrowiu w okresie studiów w WSOWZ. Drugi zespół to podchorążowie, którzy zgłosili się do szkoły posiadając wyraźne schorzenia, nie ujawnione lub nie stwierdzone podczas badań lekarskich przed powołaniem kandydatów do uczelni.

Ostatnia grupa zwolnień obejmowała podchorążych, którzy ubyli ze studiów z uwagi na brak predyspozycji do zawodu oficera.

Wskaźniki ilościowe tej kategorii zwolnień stanowiły niewielkie wręcz marginesowe wartości /5,6 %/ ogółu zwolnień i należy je traktować jako naturalny odpad słuchaczy, którzy ze względu na swe ujemne cechy osobowościowe, charakterologiczne czy też światopoglądowe nie spełniali wymagań stawianych przed współczesnym dowódcą - oficerem. Charakterystycznym zjawiskiem w tej grupie jest fakt, że w zdecydowanej większości uczelnia rezygnowała z takich słuchaczy niejednokrotnie będąc w sprzeczności z zapatrywaniem się samych podchorążych w tej materii.

Nie bez znaczenia na powstawanie niektórych przyczyn zjawiska wykruszalności jest motywacja wyboru zawodu oficera i szkoły oficerskiej.

Silna motywacja wyboru zawodu i uczelni to istotny czynnik pokonywania trudności pojawiających się nieuchronnie w toku opanowywania złożonych kwalifikacji współczesnego dowódcy - wychowawcy. Tymczasem analiza motywów, jakimi kierowali się podchorążowie przy wyborze zawodu i uczelni, potwierdza pogląd, że część kandydatów decydując się na studia w WSOWZ nie miała właściwie rozeznanie o pracy żołnierzy zawodowych, o warunkach nauki i szkolenia w uczelni. Duży odsetek z nich utożsamiał studia w WSO ze studiami w uczelni cywilnej.

Hierarchię motywów, jakimi kierowali się podchorążowie wybierając zawód oficera, ilustruje tabela nr 5^{41/}.

Tabela 5

ZESTAWIENIE MOTYWÓW WYBORU ZAWODU OFICERA PRZEZ PODCHORAŻYCH WSOWZ W LATACH 1967 - 1979

Motywy	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Chęć zdobycia zawodu zgodnego z zainteresowaniami	61,7	59,0	59,6	47,3	56,0	51,0	53,3	49,1	50,6	27,6	30,0	28,0	45,4
Chęć pracy dla obronności kraju	34,6	35,1	33,0	38,2	31,0	31,8	29,3	28,9	27,4	25,2	27,0	23,9	26,7
Chęć usamodzielnienia się	30,1	29,6	37,1	40,2	33,8	36,1	32,9	34,1	33,7	18,3	19,0	22,1	23,7
Chęć zdobycia wyższej pozycji społecznej	37,4	36,0	37,1	32,6	29,3	30,7	25,4	29,3	22,9	10,5	12,0	12,0	11,7
Brak możliwości studiowania w uczelni cywilnej	14,7	13,1	13,0	11,3	9,8	13,6	21,1	11,6	12,7	6,9	5,0	4,8	8,3
Chęć uniknięcia służby wojskowej	6,7	7,0	4,3	5,1	2,7	4,6	5,8	4,9	3,9	4,1	2,0	3,3	13,3
Namowa rodziców	4,9	2,3	2,3	1,6	4,9	3,1	2,0	4,8	5,3	1,8	2,0	2,4	9,4
Namowa ze strony znajomych	2,4	1,6	1,2	2,3	6,4	5,1	5,8	7,0	8,2	2,8	1,0	2,0	6,1
Nie zastanawiał się	3,6	2,0	1,9	1,4	3,7	4,0	2,6	-	-	1,2	1,0	1,0	3,7
Inne motywy	-	1,0	-	1,0	-	-	-	-	-	1,0	1,0	0,5	1,5

41/ Per.: Basik E.: Problemy utrwalenia motywacji i identyfikacji podchorążych z zawodem oficera LWP. Wyd. WSOWZ, Wrocław 1982 r.

Wszystkie motywy podchorążych można umownie podzielić na cztery grupy:

1. motywy o charakterze ideowo-politycznym - chęć pracy dla obronności kraju;
2. motywy poznawcze - chęć zdobycia zawodu oficera;
3. motywy ekonomiczne - chęć usamodzielnienia się i zapewnienie sobie oraz rodzinie lepszych warunków materialnych; chęć zdobycia wyższej pozycji społecznej;
4. motywy niepożądane - brak możliwości studiowania w uczelni cywilnej, chęć uniknięcia powołania do zasadniczej służby wojskowej; namowa ze strony rodziców i kolegów.

Wskaźniki ilościowe pierwszej grupy motywów są niepokojąco niskie /25,5 - 38,2 %/. Oznaczało to, że zbyt mała ilość podchorążych dostrzegła ideowy aspekt zawodowej służby wojskowej.

Druga grupa motywów zdecydowanie dominowała wśród pozostałych, przyjmując wskaźniki 28,0 - 61,7 %. Wydaje się, że ten fakt należy uważać za wysoce zadowalający, gdyż podchorążowie kierujący się tą grupą motywów osiągnęli największy wskaźnik powodzenia w studiach.

Trzecia grupa motywów charakteryzowała się stosunkowo wysokimi wskaźnikami /25,1 - 30 %/. Trzeba przy tym powiedzieć, że wskaźniki tej grupy są niepokojąco wysokie, ponieważ motywy te nierzadko wydają się złudne, a rzeczywistość nie spełniała oczekiwań słuchaczy będąc niejednokrotnie przyczyną rezygnacji ze studiów w uczelni.

Czwarta grupa motywów to motywacje niepożądane, które stanowiły bardzo wysoki nośnik niepowodzeń w toku studiów, ponieważ podchorąży powodowany takim motywem trafiał do uczelni przez przypadek i nie posiadając należycie silnej i wartościowej motywacji nie rokował, niejako już na progu studiów, ukończenia WSOWZ. Wskaźnik motywów tej grupy wynosił 3,0 - 10,5 %.

Wybierając studia w WSOWZ podchorążowie kierowali się następującymi motywami^{42/}:

42/ Patrz: Materiały na plenarne posiedzenie Rady Naukowej WSOWZ nr 6/1980 r.

- atrakcyjność profilu kształcenia	- 72 %
- tradycje i historia WSOWZ	- 17 %
- geograficzne położenie WSOWZ we Wrocławiu	- 10 %
- niedostanie się na studia do uczelni cywilnej	- 9 %
- namowa kolegów	- 8 %
- tradycje rodzinne	- 6 %
- inne przesłanki	- 5 %

x - wynik nie sumuje się do 100, ponieważ respondenci wymienili szereg odpowiedzi.

W n i o s k i

1. W związku z faktem, że badania wykruszalności podchorążych lat 1967 - 1983 miały ograniczony zasięg /ze względu na niewielką ilość materiału analitycznego/, pominięto z konieczności problem źródeł powstawania przyczyn odchodzenia słuchaczy ze studiów.
2. Rozmiary zjawiska wykruszalności w WSOWZ w pierwszych latach funkcjonowania uczelni jako szkoły wyższej nie determinowały w zasadniczy sposób sprawności studiów, jednakże były pierwszym symptomem pojawienia się nowej jakości w procesie kształcenia. Dopiero przełom lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych potwierdził bez wątpienia, że zjawisko to urosło do rangi jednego z najważniejszych aspektów efektywności kształcenia w uczelni.
3. Wnioski z analizy jakościowej zjawiska wykruszalności słuchaczy ze studiów w uczelni sugerują, że niektóre powody zwolnień podchorążych z WSOWZ nie odpowiadały rzeczywistym pobudkom ich rezygnacji z dalszego kształcenia.
4. Wyniki badań nie ujmowały sposobów zapobiegania zjawisku wykruszalności, ponieważ w WSOWZ nie istniał jakkolwiek spójny program przeciwdziałania nadmiernym

zwolnieniom podchorążych ze studiów.

5. Analiza motywacji wyboru zawodu oficera i uczelni sugeruje, że większość podchorążych przyjmowana na I rok studiów kierowała się motywami pożądanymi z punktu widzenia potrzeb wojska, które gwarantowały powodzenie w studiach. Niemniej dość duży procent słuchaczy dostał się na studia z motywacją niepożądaną, nie rokującą ukończenia uczelni. Zastanawia jednak przy tym fakt, że pomimo dominacji podchorążych z pożądaną motywacją w studiach, z każdej populacji podchorążych średnio 50 % odchodziło z WSOWZ. Świadczy to o braku w uczelni jakichkolwiek działań zmierzających do utrwalania pożądanego motywacji pro-zawodowej słuchaczy.

3.1. Charakterystyka danej populacji podchorążych w punkcie widzenia ich motywacji do podjęcia studiów i przyczyny wycofania się z uczelni.

Z badań dokonanych w personalnym podchorążym rezerwowym w 1980 r. wynika, że podczas swojej rekrutacyjnej na I rok studiów przyjęto 572 kandydatów, z tej liczby:

- kandydatów podchorążych rezerwowego - 318

R o z d z i a ł 3

RZECZYWISTE ŹRÓDŁA I PRZYCZYNY WYKRUSZALNOŚCI PODCHORAŻYCH ZE STUDIÓW W WSOWZ W ŚWIETLE BADAŃ POPULACJI 1980-1984

W poprzednim rozdziale pokazano dotychczasowy stan badań zjawiska wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ. Analiza ilościowa i jakościowa tego problemu wyraźnie wykazała, że badania naukowe prowadzone w uczelni miały charakter ograniczony, wycinkowy i w zasadzie sprowadzały się jedynie do poznania motywów wyboru zawodu oficera i WSOWZ przez podchorążych, pomijając w swych założeniach poszukiwanie źródeł i przyczyn rezygnacji słuchaczy ze studiów.

Stąd w treści niniejszego rozdziału ukazuje się wykruszalność podchorążych z WSOWZ od strony jej rzeczywistych źródeł i przyczyn w oparciu o wyniki badań losowo wybranej populacji 1980 - 1984, przy czym bardziej kompleksowo potraktowano źródła i przyczyny zwalniania się podchorążych z kształcenia w szkole oficerskiej zależne od samej uczelni.

3.1. C h a r a k t e r y s t y k a b a d a n e j p o - p u l a c j i p o d c h o r a ż y c h z p u n - k t u w i d z e n i a i c h p o c h o d z e n i a s p o ł e c z n e g o , p r z y g o t o w a n i a i u z d o l n i e ń . A n a l i z a i ł o ś c i o w a i j a k o ś c i o w a o d p a d u i o d s i e - w u s ł u c h a c z y z e s t u d i ó w

Z badań dokumentów personalnych podchorążych naboru 1980 r. wynika, że podczas akcji rekrutacyjnej na I rok studiów przyjęto 572 kandydatów, a w tej liczbie:

- kandydatów pochodzenia robotniczego

- 348

- kandydatów pochodzenia chłopskiego	- 54
w tym z gospodarstw o dochodzie:	
- niskim	- 28
- średnim	- 12
- wysokim	- 4
chłopo-robotników	- 10
- kandydatów pochodzenia inteligenckiego	- 170
w tym:	
- synów żołnierzy zawodowych	- 63
- synów pracowników MSW	- 7
- synów pracowników oświaty i nauczycieli	- 40

Kandydaci przyjęci na I rok studiów w zdecydowanej większości pochodzili ze środowisk małomiasteczkowych - 206, 150 to mieszkańcy wsi, 113 zamieszkiwało duże aglomeracje miejskie powyżej 100 tys. mieszkańców, a 103 mieszkało w miastach powyżej 50 tys. mieszkańców. Nieco inaczej przedstawiała się geografia rozkładu miejsc ukończenia szkoły średniej, które to szkoły słuchacze najczęściej kończyli w małych miasteczkach i osiedlach - 246, 146 uczęszczało do szkoły średniej w miejscowościach powyżej 100 tys. mieszkańców, 133 uczyło się w miastach powyżej 50 tys. mieszkańców, a tylko 47 pobierało naukę na wsi.

Rozpoczynając studia w WSOWZ około 45 % kandydatów posiadało wyuczony zawód techniczny podczas nauki w technikach zawodowych, ponieważ ten typ szkoły średniej wyraźnie dominował wśród pozostałych. 257 słuchaczy to absolwenci technikum, a w tej liczbie:

- technikum mechaniczne	- 91
- technikum elektryczne	- 19
- technikum rolnicze	- 79
- technikum samochodowe	- 42
- technikum budowlane	- 26

32 % ogółu przyjętych to absolwenci liceów ogólnokształcących, zaś pozostali /23 %/ ukończyli inne szkoły zawodowe.

Gdyby rozpatrywać geografie rozkładu kandydatów pod

względem przynależności terytorialnej do okręgów wojskowych, to najczęściej słuchaczy przyjęto z obszaru ŚOW - 240, z WOW - 197 i z POW - 135.

Niepokojąco przedstawiała się wśród przyjętych kandydatów do WSOWZ ich aktywność społeczna, wyrażona przynależnością do organizacji społecznych. Otóż do PZPR należało 60, 79 to członkowie ZSMP, 200 było członkami ZHP, natomiast pozostała grupa 238 nie należała do żadnej organizacji społecznej.

Najbardziej istotnym elementem oceny kandydatów, wydają się być ich walory intelektualne tzw. predyktory powodzenia w studiach, do których zalicza się:

- średnia ocen świadectwa maturalnego;
- średnia ocen z egzaminu wstępnego;
- poziom inteligencji mierzonej ilorazem inteligencji.

Podchorążowie badanej populacji, mieli następujące oceny na świadectwach maturalnych:

Przyjęto na I rok studiów	Ocena średnia świadectwa matural.					
	dost.	%	dob.	%	bdb.	%
572	193	34	354	62	25	4

Znamiennym wydaje się fakt, że wśród przyjętych kandydatów nie stwierdzono uczestników czy też laureatów olimpiad wiedzy, zanotowano natomiast 87 prymusów szkół średnich.

Analiza wyników egzaminu wstępnego do WSOWZ pozwala twierdzić, że do uczelni trafia młodzież o przeciętnych zdolnościach, dużym stopniu zróżnicowania poziomu przygotowania do studiów w uczelni wyższej. W ogólnej liczbie 572 przyjętych kandydatów zaledwie 4 uzyskało średnią ocenę bardzo dobrą, 163 uzyskało ocenę dobrą, 398 ocenę dostateczną, a 7 słuchaczy niedostateczną. Wśród przyjętych na studia tylko 244 kandydatów zdało egzamin wstępny, uzyskując z przedmiotów egzaminowanych oceny pozytywne, 128 otrzymało jedną ocenę niedostateczną, 93 dwie oceny niedostateczne,

a 7 więcej niż dwie oceny niedostateczne.

Rozkład poziomu inteligencji podchorążych badanej populacji przedstawiał się następująco:

Tabela 6

POZIOM INTELIGENCJI PODCHORAŻYCH POPULACJI 1980 - 1984

Iloraz inteligencji podchorążych	Wszyscy podchorążowie naboru 1980	%
Poniżej 105 /ociężałość umysłowa/	54	9,4
104 - 111 /inteligencja przeciętna/	116	20,4
110 - 120 /inteligencja ponad przeciętna/	336	58,7
119 - 128 /inteligencja wysoka/	66	11,5
Powyżej 128 /inteligencja bardzo wysoka/	-	-

Dla porównania, poziom inteligencji kandydatów na studia w krakowskich uczelniach wyższych^{43/} ilustruje tabela nr 7 i histogram nr 4.

43/ Por. Susułowska M., Nęcki Z.: Psychologiczna analiza przebiegu studiów wyższych. PWN, Warszawa 1977 r.

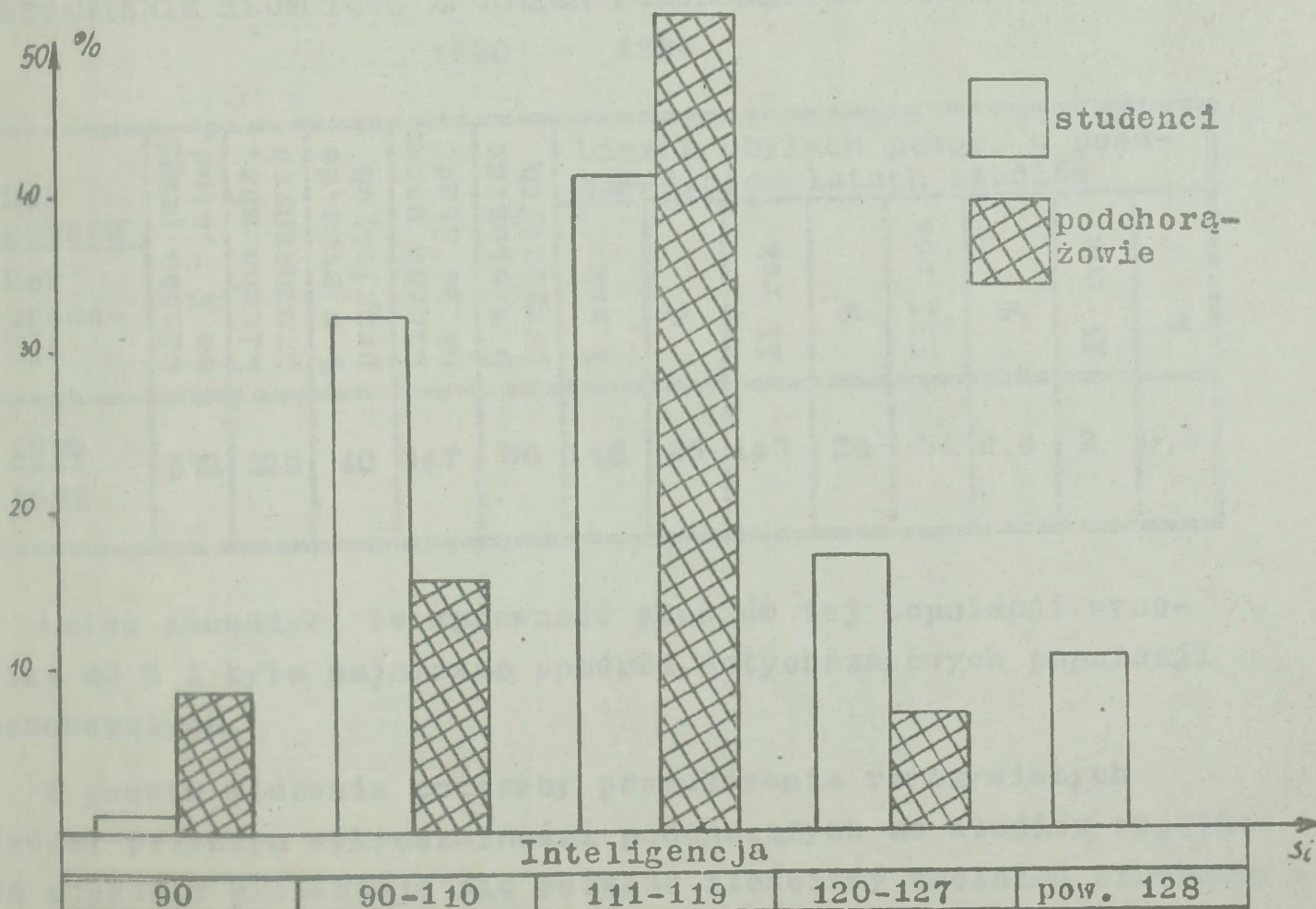
Tabela 7

POZIOM INTELIGENCJI STUDENTÓW SZKOŁY WYŻSZEJ

Iloraz inteligencji studenta	Liczba badanych	% w grupie
Poniżej 90 /inteligencja niska/	3	0,5
90 - 110 /inteligencja przeciętna/	162	30,4
111 - 119 /inteligencja ponad przeciętna/	222	41,5
120 - 127 /inteligencja wysoka/	92	17,3
128 i więcej /inteligencja bardzo wysoka/	55	10,3

Histogram 4

POZIOM INTELIGENCJI STUDENTÓW I ROKU WYŻSZEJ SZKOŁY CYWILNEJ I PODCHORAŻYCH I ROKU WSOWZ

Wyniki studiów wykazały, że:

- iloraz inteligencji powyżej 128 jest nieomal pewnym predyktorem powodzenia w studiach;
- iloraz inteligencji 90 - 110 łączy się raczej ze słabymi wynikami w studiach;
- inteligencja ponad przeciętna łączy się również często z powodzeniem jak i niepowodzeniem, nie jest więc czynnikiem w pełni determinującym pozytywne ukończenie studiów.

Wskaźniki ilościowe zjawiska wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ populacji 1980 - 1984 pod względem swych wartości nie różnią się zasadniczo od wskaźników innych populacji. To znaczy, są również wysokie.

W dalszych rozważaniach przedstawiono szczegółowy rozkład wykruszalności w różnych aspektach oraz prawidłowości wynikające z tego rozkładu. Ogólną ilościową charakterystykę ubycia słuchaczy ze studiów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH POPULACJI
1980 - 1984

Rok naboru	Liczba przyjętych na I r. stud.	Liczba abs. promowanych	% w stos. do przyjętych	Liczba pchor. ub. ze stud.	% w stos. do przyjętych	Liczba ubytych pchor. w poszczególnych latach studiów							
						I rok	%	II rok	%	III rok	%	IV rok	%
1980	572	225	40	347	60	148	26	143	24	54	9,4	2	0,3
1984													

Latwo zauważyć, że sprawność studiów tej populacji wynosiła 40 % i była najniższa spośród dotychczasowych populacji podchorążych.

Z punktu widzenia potrzeby poszukiwania rzeczywistych źródeł przyczyn wykruszalności podchorążych ze studiów, wyjątkowo ciekawie prezentuje się rozkład ilościowy zwolnień słuchaczy

ze względu na poniższe czynniki mogące mieć ścisły związek z decyzją o zaprzestaniu studiów lub powodzeniu w nich.

1. Pochodzenie społeczne

Tabela 9

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH Z WSOWZ POPULACJI 1980 - 1984 W ŚWIETLE ICH POCHODZENIA SPOŁECZNEGO

Pochodzenie społeczne	Wszyscy pchor. naboru 1980	Pchor. zwolnieni ze studiów	% ogółu zwolnionych
Robotnicze	348	258	74,3
Chłopo-robotnicze	10	5	1,4
Chłopskie	44	19	5,9
W tym gospodarstw o niskiej dochodowości	28	10	2,8
Wysokiej dochodowości	12	5	1,4
Średniej dochodowości	4	4	1,1
Inteligenckie	170	65	18,7
W tym synów żołnierzy zawodowych	63	12	3,4
Synów pracowników MSW	7	4	1,1
Synów pracowników oświaty i nauczycieli	40	18	5,2
R A Z E M	572	347	100

2. Miejsce zamieszkania

Tabela 10

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH Z WSOWZ POPULACJI
1980 - 1984 ZE WZGLĘDU NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA

Miejsce zamieszkania	Wszyscy pchor. naboru 1980	Pchor. zwolnieni ze studiów	% ogółu zwolnionych
Miasto powyżej 100 tys. mieszkańców	113	65	18,7
Miasto powyżej 50 tys. mieszkańców	103	59	17,0
Miasteczko, osiedle	206	159	45,8
Wieś	150	64	18,5
R A Z E M	572	347	100

3. Miejsce ukończenia szkoły średniej

Tabela 11

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH WSOWZ POPULACJI
1980 - 1984 ZE WZGLĘDU NA MIEJSCE UKOŃCZENIA SZKOŁY ŚREDNIEJ

Miejsce ukończenia szkoły średniej	Wszyscy pchor. naboru 1980	Pchor. zwolnieni ze studiów	% ogółu zwolnionych
Miasto powyżej 100 tys. mieszkańców	146	85	29,5
Miasto powyżej 50 tys. mieszkańców	133	75	21,6
Miasteczko, osiedle	246	168	48,4
Wieś	47	19	5,5
R A Z E M	572	347	100

4. Typ ukończonej szkoły średniej

Tabela 12

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH WSOWZ POPULACJI 1980 - 1984 ZE WZGLĘDU NA TYP UKOŃCZONEJ SZKOŁY ŚREDNIEJ

Typ szkoły średniej	Wszyscy pchor. naboru 1980	Pchor. zwolnieni ze studiów	% ogółu zwolnionych
Technikum mechaniczne	91	59	17,3
Technikum elektryczne	19	6	1,7
Technikum rolnicze	79	36	11,3
Technikum samochodowe	42	29	8,3
Technikum budowlane	26	20	5,7
Liceum ogólnokształc.	187	109	30,4
Inne	128	88	25,3
R A Z E M	572	347	100

5. Sytuacja rodzinna

Tabela 13

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH Z WSOWZ POPULACJI 1980 - 1984 ZE WZGLĘDU NA SYTUACJĘ RODZINNA

Sytuacja rodzinna	Wszyscy pchor. naboru 1980	Pchor. zwolnieni ze studiów	% ogółu zwolnionych
Rodzice razem	438	237	68,5
Rodzice rozwiedzeni	55	40	11,5
Samotny ojciec	4	3	0,8
Samotna matka	61	58	16,7
Sierota z opiekunem	14	9	2,5
R A Z E M	572	347	100

6. Wykształcenie ojca

Tabela 14

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH Z WSOWZ POPULACJI
1980 - 1984 ZE WZGLĘDU NA WYKŚZTAŁCENIĘ OJCA

Wykształcenie ojca	Wszyscy pchor. naboru 1980	Pchor. zwolnieni ze studiów	% ogółu zwolnionych
Wyższe	64	32	9,5
Niepełne wyższe	24	13	3,7
Średnie	114	68	19,5
Niepełne średnie	30	14	9,0
Zawodowe	252	180	51,8
Inne	88	40	11,5
R A Z E M:	572	347	100

7. Wykształcenie matki

Tabela 15

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH Z WSOWZ POPULACJI
1980 - 1984 ZE WZGLĘDU NA WYKŚZTAŁCENIĘ MATKI

Wykształcenie matki	Wszyscy pchor. naboru 1980	Pchor. zwolnieni ze studiów	% ogółu zwolnionych
Wyższe	50	30	8,6
Niepełne wyższe	25	16	9,6
Średnie	194	106	30,5
Niepełne średnie	40	13	3,7
Zawodowe	100	63	18,1
Inne	163	119	34,5
R A Z E M	572	347	100

8. Zawód ojca

Tabela 16

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH Z WSOWZ POPULACJI
1980 - 1984 ZE WZGLĘDU NA ZAWÓD OJCA

Zawód ojca	Wszyscy pchor. naboru 1980	Pchor. zwolnieni ze studiów	% ogółu zwolnionych
Pracownik umysłowy	114	77	22,1
Pracownik fizyczny	240	146	42,3
Rolnik	54	28	8,3
Rzemieślnik	11	6	1,7
Żołnierz zawodowy	63	20	5,7
Pracownik MSW	7	2	0,5
Nauczyciel	40	34	9,7
Inne	43	34	9,7
R A Z E M	572	397	100

9. Zawód matki

Tabela 17

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH Z WSOWZ POPULACJI
1980 - 1984 ZE WZGLĘDU NA ZAWÓD MATKI

Zawód matki	Wszyscy pchor. naboru 1980	Pchor. zwolnieni ze studiów	% ogółu zwolnionych
Pracownik umysłowy	121	77	22,1
Pracownik fizyczny	180	131	37,2
Rolnik	50	20	5,7
Rzemieślnik	8	2	0,5
Nauczyciel	82	36	11,3
Bez zawodu	133	81	23,2
R A Z E M	572	347	100

10. Praca rodziców

Tabela 18

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH Z WSOWZ POPULACJI
1980 - 1984 ZE WZGLĘDU NA PRACĘ RODZICÓW

Praca rodziców	Wszyscy pchor. naboru 1980	Pchor. zwolnieni ze studiów	% ogółu zwolnionych
Pracują oboje	346	189	54,4
Pracuje ojciec	108	68	19,5
Pracuje matka	72	54	15,5
Nie pracują	46	36	10,6
R A Z E M	572	347	100

11. Przynależność terytorialna

Tabela 19

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH Z WSOWZ POPULACJI
1980 - 1984 ZE WZGLĘDU NA PRZYNALEŻNOŚĆ TERYTORIALNĄ

Przynależność terytorialna	Wszyscy pchor. naboru 1980	Pchor. zwolnieni ze studiów	% ogółu zwolnionych
POW	135	101	29,2
ŚOW	290	135	38,9
WOW	197	111	31,9
R A Z E M	572	347	100

12. Oceny maturalne

Tabela 20

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH Z WSOWZ POPULACJI
1980 - 1984 ZE WZGLĘDU NA OCENY MATURALNE

Ocena średnia świadectwa maturalnego	Wszyscy pchor. naboru 1980	Pchor. zwolnieni ze studiów	% ogółu zwolnionych
Dostateczna	193	87	25,3
Dobra	354	248	71,4
Bardzo dobra	25	12	3,3
R A Z E M	572	347	100

13. Wyniki egzaminów wstępnych

Tabela 21

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH Z WSOWZ POPULACJI
1980 - 1984 ZE WZGLĘDU NA WYNIKI EGZAMINU WSTĘPNEGO

Średnia ocen z egzaminu wstępnego	Wszyscy pchor. naboru 1980	Pchor. zwolnieni ze studiów	% ogółu zwolnionych
Dostateczna	398	239	68,8
Dobra	163	104	29,9
Bardzo dobra	4	4	1,3
Brak danych	7	0	-
R A Z E M	572	347	100

14. Poziom inteligencji

Tabela 22

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH Z WSOWZ POPULACJI
1980 - 1984 ZE WZGLĘDU NA POZIOM INTELIGENCJI

Iloraz inteligencji	Wszyscy pchor. naboru 1980	Pchor. zwolnienie ze studiów	% ogółu zwolnionych
Poniżej 105 /ociężałość umysłowa/	54	33	9,6
104-111 /inteligencja przeciętna/	116	55	15,8
110-120 /inteligencja ponad przeciętna/	336	235	67,7
119-128 /inteligencja wysoka/	66	24	6,9
Powyżej 128 /inteligencja bardzo wysoka/	-	-	-
R A Z E M	572	347	100

15. Przynależność organizacyjna

Tabela 23

ZESTAWIENIE ILOŚCIOWE ZWOLNIEŃ PODCHORAŻYCH Z WSOWZ POPULACJI 1980 - 1984 ZE WZGLĘDU NA PRZYNALEŻNOŚĆ ORGANIZACYJNĄ

Przynależność organizacyjna	Wszyscy pchor. naboru 1980	Pchor. zwolnieni ze studiów	% ogółu zwolnionych
PZPR	60	36	10,3
ZSMP	79	52	14,9
ZHP	200	67	19,2
Brak przynależności	238	192	55,5
R A Z E M	572	347	100

Analizując otrzymane w wyniku badań dane o podchorążych zwalnianych z WSOWZ zbadano problem, czy istnieje zależność /związek/ pomiędzy faktem zwolnienia podchorążego a wybranymi parametrami populacji słuchaczy. Do badań wybrano następujące parametry:

- a/ pochodzenie społeczne;
- b/ miejsce zamieszkania przed studiami;
- c/ oceny na egzaminie wstępnym do WSO;
- d/ iloraz inteligencji podchorążego.

Selekcji tych cech populacji podchorążych dokonano w celu potwierdzenia lub odrzucenia "obiegowych opinii" o ich ewentualnym wpływie na stopień zwalniania podchorążych z WSOWZ.

Rozwiązanie problemu przy użyciu metod statystycznych sprowadza się do sprawdzenia /weryfikacji/ hipotezy statystycznej^{44/}, że badane cechy są niezależne /hipoteza H_0 /.

44/ Hipoteza statystyczna - każde przypuszczenie dotyczące nieznanego rozkładu zmiennej losowej w populacji. Przypuszczenie to może dotyczyć bądź nieznanych wartości parametrów rozkładu bądź nieznanego typu funkcji rozkładu.

Do weryfikacji tej hipotezy zastosowano metodę testu niezależności χ^2 /chi kwadrat/. Metoda ta znajduje powszechne zastosowanie, gdy przynajmniej jedna z dwu badanych cech populacji generalnej jest niemierzalna /tzn. ma jedynie kategorie jakościowe/. W przedstawionym powyżej problemie taką cechą jest np. pochodzenie społeczne.

Taki /jakościowy/ typ jednej z dwu badanych cech wyklucza możliwość badania współczynnika korelacji i /lub/ współczynnika regresji, które przedstawiają siłę związku /i jej charakter/ pomiędzy dwiema cechami mierzalnymi.

Często stosowany w praktyce test niezależności χ^2 jest testem istotności^{45/} polegającym na sprawdzeniu, czy dwie badane cechy są niezależne. Test ten oparty jest na tej samej statystyce co test zgodności χ^2 , z tym, że hipotetycznymi prawdopodobieństwami są oszacowane z próby prawdopodobieństwa otrzymania równocześnie określonej wartości cechy X oraz Y przy założeniu niezależności tych cech.

W celu rozwiązania problemu zbudowano odpowiednie tablice kombinowane dla dwu celi /tablice niezależności/, które po wypełnieniu dały macierz liczebności empirycznych. W badaniu nakłada się na te macierze tzw. macierze liczebności teoretycznych, obliczonych przy założeniu niezależności cech znajdujących się w kolumnie i w wierszu. Porównanie elementów obu macierzy przez zastosowanie statystyki χ^2 , daje odpowiedź, czy można odrzucić hipotezę o niezależności cech na skutek wystąpienia zbyt dużych różnic liczebności empirycznych i teoretycznych.

Wnętrze tablic wypełniają liczebności n_{ij} /gdzie $i = 1, 2, \dots, r$, $j = 1, 2, \dots, s$ /. oznaczając ile elementów w próbie miało wartości obu cech należących do kombinacji / i, j /.

45/ Test istotności - test służący do sprawdzenia tylko jednej hipotezy bez równoczesnego badania innych hipotez tzn. nie rozpatruje się szansy popełnienia tzw. błędu drugiego rodzaju. Stosowanie testu istotności umożliwia wnioskowanie o fałszywości hipotezy sprawdzonej bądź o braku podstaw o fałszywości hipotezy sprawdzonej /co nie oznacza prawdziwości hipotezy sprawdzanej/.

Sumując wiersze i kolumny otrzymanej z próby macierzy liczebności empirycznych $[n_{ij}]$ otrzymano liczebności brzegowe oznaczone jako $n_{i.}$ oraz $n_{.j}$. Zachodzą zatem równości:

$$/1/ \quad n_{i.} = \sum_{j=1}^s n_{ij} \quad n_{.j} = \sum_{i=1}^r n_{ij}$$

$$/2/ \quad n = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s n_{ij} = \sum_{i=1}^r n_{i.} = \sum_{j=1}^s n_{.j}$$

Następnie sprawdzono hipotezę, że badane cechy są niezależne, tzn. hipotezę $H_0: P\{X=x_i, Y=y_j\} = P\{X=x_i\} P\{Y=y_j\}$ gdzie x_i oraz y_j oznaczają odpowiednie wartości /kategorie/ badanych cech.

Z liczebności brzegowych oszacowano prawdopodobieństwo brzegowe

$$/3/ \quad p_{i.} = \frac{n_{i.}}{n} \quad p_{.j} = \frac{n_{.j}}{n}$$

Następnie, zakładając prawdziwość hipotezy, tzn. niezależności cech obliczono dla każdej kratki tablicy prawdopodobieństwo hipotetyczne

$$/4/ \quad p_{ij} = p_{i.} p_{.j} \quad \text{przy czym} \quad \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s p_{ij} = 1$$

Mnożąc te prawdopodobieństwa przez ogólną liczebność próby otrzymano macierz liczebności teoretycznych. Następnie skonstruowano statystykę

$$/5/ \quad \chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{(n_{ij} - np_{ij})^2}{np_{ij}}$$

Statystyka ta ma przy założeniu prawdziwości hipotezy o niezależności cech, asymptotyczny rozkład χ^2 z $/r - 1/$ $/s - 1/$ stopniami swobody.

Obszar krytyczny w tym teście określa nierówność $\chi^2 \geq \chi^2_{\alpha}$ gdzie χ^2_{α} jest wartością krytyczną odczytaną z tablicy rozkładu χ^2 dla ustalonego z góry poziomu istotności 46/ i dla $/r - 1/ /s - 1/$ stopni swobody. W taki sposób, by zachodziła relacja $P\{\chi^2 \geq \chi^2_{\alpha}\} = \alpha$

Obliczoną wartość χ^2 należy porównać z wartością krytyczną i jeżeli znajdzie nierówność $\chi^2 \geq \chi^2_{\alpha}$ to hipotezę H_0 o niezależności badanych cech należy odrzucić, co oznacza ich zależność. Gdy natomiast $\chi^2 < \chi^2_{\alpha}$ nie ma podstaw do odrzucenia hipotezy o niezależności badanych cech.

Stosując powyższą metodę przyjęto weryfikację hipotezy H_0 o niezależności cech w poszczególnych badaniach na poziomie istotności $\alpha = 0,05$

Przykład obliczenia.

W celu stwierdzenia, czy pochodzenie społeczne podchorążych WSOWZ ma wpływ na fakt ukończenia przez nich studiów zbudowano poniższą tabelę /macierz liczebności empirycznych/ danych o studiujących w latach 1980 - 1984.

Na poziomie istotności $\alpha = 0,05$ zweryfikować hipotezę, że pochodzenie społeczne nie ma wpływu na fakt ukończenia studiów.

Rozwiązanie.

Wysuniętą hipotezę badawczą zamieniono na hipotezę statystyczną $H_0 : P\{X=x_i, Y=y_j\} = P\{X=x_i\} P\{Y=y_j\}$ o niezależności obu badanych cech /tj. pochodzenia społecznego i wyniku studiów/. Jeżeli powyższą hipotezę statystyczną H_0 o niezależności w wyniku zastosowania testu niezależności χ^2 trzeba będzie odrzucić, to oznaczać to będzie wobec danych zawartych w poniższej tablicy, że fakt ukończenia studiów zależy istotnie od pochodzenia społecznego.

46/ Poziom istotności - przyjęte z góry przy konstrukcji testu prawdopodobieństwo błędu pierwszego rodzaju. Poziom istotności oznacza się symbolem α i przyjmuje się najczęściej 0,1, 0,05, 0,01.

Obliczenia przedstawiono w tabeli

Tabela 1 p

Pochodzenie społeczne	Ukończyło studia w WSOZW	Nie ukończyło studiów	n_i	$pi.$
Robotnicze	0,239 90 136.708	0,369 258 211.1	348	0,608
Chłopskie i chłoporobotn. ^{x/}	0,037 30 21.164	0,057 24 32.604	54	0,094
Syn żołnierza zawodowego	0,043 51 24.596	0,067 12 38.192	63	0,11
Inteligenckie /inne/	0,073 54 41.756	0,114 53 65.208	107	0,187
n.j	225	347	572	
p.j	0,393	0,607		1,0

^{x/} Aby spełnić warunki testu /element tablicy $n_{ij} \geq 8$ / połączono cechy razem.

Na wstępie obliczono liczebności brzegowe n_i i n_j oraz oszacowano prawdopodobieństwa brzegowe $pi.$ i $p.j$. Przyjmując następnie założenie o niezależności cech obliczono prawdopodobieństwo teoretyczne

Wyniki obliczeń prawdopodobieństw p_{ij} zamieszczono w prawym górnym rogu każdej kratki. Mnożąc te prawdopodobieństwa przez $n = 572$ otrzymano dla każdej kratki liczebności teoretyczne np_{ij} , które umieszczono w lewym dolnym rogu.

Następnie wykonano obliczenia statystyki χ^2 wg wzoru:

Obliczona wartość statystyki χ^2 wynosi $\chi^2 = 82236$

Dla przyjętego poziomu istotności $\alpha = 0,05$ i dla $/r - 1/ /s - 1/ = 3$ stopni swobody wartość krytyczna χ^2_{α} rozkładu

wynosi $\chi^2_{\alpha} = 7.815$. Ponieważ wartość χ^2 znalazła się w obszarze krytycznym, bo $\chi^2 = 82.236 > 7.815 = \chi^2_{\alpha}$ zatem na poziomie istotności 0,05 hipotezę H_0 o niezależności należy odrzucić. Oznacza to, że pochodzenie społeczne ma istotny wpływ na fakt ukończenia studiów.

Analogicznie do powyższego przykładu przeprowadzono weryfikację hipotezy H_0 dla następujących danych.

Tabela 2 p

Miejsce zamieszkania pchor. przed studiami	Ukończyło studia w WSOWZ	Nie ukończyło studiów
Miasto powyżej 100 tys. mieszk.	48	65
Miasto powyżej 50 tys. mieszk.	44	59
Miasteczko, osiedle	47	159
Wieś	86	64

Przyjęto $\alpha = 0.05$
ilość stopni swobody = 3

$$\chi^2_{\alpha} = 7.815$$

$$\chi^2 = 36.375$$

Hipotezę H_0 należy odrzucić

Tabela 3 p

Średnia ocen na egz. wstępnym	Ukończyło studia w WSOWZ	Nie ukończyło studiów
Dostateczna	159	239
Dobra	59	104
Bardzo dobra	0	4
Brak danych	7	0

Przyjmując populację o 7 mniejszą tj. 56 ze względu na brak danych oraz $\alpha = 0$.
ilość stopni swobod = 2

$$\chi^2_{\alpha} = 5,991$$

$$\chi^2 = 46,322$$

Hipotezę H_0 należy odrzucić

W badaniu nie spełniono warunku $n_{ij} \geq 8$, gdyż element $n_{23} = 4$ zaś $n_{13} = 0$ co może dać błędne dane. Niemniej po zagregowaniu zadania do kategorii "dostateczna" i "ponad dostateczna" wynik $\chi^2 = 18.721$ co przy 1 stopniu swobody i tak powoduje celowość odrzucenia hipotezy H_0 .

Tabela 4 p

Iloraz inteligencji	Ukończyło studia w WSOWZ	Nie ukończyło studiów
Poniżej 105 /ociężałość umysłowa/	21	33
104 - 111 /przeciętna/	61	55
112 - 120 /ponad przeciętna/	101	235
119 - 128 /inteligencja wysoka/	42	24

Dla $\alpha = 0,05$
ilość stopni swobody
= 3

$$\chi^2_{\alpha} = 7,815$$

$$\chi^2 = 23,388$$

Hipotezę H_0 należy odrzucić.

Jak widać z przedstawionych wyników można z dużym prawdopodobieństwem /0,95/ twierdzić, że związki pomiędzy pochodzeniem społecznym, miejscem zamieszkania przed studiami, wynikami egzaminu wstępnego i ilorazem inteligencji podchorążych WSOWZ, a wynikiem końcowym /ukończeniem uczelni/ istnieją i są istotne/. Daje to więc asumpt do uwzględnienia tych cech w procesie rekrutacji kandydatów do WSOWZ.

Z analizy ilościowej i jakościowej oraz statystycznej zjawiska wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ wynika, że najczęściej zwalniali się z uczelni podchorążowie którzy:

- legitymowali się pochodzeniem robotniczym /74,1 %/;
- pochodzili z środowisk małomiasteczkowych /45,8 %/ i tam też kończyli szkoły średnie /48,4 %/;
- byli absolwentami techników zawodowych /43 %/;

- posiadali dobrą sytuację rodzinną /68,5 %/;
- rodzice posiadali wykształcenie zawodowe /51,8/, natomiast oboje wykonywali zawód pracowników fizycznych /42,0; 37,7 %/;
- terytorialnie przynależeli do ŚOW /38,9 %/;
- z egzaminu wstępnego uzyskali ocenę dostateczną /68,8 %/, w tej liczbie również słuchacze z ocenami niedostatecznymi z przedmiotów egzaminowanych;
- podczas badań psychologicznych uzyskali iloraz inteligencji w przedziale 110 - 120.

3.2. Analiza źródeł wykruszalności podchorążych ze studiów w WSO WZ

Wyniki badań podchorążych populacji 1980 - 1984 w całej rozciągłości potwierdziły pogląd, że przyczyny zwalniania się słuchaczy z uczelni mają swe źródła poza uczelnią jak i w samej uczelni.

Źródła zjawiska wykruszalności można umownie podzielić na:

- źródła zewnętrzne, które istnieją poza uczelnią i na które szkoła nie ma możliwości skutecznego oddziaływania;
- źródła wewnętrzne, które istnieją w procesie kształcenia uczelni i na które szkoła może skutecznie wpływać..

Do pierwszej grupy źródeł należy zaliczyć:

- system rekrutacji kandydatów do WSO;
- system preorientacji zawodowej kandydatów do WSO oraz motywy wyboru zawodu oficera i konkretnej uczelni wojskowej;
- system badań lekarskich i psychologicznych kandydatów do WSO.

Druga grupa źródeł wykruszalności to:

- system kwalifikacyjny kandydatów na studia w WSOWZ;
- system dydaktyczno-wychowawczy WSOWZ;
- system zaspokajania potrzeb życiowych podchorążych.

3.2.1. A n a l i z a ź r ó d e ł z e w n ę t r z n y c h z j a w i s k a w y k r u s z a l n o ś c i p o d c h o r ą ż y c h

a/ system rekrutacji kandydatów do WSO, jego budowa oraz niedomagania w funkcjonowaniu.

Aktualnie funkcjonujący system rekrutacji do wyższych uczelni wojskowych mówiąc najogólniej, polega na współdziałaniu w pozyskiwaniu młodzieży do WSO, między takimi jego elementami jak: szkoły średnie, poradnie wychowawczo-zawodowe, Wojskowe Komendy Uzupełnień, kuratoria oświaty, szkoły oficerskie oraz organizacje społeczne i młodzieżowe^{47/}.

Główny obowiązek w zakresie przygotowania kandydatów do WSO spoczywa na szkole średniej, która dla realizacji tego zadania korzysta z różnych form i metod. Pomimo, w miarę przejrzystych założeń funkcjonalnych systemu rekrutacji do WSO, podziału kompetencji między jego elementami, od szeregu lat zgłasza się pod jego adresem wiele krytycznych uwag. W wyniku niedomagań istniejących w tym systemie, do WSO trafia młodzież w większości słabo przygotowana intelektualnie i fizycznie do studiów w uczelni wojskowej.

Do zasadniczych niedomagań systemu rekrutacji można zaliczyć:

- 1/ późne rozpoczęcie oraz niesystematyczne prowadzenie akcji propagandowo-agitacyjnej wśród uczniów szkół średnich; Rozpoczęcie akcji propagandowo-agitacyjnej dopiero w ostatniej klasie szkoły średniej jest z reguły ohybionym

47/ Patrz: Model rekrutacji kandydatów do WSO w PRL.
Załącznik nr 1.

posunięciem, ponieważ uczniowie tych klas na ogół mają już skryształizowane poglądy na temat przyszłego zawodu;

2/ zła jakość akcji propagandowo-agitacyjnej oraz formalizm w postępowaniu instytucji takich jak WKU oraz WSO. Działania WKU sprawdzają się najczęściej do zabiegów administracyjnych w celu pokrycia rozdzielników, a w zbyt małym stopniu koncentrują się na doborze kandydatów pod względem jakości. Natomiast rola WSO polega na organizacji akcji agitacyjnych wśród młodzieży szkół średnich oraz tzw. "Dni otwartych koszar", których wartość propagandowa bywa nierzadko mierna. Dzieje się tak dlatego, że do udziału w akcji propagandowo-agitacyjnej wyznacza się podchorążych IV roku studiów mając na uwadze ilość a nie jakość, a ponadto bardzo pobieżnie instruuje się ich o zadaniach jakie mają spełnić podczas spotkań środowiskowych wśród młodzieży szkolnej. Natomiast "Dzień otwartych koszar" polega z zasady na pokazaniu uczelni od strony sali tradycji, czyli tego co młody człowiek już wie. Zbyt rzadko pokazuje się młodzieży rzeczywiste oblicze szkoły.

b/ system preorientacji zawodowej kandydatów do WSO oraz motywy wyboru zawodu oficera i konkretnej uczelni wojskowej.

Właściwa preorientacja zawodowa^{48/} przyszłej pracy jest bardzo istotnym problemem życiowym każdego młodego człowieka. Pozwala ona widzieć samego siebie w świetle określanych wymogów, widzieć swoje zainteresowania i możliwości w zakresie danego kierunku nauki - pracy. Ułatwia orientację zawodową oraz wzmacnia motywy nauki i pracy.

48/ W. Okoń tak definiuje pojęcie preorientacji zawodowej: "jest to jeden z ważnych składników poradnictwa zawodowego sprowadzający się do: 1/ zorientowania młodzieży w jej możliwościach psychicznych i fizycznych, 2/ wyrobienia w niej pozytywnego stosunku do pracy, 3/ zaznajomienia młodzieży z właściwościami różnych zawodów oraz ich znaczeniem dla gospodarki i kultury kraju, 4/ informowania o strukturze szkolnictwa zawodowego, rodzajach szkół zawodowych i możliwościach nauki zawodu.
W. Okoń: Słownik pedagogiczny. PWN, Warszawa 1984 r.

Obowiązek preorientacji zawodowej w systemie rekrutacji kandydatów do szkół oficerskich spoczywa zasadniczo na trzech ogniwach: szkole średniej, wojewódzkiej poradni wychowawczo-zawodowej resortu oświaty i wychowania oraz Wojskowej Komendzie Uzupełnień. Jak wygląda działalność tych ogniw, a w szczególności efektywność oddziaływania na młodzież, świadczą o tym wyniki badań podchorążych w zakresie ich orientacji zawodowej.

Generalnie można powiedzieć, że w systemie rekrutacji kandydatów do WSO nie istnieje skuteczna preorientacja zawodowa do szkolnictwa wojskowego. Jak stwierdzają sami badani, istniejący system informacji o wojskowym szkolnictwie zawodowym nie dał im należytego obrazu warunków studiów w WSOWZ i przyszłej pracy. Skutkiem czego, rzeczywistość okazała się dla nich niespodzianką w sensie ujemnym. Przy omawianym problemie dużej wagi nabiera autentyczność źródeł, z jakich kandydaci czerpali informacje o studiach w WSOWZ i zawodzie oficera.

Wyniki badań dowodzą,^{49/} że informacje w tym względzie podchorążowie zdobywali z kilku źródeł. Niemniej najbardziej powszechnymi były: informator dla kandydatów do wojskowego szkolnictwa zawodowego /58 %/, spotkania z przedstawicielami WKU /46,1 %/, prasa i czasopisma /25,5 %/, spotkania z podchorążymi WSO /21,8 %/, radio i telewizja /15,4 %/, koledzy /6,4 %/ itd.

Szczegółowe źródła informacji, z których badani kandydaci czerpali informacje o warunkach studiów w WSOWZ i zawodzie oficera ilustruje tabela nr 24.

49/ Motywację w wyborze zawodu oficera i uczelni badano u podchorążych I roku w pierwszym miesiącu ich pobytu w WSOWZ w ilości 500 oraz po zakończeniu I roku studiów w ilości 423.

Tabela 24

ŹRÓDŁA INFORMACJI PODCHORAŻYCH O ZAWODZIE OFICERA I STUDIACH
W WSOWZ

Źródło informacji o WSO		Podchorążowie I roku studiów		
		Pierwsze badanie	Drugie badanie	Razem
1	Informator dla kandydatów	78,4 %	37,6 %	58 %
2	Spotkanie z przedstawicielami WКУ	51,3 %	41,0 %	96,1 %
3	Prasa, czasopismo	19,9 %	31,2 %	20,5 %
4	Spotkanie z podchorążymi WSO	21,7 %	21,8 %	21,8 %
5	Radio i telewizja	9,5 %	21,4 %	15,4 %
6	Koledzy studiujący w WSOWZ	7,2 %	5,4 %	6,4 %
7	Rozmowy z nauczycielem szkoły średniej	6,6 %	4,1 %	5,3 %
8	Udział w "Dniu otwartych koszar" w WSOWZ	9,2 %	3,7 %	3,9 %

x - wyniki nie sumują się do 100, ponieważ respondenci podawali kilka źródeł.

Warto w tym miejscu przytoczyć opinię podchorążych, którzy uważają, iż na podstawie chociażby lektury informatorów o WSO nie można dokonać wyboru zawodu, czy uczelni, można jedynie dowiedzieć się o tym, co młodzi ludzie muszą wiedzieć, co wykonać, aby uzyskać status podchorążego.

Charakterystyczna jest w tej materii wypowiedź jednego z respondentów: "... informatory podają piękne sprawy. Po przeczytaniu człowiek widzi siebie w mundurze, płynie w obłokach, ale dlaczego nie piszą w nich, jaki to jest duży trud, ile wymaga to wyrzeczeń, że to jest po prostu bardzo ciężki zawód".

Problem orientacji zawodowej w zasadniczy sposób wpływa na motywację wyboru zawodu oficera i uczelni przez kandydatów

na żołnierzy zawodowych.

Człowiek wyposażony jest w mechanizmy organizujące jego zachowanie w taki sposób, aby prowadziło ono do osiągnięcia określonych, ważnych dla niego celów. Mechanizmem warunkującym zdolności do regulacji zachowań człowieka jest mechanizm motywacyjny.

Wybór zawodu jak każda inna ważna czynność ludzka jest wynikiem procesu motywacyjnego. Decyzja o wyborze zawodu oficera przez absolwenta szkoły średniej wiąże się ściśle z koniecznością ukończenia przez niego WSO. Aby powstał motyw, czyli proces sterujący czynnościami kandydata /ubieganie się o przyjęcie na studia do uczelni/ muszą być spełnione dwa podstawowe warunki:

1. zawód oficera, który kandydat zamierza osiągnąć w drodze studiów w WSO musi być przez niego oceniany jako użyteczny;
2. kandydat do WSO musi być przekonany, że cel swój może osiągnąć z prawdopodobieństwem większym od zera. Jednakże to przekonanie powinno wynikać z racjonalnych przesłanek i być wynikiem obiektywnej oceny swoich możliwości na podstawie rzetelnej i gruntownej informacji.

Całokształt procesu motywacyjnego z uwzględnieniem obydwu wymienionych warunków można wyrazić za pomocą następującej formuły: 50/

$$M_i = f /V_i, \Psi_i/$$

gdzie: M_i - motywacja

f - funkcja

V_i - użyteczność wyniku

Ψ_i - subiektywne prawdopodobieństwo osiągnięcia wyniku.

Formułę tą w odniesieniu do motywacji wyboru zawodu oficera odczytuje się następująco: motywacja absolwenta szkoły średniej do zdobycia zawodu oficera w drodze studiów / M_i / jest funkcją / f / użyteczności tego celu / V_i / oraz subiektywnego prawdopodobieństwa jego realizacji / Ψ_i /.

Subiektywne przekonanie ugruntowuje lub osłabia informacja, w tym wypadku dotycząca całokształtu warunków studiów. Natomiast dążność do zdobycia zawodu w drodze określonych studiów zależy od motywów, którymi kieruje się kandydat do WSO.

Deklarowane w badaniach motywy dają się ująć w cztery zasadnicze kategorie:

- motywy poznawcze;
- motywy materialne;
- motywy tradycji rodzinnych;
- inne motywy.

Podstawowe pytanie w tej problematyce brzmiało: Co zdecydowało, że wybrałeś zawód oficera? Respondenci mieli do wyboru 11 odpowiedzi. Mogli wskazać kilka możliwości.

Tabela 25

MOTYWY WYBORU ZAWODU OFICERA PRZEZ PODCHORAŻYCH POPULACJI
1980 - 1984

Lp	Rodzaj motywów	% wypowiedzi
1	Zamiłowanie do służby wojskowej	67,3
2	Tradycje rodzinne	16,7
3	Zainteresowanie techniką	9,6
4	Dogodne warunki studiowania w wojsku	8,9
5	Perspektywy szybkiego awansu	13,7
6	Przypadek	22,1
7	Chęć zdobycia tytułu inżyniera	10,6
8	Obawa przed powołaniem do zasad.sł.wojsk.	7,8
9	Trudna sytuacja rodzinna	7,1
10	Względy materialne	43,4
11	Inne motywy	12,6

x - wynik nie sumuje się do 100, ponieważ respondenci mogli wybrać kilka odpowiedzi.

W ogólnym zestawieniu motywów wyboru zawodu oficera motyw poznawczy stanowi kategorię dominującą. Szczególnie zwraca uwagę wysoki procent wskazań na odpowiedzi "zamiłowanie do służby wojskowej" /67,3 %/. Można przyjąć, że są to respondenci o silnych osobistych zainteresowaniach zawodem wojskowym. Na powyższy fakt wskazują wyniki badań, przeczą natomiast temu wskaźniki wykruszalności podchorążych ze studiów. Ponadto trudno mówić o zamiłowaniu do zawodu, przed poznaniem jego istoty. Jest to oczywisty nozór, gdyż zamiłowanie do zawodu oficera można rozbudzić podczas służby zawodowej, a nie przed nią. Jednym słowem można, bez popełnienia większego błędu, zakwestionować prawdziwość tej grupy motywów.

W tej sytuacji dominującym motywem będzie motyw materialny dość wyraźnie deklarowany przez podchorążych /43,4 %/. Wskazanie na warunki materialne i socjalne zawodu oficera przez respondentów wynikało z faktu, że czynili to ze sprezywaną nadzieją lepszego bytu materialnego w przyszłości. Można śmiało założyć, że Ci ludzie będą zdecydowanie dążyć do podniesienia własnego standardu życia na wyższy poziom od znanego im w rodzinnych domach. Zjawisko to w przyszłości może ujawnić się w postaci różnego rodzaju określonych nacisków, dążeń czy postaw. Za korzystną sytuację należy uznać chęć kontynuowania tradycji rodzinnych /16,7 %/. Ciągłość tego zawodu związana jest przede wszystkim z faktem występowania w rodzinie podchorążych osób związanych z zawodem wojskowym.

Kategoria "inne motywy" obejmuje wszystkie te przesłanki wyboru zawodu oficera, które w głównej mierze nie rokują osiągnięcia tego celu.

Analiza tej kategorii motywów wyboru studiów w WSOWZ przez młodzież szkół średnich wskazuje, że w wielu przypadkach motywy te nie gwarantowały powodzenia w studiach. Wprawdzie zdecydowana większość respondentów wybierając studia w WSOWZ wskazywała na motyw atrakcyjności programu studiów /67,4 %/, to odnotowano jednak pewien odsetek kandydatów, którzy zgłosili się do WSOWZ z małoprognostycznymi motywami

powodzenia w studiach oraz część słuchaczy, którzy przez wybór WSOWZ zdecydowali się rozwiązać swe problemy życiowe. Pierwsi z wymienionych wybrali uczelnię, gdyż znajduje się ona w dużym mieście /11,1 %/ oraz na skutek namowy rodziców, znajomych czy też kolegów /7,1 %/. W drugim przypadku idzie o tych, którzy podjęli studia w uczelni, gdyż nie dostali się do innych szkół cywilnych /9,1 %/ oraz o tych, którzy wybrali tą drogę jako łatwiejszy sposób dostania się do WSOWZ niż do uczelni cywilnej.

Pełne zestawienie motywów wyboru WSOWZ ilustruje tabela nr 26.

Tabela 26

MOTYWY WYBORU STUDIÓW W WSOWZ PRZEZ PODCHORAŻYCH POPULACJI
1980 - 1984

Lp	Rodzaj motywów	% odpowiedzi
1	Atrakcyjność programu studiów	67,4
2	Tradycja i historia WSOWZ	17,1
3	Geograficzne położenie uczelni w dużym mieście	11,1
4	To, że nie dostał się na studia w uczelni cywilnej	9,1
5	Namowa kolegów	7,1
6	Namowa rodziców	5,7
7	Inne przesłanki	6,8

x - wynik nie sumuje się do 100, ponieważ respondenci mogli wybrać kilka odpowiedzi.

Na marginesie wydaje się zasadnym wspomnieć, że pewne symptomy motywacyjne u kandydatów do uczelni pojawiają się i ulegają wzmocnieniu w momencie kwalifikowania kandydatów na studia.

Podczas rozmowy kwalifikacyjnej w miarę dokładnie bada się i ocenia w skali punktowej od 0 do 20 motywację kandydatów

dotyczącą wyboru zawodu oficera i studiów w uczelni. Aczkolwiek uzyskane wyniki mogą w pewnym stopniu dać obraz pobudek jakimi kierowali się kandydaci, lecz trudno je uznać za miarodajne, ponieważ młodzi ludzie, aby osiągnąć zamierzony cel, przedstawiali swoje poglądy w jak najkorzystniejszym świetle. Niemniej dla porównania przedstawiono poniżej rozkład motywacji kandydatów w skali punktowej.

Ogółem przyjęto na I rok studiów	M o t y w a c j a					
	silna 16 - 20	%	przeciętna 10 - 15	%	słaba 0 - 10	%
572	289	53,5	245	41,8	27	4,7

Wyniki badań wskazują, że większość kandydatów na studia w WSOWZ podejmując decyzję o wyborze zawodu i uczelni, niejednokrotnie czyni to bez głębszych przemyśleń. Oczywistym jest, co potwierdza praktyka, że część podchorążych, którzy na starcie studiów mieli płytkie motywy, w toku pobytu w uczelni pogłębiła i utrwaliła swoje zainteresowania tym zawodem kończąc z powodzeniem studia. I na odwrót - pewna grupa słuchaczy o wysokich aspiracjach zawodowych w miarę zapoznawania się z charakterem pracy oficera, traciła chęć zdobycia zawodu wojskowego i rezygnowała z dalszych studiów w WSOWZ.

c/ niedomagania systemu badań lekarskich i psychologicznych kandydatów do WSO.

Zrozumiałym wydaje się fakt, że każdy młody człowiek decydujący się rozpocząć studia w uczelni wojskowej musi spełniać określone wymogi zdrowotne oraz posiadać pewne wartości osobowościowe, niezbędne w trakcie studiów. Temu celowi mają służyć kompleksowe badania lekarskie i psychologiczne przyszłych podchorążych.

Zdawać by się mogło, że w wyniku tychże badań winni być wyeliminowani wszyscy ci młodzi ludzie, którzy nie posiadają predyspozycji zdrowotnych i psychicznych do zawodu oficera.

Rzeczywistość nie potwierdza takiej tezy, ponieważ do uczelni przedostają się słuchacze dotknięci istotnymi schorzeniami oraz odbiegający od norm w zakresie osobowości i odporności psychicznej. Taki stan rzeczy powoduje, iż w trakcie studiów notuje się nadmierne zwolnienia podchorążych "ze względu na stan zdrowia". W badanej populacji ze względu na stan zdrowia odeszło 124 podchorążych, z czego w I roku studiów - 63, w II roku - 48, w III roku - 11, a w IV roku - 1.

Konsultacje ze służbą zdrowia wykazały, że w 111 przypadkach zwolnień co najmniej 70 winno być wykryte podczas badań lekarskich przed rozpoczęciem studiów w WSOWZ.

Opinie podchorążych w tej materii potwierdzają formalizm i powierzchowność badań lekarskich. Zdecydowana większość respondentów /67,3 %/ stwierdziła, że każdy kto nie miał widocznego kalectwa otrzymywał decyzję - "zdolny do zawodowej służby wojskowej".

Zanotowano jednak i taką grupę słuchaczy, którzy ukryli przed komisją lekarską posiadane schorzenie /21,3 %/. Ciekawym wydaje się fakt, że wśród zwolnionych na stan zdrowia była pewna grupa słuchaczy u której dopiero w uczelni wykryto schorzenia dyskwalifikujące ich do zawodu oficera /36,6 %/ i co dziwne większość z nich była z tego faktu rozczerowana, czyniąc różne zabiegi o pozostanie w uczelni.

Generalnie należy stwierdzić, że:

- niektóre schorzenia mogły się ujawnić dopiero podczas studiów w uczelni wojskowej;
- wiele schorzeń powinno było być wykryte przez komisję lekarską bądź stwierdzone przy pomocy metod klinicznych przez Wojskowe Pracowni Psychologiczne.

3.2.2. Analiza źródeł wewnętrznych zjawiska wykruszalności podchorążych

a/ system kwalifikacyjny kandydatów na studia w WSOWZ, jego funkcjonowanie i niedomagania.

Proces kwalifikowania kandydatów na studia w WSOWZ odbywa się zasadniczo w dwóch etapach. Wstępne kwalifikacje kandydatów przeprowadzają Wojskowe Komendy Uzupełnień oraz sztaby jednostek wojskowych /dla kandydatów z wojska/⁵¹. Drugi etap przeprowadzany jest w ramach postępowania kwalifikacyjnego w WSOWZ.

Postępowanie to obejmuje:

- egzaminy wstępne;
- próbę sprawności fizycznej;
- rozmowy kwalifikacyjne z kandydatem, podczas której zapada decyzja o przyjęciu na studia.

Czynności powyższe dokonuje komisja w składzie:

- przewodniczący /zca komendanta WSOWZ ds szkolenia/;
- sekretarz komisji;
- przewodniczący podkomisji na każdy egzaminowany przedmiot;
- pozostali członkowie komisji /psycholog, oficer pionu kadrowego i inni/.

Kryteria kwalifikacyjne na studia obejmują:

- wyniki egzaminów z przedmiotów ogólnokształcących;
- wyniki próby sprawności fizycznej;
- wyniki badań psychologicznych;
- uzyskane wyniki w szkole średniej /za ostatnie dwa lata/;
- wynik rozmowy kwalifikacyjnej.

51/ Patrz: Wytyczne Głównego Inspektora Szkolenia z dnia 19.05.1980 r. w sprawie zasad i sposobu kwalifikowania kandydatów do szkół wojskowych na I rok nauki.

Podstawowym czynnikiem decydującym o przyjęciu kandydata do uczelni jest wynik rozmowy kwalifikacyjnej. Rozmowa ta ma na celu ustalenie motywów, którymi kierują się młodzi ludzie wybierając zawód oficera i studia w WSOWZ. Na pozór tak funkcjonujący system kwalifikowania kandydatów do WSOWZ nie powinien budzić żadnych wątpliwości. Jednakże doświadczenia akcji rekrutacyjnych oraz badania wykazały, że system ten posiada szereg niedoskonałości, które można sformułować w sposób następujący:

- powtarzającym się od lat zjawiskiem jest słaba orientacja zawodowa kandydatów na studia. Konsekwencją tego często jest brak zdecydowania odnośnie wybieranego zawodu, pogłębiany niekiedy niedostateczną motywacją. Obowiązujące zasady kwalifikacyjne nie pozwalają eliminować tego zjawiska;
- dobór odpowiednich kryteriów kwalifikacyjnych jest problemem, który nie został dotychczas rozwiązany w sposób zadowalający. Aktualne kryteria nie pozwalają komisji kwalifikacyjnej określić w pełni predyspozycji i przydatności kandydata do zawodowej służby wojskowej. W sposób niedostateczny uwzględnia się w obecnym postępowaniu kwalifikacyjnym wyniki badań psychologicznych. Wartość ilorazu inteligencji brana pod uwagę przy określaniu ogólnej oceny egzaminu wstępnego w systemie punktowym, nie może być uważana za obiektywny miernik. Tym bardziej, że nie uwzględnia on cech osobowości kandydata.

Czynnik motywacyjny określany podczas rozmowy z kandydatem nie może być uważany za obiektywną miarę zdecydowania kandydata o słuszności wyboru zawodu oficera. Ustalenie jego wartości /siły/ odbywa się w sposób przybliżony i w zbyt krótkim czasie. W praktyce jest to wielkość umowna, nie wliczana do ogólnej sumy punktów decydujących o końcowej ocenie;

- zastrzeżenie budzi niejednolite stosowanie kryteriów kwalifikacyjnych do całej populacji kandydatów. Faworyzowani są poniekąd kandydaci zwolnieni z części egzaminów wstępnych. Jako oceny egzaminacyjne wpisuje się im

oceny ze świadectwa maturalnego. Rozmowy z tymi kandydatami przeprowadzane są bezpośrednio po zakończeniu próby sprawności fizycznej. Tym samym uzyskanych przez nich wyników nie można odnieść do całej populacji;

- posługiwanie się systemem punktowym przy obecnym poziomie zastosowania środków technicznych jest bardzo pracochłonne i kłopotliwe. Wymagana jest przy tym określona dokładność w pracy. Powstające błędy mogą decydować o ostatecznym wyniku postępowania egzaminacyjnego. Krótki czas opracowania wyników nie pozwala obecnie na ich dokładną kontrolę czy też szersze interpretacje. W praktyce, zadaniem prawie niemożliwym do wykonania w dysponowanym czasie i przy zastosowaniu środków tradycyjnych jest sporządzenie wykazu kandydatów uszeregowanych w kolejności uzyskanej sumy punktów;
- systematycznie powtarza się zastrzeżenie co do terminowości i kompletności napływu dokumentów z WKU. Stwarza to określone problemy organizacyjne w trakcie egzaminów wstępnych. Skutkiem czego przyjmowani są niekiedy do uczelni kandydaci nieposiadający formalnych kwalifikacji do zawodu wojskowego.

Powyższe niedomagania systemu kwalifikowania kandydatów na studia w WSOWZ powodują, że brak jest w uczelni warunków do rzetelnej selekcji kandydatów. Wyniki badań dowodzą, że wszyscy podchorążowie, zarówno Ci co zdali egzamin wstępny z oceną pozytywną jak i Ci którzy otrzymali jedną, dwie i więcej ocen niedostatecznych zostali przyjęci na studia. Ponadto takie działanie nie buduje dobrej oceny uczelni, gdzie skala trudności dostania się na studia jest wyraźnie zaniżana w stosunku do uczelni cywilnych.

b/ system dydaktyczno-wychowawczy WSOWZ, jego elementy i niedomagania.

Proces kształcenia wyższej uczelni wojskowej charakteryzuje się pewną specyfiką i w swych treściach zawiera szereg uciążliwości dla słuchaczy, co wynika z potrzeby opanowania określonego zasobu wiedzy, ale przede wszystkim wiąże się

ze zdobyciem określonych nawyków i umiejętności praktycznych wręcz niezbędnych w wykonywaniu zawodu. Wyniki badań wskazują, że właśnie system dydaktyczno-wychowawczy uczelni jest głównym źródłem zjawiska wykruszalności podchorążych z WSOWZ, a wśród jego elementów do zasadniczych nośników niepowodzeń w studiach można zaliczyć:

1. proces dydaktyczny,
2. proces wychowania;
3. baza dydaktyczno-naukowa.

Wymieniając te elementy należy zaznaczyć, że nie tyle ich treści co sposób ich praktycznej realizacji będą przedmiotem dalszych rozważań.

W zakresie realizacji procesu dydaktycznego uczelni nasuwają się następujące refleksje:

- w uczelni od szeregu lat obserwuje się zjawisko braku stabilizacji programów nauczania poszczególnych profili kształcenia. Wynika to co prawda z potrzeby ciągłego udoskonalenia treści nauczania, ale powoduje sytuację określonych napięć u kadry dydaktycznej, ciągłych zmian planów korelacji, i pomocy dydaktycznych;
- często zdarza się naruszanie ciągłości nauczania wynikające z konieczności realizacji dodatkowych przedsięwzięć szkoleniowych narzucanych przez instytucje centralne;
- nadmiar różnego rodzaju wizyt i pokazów dla gości i delegacji nie sprzyja pełnej na wysokim poziomie realizacji programu studiów. W jednym tylko miesiącu w 1983 roku takich wizyt było sześć. Każda z nich związana była z określonym pokazem, w którym uczestniczyli podchorążowie. Często treningi do pokazów odbywały się kosztem zajęć programowych i czasu wolnego słuchaczy;
- przesadna ilość prac gospodarczych przy rozbudowie bazy szkoleniowej nie sprzyjała efektywności studiów i utrwalaniu motywacji prozawodowych. W badanej populacji 1980-1984, każdy podchorąży średnio licząc przepracował na rzecz uczelni w każdym roku co najmniej miesiąc czasu. Ponadto słuchacze tej populacji przepracowali w czasie

wolnym od zajęć około 4 tysiące roboczogodzin na rzecz m. Wrocławia. Do tego trzeba jeszcze dołączyć prace na rzecz gospodarki narodowej /zbiór buraków cukrowych i ziemniaków/. Z tego też powodu, takie opinie podchorążych jak poniższa nie były odosobnione: "... przez cztery lata wykopałem więcej kilometrów rowów niż przez całe swe dotychczasowe życie";

- brak systemu samokształcenia w uczelni zgodnego z postulatami słuchaczy i interesami szkoły, obecny system mimo prób modyfikacji^{52/} nie jest systemem na miarę potrzeb nowoczesnej uczelni. Obowiązkowa, kierowana, odbywająca się w jednym pomieszczeniu zbiorowa nauka własna grupy szkoleniowej jest zaprzeczeniem samokształcenia. Jeśli dodać do tego, że odbywa się ona bez konkretnego planu i jest często zrywana dla realizacji innych przedsięwzięć to otrzymamy obraz warunków do pracy samokształceniowej w WSOWZ;
- codzienny tok życia słuchacza w uczelni jest rygorystycznie regulowany przez porządek dnia szkoły, który z zasady nie pozostawia podchorążym pożądanej swobody w gospodarowaniu swym czasem. Z tego też powodu nierzadko porządek dnia staje się podłożem występowania frustracji i niezadowolenia słuchaczy.

Na pytanie "Co w warunkach WSOWZ jest dla Ciebie najbardziej trudne do zniesienia", w zakresie porządku dnia otrzymano od respondentów następujące wypowiedzi:

52/ Por. Kucharski M.: Możliwości doskonalenia pracy samodzielnej podchorążych WSOWZ w aspekcie realizacji celów kształcenia. Rozprawa doktorska, ASG, Warszawa 1982 r.

Lp.	Odpowiedzi podchorążych	% wypowiedzi
1	Trudności w adaptowaniu się do przebiegu czynności porannych	72,0
2	Brak akceptacji porannej zaprawy fizycznej	66,1
3	Zbyt szybkie spożywanie posiłków	53,4
4	Brak czasu wolnego po zajęciach programowych	32,3
5	Niekończące się sprzątanie rejonów zewnętrznych i wewnętrznych	12,6
6	Zbyt duże obciążenie dodatkowymi przedsięwzięciami po południu	12,1
7	Nauka samokształceniowa po godz. 22.00	11,6
8	Zbyt ostry rygor przełożonych w przestrzeganiu porządku dnia	10,1
9	Za mało swobody zostawia się podchorążym po zajęciach	6,4

x - wyniki nie sumuje się do 100, ponieważ respondenci podawali kilka możliwości.

Najwięcej zastrzeżeń w świetle uzyskanych wyników badań zgłaszają podchorążowie pod adresem procesu wychowawczego WSOWZ, bowiem jego funkcjonowanie jest główną przyczyną zwalniania się słuchaczy ze studiów w uczelni^{53/}.

Aby proces wychowawczy w uczelni mógł przebiegać prawidłowo bez zakłóceń, musi być spełniony jeden podstawowy warunek, a mianowicie wychowawcy i wychowankowie muszą być przekonani co do jedności celu działania i zgodnie współdziałać

53/ Okoń W.: Słownik pedagogiczny. PWN, Warszawa 1984 r.: "proces wychowania jest to system czynności wychowawców i wychowanków, umożliwiających wychowankom zmienianie się w pożądanym kierunku, a więc kształtowanie i przekształcanie uczuć, przekonań i postaw społecznych, moralnych, estetycznych, kształtowanie woli i charakteru oraz wszechstronne rozwijanie osobowości".

1	2	3
10	Bez pardonowe postępowanie wśród podchorążych dla zdobycia pozycji w pododdziale	12,6
11	Pozorna integracja pododdziału	11,1
12	Przenoszenie osobistych antypatii dowódców na drogę służbową	10,7
13	Brak pomocy i zrozumienia w sprawach osobistych	10,0
14	Trudności z otrzymaniem urlopu i przepustki	9,9
15	Stworzenie siatki donosicieli w pododdziale	3,4
16	Tolerowanie lizusostwa niektórych podchorążych	3,1

x - wynik nie sumuje się do 100, ponieważ respondenci podawali kilka możliwości.

Jak wcześniej sygnalizowano najbardziej krytycznie w procesie wychowania oceniani są przez słuchaczy dowódcy pododdziałów szkolnych. Tylko 30,6 % respondentów ocenia stosunki z dowódcami plutonów jako dobre, 47,1 % stwierdza, że w pododdziale nie ma się do kogo zwrócić ze swymi problemami, a jeśli już, to odbywa się to w myśl zasady: "wysłuchał, obiecał, zapomniał". Np. Z. Kosyrz wyjaśnia, że zasadniczych źródeł niepowodzeń wychowawczych w wojsku należy doszukiwać się:^{55/}

- w braku kwalifikacji pedagogicznych kadry zawodowej;
- w defektach psychofizycznych żołnierzy;
- w strukturze życia wojskowego;
- w destrukcyjnym oddziaływaniu cywilnego środowiska garnizonu.

55/ Kosyrz Z.: Trudności wychowawcze w wojsku. TWWO, Warszawa 1974 r.

Zasygnalizowany problem pojawia się również w relacji dowódcy drużyn - podchorążowie. Właśnie pod opieką dowódców drużyn młodzi kandydaci na żołnierzy stawiają swe pierwsze kroki w uozelni. W tym miejscu nasuwa się pytanie: kim są dowódcy drużyn? Są to podchorążowie II lub III roku studiów, których rozkazem komendanta WSOWZ wyznacza się do odbycia praktyki dowódczej na I roku studiów. Podchorążowie praktykanci przed rozpoczęciem praktyki odbywają krótkotrwały kurs instruktorsko-metodyczny, który z reguły sprowadza się do udzielenia podchorążym instruktaży do zajęć. Tak "przygotowani" dowódcy drużyn wkraczają na swą pierwszą w warunkach studiów w uozelni drogę edukacji podwładnych. Efekty ich działania nie dają na siebie długo czekać. W relacji dowódcy drużyn - podchorążowie powstaje wiele nieprawidłowości, często wręcz nieodwracalnych zjawisk.

Podchorążowie I roku studiów tak oto oceniają kontakty z dowódcami drużyn:

Lp.	Wypowiedzi podchorążych I roku studiów	% respondentów
1	Złe traktowanie przez praktykanta	60,1
2	Przyczepiają się do byle czego, poniżają godność osobistą podwładnych	56,2
3	Stosują wobec podwładnych pruską dyscyplinę	31,6
4	Głupota i ignoracja dowódców drużyn	17,6
5	Nadużywają swych uprawnień dyscyplinarnych	7,3

x - wynik nie sumuje się do 100, ponieważ respondenci wymieniali kilka możliwości.

Pojawia się więc pytanie, gdzie leżą przyczyny takiego stanu rzeczy? Trudno znaleźć w tej materii jednoznaczną odpowiedź. Ocenia się, że przyczyny tkwią w systemie naboru i przygotowania zarówno dowódców drużyn jak i dowódców plutonów. W jednym i drugim przypadku decyduje przypadkowość, a nie rzetelna kwalifikacja kandydatów na te stanowiska.

Problem, jeśli idzie o dowódców plutonów polega na tym, że do pracy w uczelni zostawia się nie najlepszych absolwentów, których powinno się pozostawić, bo Ci najczęściej nie wyrażają zgody na podjęcie służby zawodowej w szkolnictwie, a tych absolwentów którzy z różnych względów chcą pracować w szkolnictwie, a nie zawsze mają wymagane predyspozycje zawodowe.

Drugi aspekt tego problemu dotyczy faktu, że młodzi oficerowie przystępują do wykonywania swych obowiązków bez dodatkowego przeszkolenia pedagogicznego. Pozostawieni najczęściej samym sobie, zdobywają potrzebne doświadczenia i umiejętności metodą prób i błędów. Niestety ta metoda oprócz wielu zalet posiada zasadniczą wadę, która polega na tym, że stosowana w dłuższym okresie może wyrządzić więcej złego niż dobrego. I tak też się dzieje w procesie wychowania WSOWZ, gdzie dowódcy plutonów z większym powodzeniem zrażają swoich podwładnych do zawodowej służby wojskowej niż ich pozyskują dla niej.

O jakości procesu wychowania w uczelni świadczą wypowiedzi podchorążych IV roku studiów badanej populacji, którzy ocenili ten proces następująco:

- pozytywnie - 17,4 %
- negatywnie - 68,7 %
- brak odpowiedzi - 13,9 %

Na pytanie: Czy po czterech latach studiów w uczelni spełniły się Twoje oczekiwania?, respondenci udzielili następujących odpowiedzi:

- tak spełniły się - 5,2 %
- częściowo tak - 33,3 %
- nie spełniły się - 9,3 %
- w większości nie - 8,4 %
- niezupełnie - 11,5 %
- trudno powiedzieć - 18,8 %
- brak odpowiedzi - 13,5 %

W związku z powyższym charakterystyczne są w tym względzie takie oto wypowiedzi podchorążych:

1. "... zawsze WSOWZ utożsamiałem sobie z uczelnią, w której będę mógł studiować. Jednakże więcej wytopiłem przez 4 lata czasu na pracach nie miały mających wspólnego ze studiami w tej szkole".
2. "... jakie oczekiwania mogły się tu spełnić. Po tych latach mam wrażenie, że jestem "białym murzynem". To wstyd, że ta instytucja nazywa się szkołą wyższą..."

Baza dydaktyczno-naukowa, która jest częścią składową infrastruktury materialnej uczelni, a na którą składają się konkretne obiekty i pomieszczenia o określonym przeznaczeniu, urządzone i wyposażone stosownie do potrzeb; jeżeli nie spełnia warunków funkcjonalności, staje się wówczas "wąskim gardłem" procesu kształcenia, źródłem trudności i napięć.

Pomimo podjęcia w uczelni zdecydowanych działań w zakresie modernizacji bazy dydaktycznej oraz warunków bytowych podchorążych, ta część infrastruktury, która stanowi naturalne i nieodzowne dopełnienie bazy dydaktycznej daleka jest od doskonałości. Idzie tu w głównej mierze o: biblioteki naukowe, które spełniają raczej rolę wypożyczalni książek, w których brakuje zaktualizowanych, w dostatecznej ilości pomocy naukowych w formie zarówno opracowań monograficznych, skryptów czy ćwiczeń; czytelnie - których brak w uczelni; ośrodek informacji naukowej, który ze względu na trudności lokalowe oraz brak personelu a także mały zasób danych, nie zawsze jest w stanie zaspokoić potrzeby kadry dydaktycznej i słuchaczy, filmoteki i taśmoteki /brak takowej/, które dysponują materiałem szkoleniowym z lat 60-tych, dawno już zdezaktualizowanym.

Nie odpowiada także potrzebom wyższej uczelni baza gabinetowa oraz zabezpieczenie w pomoce i środki dydaktyczne. Brak gabinetów przedmiotowych i metodycznych wyposażonych w nowoczesne i niezawodne środki dydaktyczne; trudności w wykonywaniu pomocy szkoleniowych /wszystkie pomoce wykładowe wykonują sami, gdyż w uczelni nie ma komórki, która wykonywałaby te zadania/ nie sprzyja realizacji na wysokim poziomie

celów kształcenia w szkole.

o/ system zaspakajania potrzeb życiowych podchorążych.

W literaturze przedmiotu badań spotyka się szereg definicji i klasyfikacji potrzeb. W rozprawie przyjęto definicję W. Okonia, który wyjaśnia "że jest to stan w którym jednostka odczuwa chęć zaspokojenia jakiegoś braku^{56/} np. w zapewnieniu sobie warunków życia, utrzymania gatunku, osiągnięcia pozycji społecznej i innej. Potrzebie zwykle towarzyszy silna motywacja. Za ważny skutek braku zaspokojenia potrzeb uważa się frustrację".

Natomiast z istniejących klasyfikacji potrzeb przyjęto propozycje K. Obuchowskiego, który wyjaśnia, że potrzeby dzielą się na:^{57/}

1. potrzeby samozachowania się;

- potrzeby fizjologiczne;
- potrzeby orientacyjne;

2. potrzeby zachowania gatunku.

Z wymienionych potrzeb tylko jedna będzie szerzej omówiona, a mianowicie potrzeba orientacyjna. Nie dlatego, żeby pozostałe nie miały wpływu na zjawisko wykruszalności podchorążych ze studiów, gdyż taki wpływ napewno istnieje, lecz z tej przyczyny, że analiza innych jeszcze potrzeb wymagałaby odpowiednio pogłębionych badań.

W ramach potrzeb orientacyjnych wyróżnia się:

- potrzebę poznawczą;
- potrzebę kontaktu emocjonalnego;
- potrzebę sensu życia.

Potrzeba poznawcza jest to taka cecha człowieka, która powoduje, że bez otrzymania określonej ilości informacji w każdej sytuacji i bez możliwości przeprowadzenia czynności

56/ Por. Okoń W.: Słownik pedagogiczny. PWN, Warszawa 1984 r.

57/ Obuchowski K.: Psychologia dążeń ludzkich. PWN, Warszawa 1968 r.

poznawczych - człowiek nie może normalnie funkcjonować. Potrzeba kontaktu emocjonalnego - specyficznie ludzka potrzeba, a niezaspokojenie jej może doprowadzić nie tylko do ujemnych skutków, jeżeli chodzi o psychikę lecz także do wyczerpania fizycznego. Potrzeba sensu życia jest taką cechą człowieka, która powoduje, że bez zaistnienia w jego działalności życiowej takich wartości, które są lub mogą zostać uznane przez niego za nadające sens życiu, nie może on prawidłowo funkcjonować. Oznacza to w praktyce, że jego działalność życiowa jest za słaba w stosunku do możliwości i oceniana przez niego negatywnie.

Badania przeprowadzone wśród podchorążych populacji 1980-1984 wskazują na istnienie wymienionych potrzeb. Wskazują także na ścisły związek między niepowodzeniem w studiach, a realizacją niektórych potrzeb.

Uzyskane wyniki pozwoliły na wyodrębnienie w środowisku podchorążych następujących potrzeb:

a/ potrzeby poznawcze

- potrzeba adaptacji - wynikająca dla większości ze zmiany warunków życia i nauki;
- potrzeba zdobywania wiedzy;

b/ potrzeby kontaktu emocjonalnego

- potrzeba zżycia się w grupie;
- potrzeba opieki i życzliwości oraz ukierunkowanego działania ze strony przełożonych;

c/ potrzeba sensu życia

- potrzeba sukcesu;
- odnajdywanie sensu życia w różnego rodzaju hobby.

Uogólniając otrzymane wyniki badań można wyciągnąć następujące wnioski:

- realizacja potrzeb podchorążych w toku ich studiów w WSOWZ jest dla nich bardzo istotna. Co więcej sposób ich zaspokajania ma wyraźny wpływ na wzmocnienie motywacji studiów;

- zaspokojenie niektórych potrzeb ma zdecydowanie dodatni wpływ na powodzenie w studiach. Do tej grupy można zaliczyć potrzebę samodzielności i sukcesu w nauce;
- istniejąca grupa potrzeb, których zaspokojenie w zależności od sposobu w jaki słuchacz ją zaspokaja, dla jednych stanowi doping do nauki dla innych stanowi przeszkodę w osiąganiu zamierzonego celu. Do tego rodzaju potrzeb zalicza się potrzebę kontaktu emocjonalnego. Podobnie ambiwalentny wpływ na studia mają niektóre potrzeby z grupy sensu życia. To samo hobby czy zainteresowanie uprawiane z umiarem przyczynia się dla określonej grupy podchorążych do osiągnięcia sukcesów, gdy u innych staje się przyczyną niepowodzeń w studiach;
- specyfika studiów w uczelni wojskowej powoduje, że w sposobie realizacji powyższych potrzeb występują pewne utrudnienia. W związku z tym u wielu podchorążych wywołuje to stan frustracji, rozczarowania oraz spadek motywacji do dalszych studiów.

x x

x

Analiza źródeł wykruszalności podchorążych z WSOWZ wskazuje, że jakkolwiek wszystkie przedstawione wyżej źródła odgrywają znaczącą rolę w powstawaniu przyczyn rezygnacji słuchaczy ze studiów, to do najgroźniejszych dla przebiegu procesu kształcenia w uczelni zaliczyć należy ponad wszelką wątpliwość źródła wewnętrzne to znaczy te, które istnieją w szkole. Stąd wniosek, żeby ograniczyć rozmiary niepowodzeń słuchaczy w studiach w WSOWZ należy skonsolidować wysiłki wszystkich ogniw przygotowujących i realizujących proces dydaktyczno-wychowawczy oraz zabezpieczających go w kierunku osłabienia wpływu źródeł wewnętrznych.

Potwierdzeniem tej tezy są wskaźniki ilościowe wykruszalności podchorążych z których wynika, że wśród wszystkich zwolnień z uczelni dominują zwolnienia na własną prośbę, które są wynikiem wpływu źródeł wewnętrznych niepowodzeń słuchaczy w studiach.

3.3. Analiza przyczyn wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ

Wyniki badań podchorążych populacji 1980 - 1984 pozwoliły ustalić, że wśród wszystkich przyczyn rezygnacji słuchaczy ze studiów w WSOWZ istnieje pewna ich grupa mająca swe podłoże w źródłach zewnętrznych, lecz zdecydowana większość to przyczyny, których źródła znajdują się w uczelni.

Ogół przyczyn zwalniania się podchorążych z WSOWZ przyjmował w badanej populacji najczęściej formę:

- zwolnień na własną prośbę;
- zwolnień ze względu na stan zdrowia;
- zwolnień z powodu braku postępów w nauce;
- zwolnień z powodu braku predyspozycji do zawodu oficera;
- wydaleń dyscyplinarnych;
- innych zwolnień.

Szczegółowy rozkład zwolnień podchorążych ze studiów ilustruje tabela nr 27.

ROZKŁAD ZWOLNIEN PODCHORAŻYCH ZE STUDIÓW W WSOWZ POPULACJI 1980 - 1984
W ŚWIETLE PRZYCZYŃ

Lp	Przyczyny zwolnień	Populacja 1980 - 1984											
		I rok		II rok		III rok		IV rok		Za cały okres		Liczba zwolnień	
		Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%		
1	Na własną prośbę	86	58	68	44,6	34	63	-	-	188	51,9		
2	Ze względu na stan zdrowia	43	28,6	48	35,7	11	20,4	1	50	103	29,9		
3	Z powodu braku postępów w nauce	1	0,4	10	7,4	6	11,1	-	-	17	5,8		
4	Z powodu braku predyspozycji do zawodu oficera	3	2,0	4	2,9	3	5,5	-	-	10	2,9		
5	Wydalenia dyscyplinarne	5	3,4	4	2,9	-	-	-	-	9	2,6		
6	Inne przyczyny	10	7,6	9	6,5	-	-	1	50	20	6,9		
	Liczba zwolnionych w danym roku studiów	148	26	143	24	54	9,4	2	0,6	347	60		

Z punktu widzenia potrzeb rozwiązania problemu badawczego najbardziej istotnymi były zwolnienia na własną prośbę, ponieważ dostarczyły one kompleksowej informacji o rzeczywistych przyczynach odchodzenia podchorążych z WSOWZ. Jednak nie od rzeczy będzie również dokonanie przeglądu pozostałych grup zwolnień.

Analiza próśb do komendanta WSOWZ podchorążych zwolnionych ze studiów pozwoliła wyodrębnić formalne przyczyny ich rezygnacji ze studiów. Formalne dlatego, że jak wykazały dalsze badania, nie były to rzeczywiste przyczyny. Uzasadnienia o zwolnienie z uczelni najczęściej dotyczyły:

Lp.	Treść motywów	% odpowiedzi
1	trudnej sytuacji rodzinnej	40,7
2	braku predyspozycji psychofizycznych do zawodu oficera	25,3
3	błędu w wyborze zawodu i uczelni	15,1
4	trudności w adaptacji do warunków uczelni	11,4
5	zmiana zainteresowań	7,5
R a z e m		100

Natomiast szczegółowe badania ankietowe podchorążych zwolnionych ze studiów na własną prośbę wykazały odmienne przyczyny od deklarowanych oficjalnie^{58/}. Przyczyny rzeczywiste odchodzenia słuchaczy z uczelni dotyczyły:

58/ Z liczby 188 zwolnionych z uczelni na własną prośbę poddano badaniom ankietowym 134. Pozostała grupa podchorążych odmówiła udziału w badaniach.

Lp	Treść przyczyny	% odpowiedzi
1	braku pełnego rozeznania o warunkach studiów w WSOWZ, rozczarowanie studiami	76,1
2	niewłaściwego stosunku przełożonych do podwładnych, zbyt rygorystycznego podejścia do wykonywanych obowiązków służbowych, chamstwa i obłudy przełożonych	62
3	niewłaściwe stosunki międzyludzkie w pododdziale	46,1
4	zbyt dużego obciążenia psychicznego i fizycznego podczas realizacji programu studiów	40,9
5	warunków materialnych w przyszłej pracy: wynagrodzenie nieadekwatne do wkładu pracy	30,1
6	nacisku rodziców, znajomych w związku z niepewną sytuacją polityczną w kraju	24,3
7	potraktowania dwóch lat studiów w WSOWZ jako odbycia zasadniczej służby wojskowej	20
8	różnic światopoglądowych	16,6

x - wynik nie sumuje się do 100, ponieważ respondenci wymieniłi szereg przyczyn.

Druga grupa zwolnień to zwolnienia ze studiów na stan zdrowia, które mają kilka uwarunkowań. Po pierwsze potwierdziła się teza, że system badań lekarskich kandydatów na studia nadal niezbyt skutecznie eliminuje osobników niesprawnych z punktu widzenia potrzeb szkolnictwa wojskowego. Z tego powodu trafiają do uczelni niektórzy kandydaci dotknięci istotnym schorzeniem, a zakwalifikowani jako zdolni do zawodowej służby wojskowej. Oznaczało to, że w liczbie 103 zwolnionych na stan zdrowia, 91 co najmniej dwukrotnie stawało przed komisją lekarską /z tego raz podczas pobytu w WSOWZ/. Z psychologicznego punktu widzenia znaczna część tych podchorążych cechowała niska odporność psychiczna oraz zaburzenia osobowościowe, co w świetle specyficznych wymagań w uozelni wojskowej, stwarzało tym słuchaczom wiele

trudności adaptacyjnych. Charakterystycznym zjawiskiem w tej kategorii zwolnień byli podchorążowie, którzy ze względu na brak motywacji do zdobycia zawodu oficera, przypisywali sobie różne dolegliwości, a niektórzy wręcz symulowali stany chorobowe w celu rozwiązania stosunku z uczelnią. Stwierdzono wśród badanych 36 takich przypadków.

Trzecia grupa, to zwolnienia z powodu braku postępów w nauce. Analiza tej kategorii zwolnień dostarczyła kilku refleksji. Nie jest tak jak się powszechnie uważa, że zwolniono z uczelni tych słuchaczy, którzy posiadali najniższe parametry intelektualne. Podstawowe predyktory powodzenia w studiach tej grupy zwolnionych podchorążych całkowicie negują tą tezę. Świadczą o tym następujące dane:

1. ogólny poziom rozwoju umysłowego tych podchorążych kształtował się następująco:

- a/ iloraz inteligencji 105 punktów - 0;
- b/ iloraz inteligencji 106-110 punktów - 8;
- c/ iloraz inteligencji 111-119 punktów - 4;
- d/ iloraz inteligencji 120-127 punktów - 8;

2. ta grupa zwolnionych legitymowała się następującą średnią ocen świadectwa maturalnego:

- a/ 3,18 - 4,00 - 13;
- b/ 4,01 - 9,40 - 4;

3. słuchacze tej grupy na egzaminie wstępnym do WSOWZ uzyskali następujące średnie ocen:

- a/ matematyka - fizyka - 2,75;
- b/ wiadomości o Polsce - 3,49;
- c/ język polski - 3,11;
- d/ WF - 3,75;
- e/ historia - 3,52.

Powyższa grupa podchorążych najprawdopodobniej celowo uczy się źle, wybierając taką właśnie drogę odejścia z uczelni.

Pozostałe kategorie zwolnień, ze względu na niewielki, mało znaczący udział w zjawisku wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ pominięto w przeglądzie, ponieważ ich podobną charakterystykę przedstawiono w rozdziale II.

W celu zdobycia większej ilości informacji dla określenia pełnej listy rzeczywistych przyczyn rezygnacji podchorążych ze studiów w WSOWZ zbadano opinię w tym względzie:

- a/ podchorążych, którzy z powodzeniem ukończyli studia;
- b/ kadry dydaktycznej i dowódczej, która uczestniczyła w procesie nauczania podchorążych badanej populacji.

W opinii podchorążych IV roku studiów przyczyny rezygnacji słuchaczy ze studiów w WSOWZ przedstawiały się następująco:

Lp	Treść przyczyn	% odpowiedzi
1	rezerowanie warunkami nauki i służby w uczelni	51,6
2	słaba odporność na trudy życia wojskowego	32,1
3	trudna sytuacja rodzinna	26,3
4	stan zdrowia	18,1
5	brak zdecydowanej motywacji do zostania oficerem	17,6
6	konflikt z dowódcą plutonu	15,4
7	zaliczenie służby wojskowej	12,3
8	nacisk rodziców, dziewczyny	9,5
9	trudności w nauce	4,7

x - wynik nie sumuje się do 100 punktów, ponieważ respondenci podawali kilka odpowiedzi.

W świetle powyższych wypowiedzi nasuwa się wniosek, że respondenci zasadnicze przyczyny zwolnienia się słuchaczy ze studiów upatrywali po części w procesie dydaktyczno-wychowawczym uczelni, a po części w samych podchorążych.

Znamiennym w tej ocenie są dwa zdarzenia. Po pierwsze: bardzo szybko w środowisku podchorążackim rozpoznawano tych słuchaczy, którzy pobyt w uczelni traktowali jako zaliczenie zasadniczej służby wojskowej i po drugie tylko niewielki odsetek respondentów /4,7 %/ wskazuje jako przyczynę zwolnienia, trudności w nauce, które częściej, jak twierdzą, rodzą się z niechęci lub lenistwa niż z ułomności umysłowej.

Nieco odmiennie określają przyczyny wykruszalności podchorążych ze studiów nauczyciele akademicy oraz dowódcy pododdziałów szkolnych, którzy na pytanie: "Jakie według Was, są zasadnicze źródła i przyczyny wykruszalności słuchaczy ze studiów w WSOWZ?" udzielili następujących odpowiedzi:

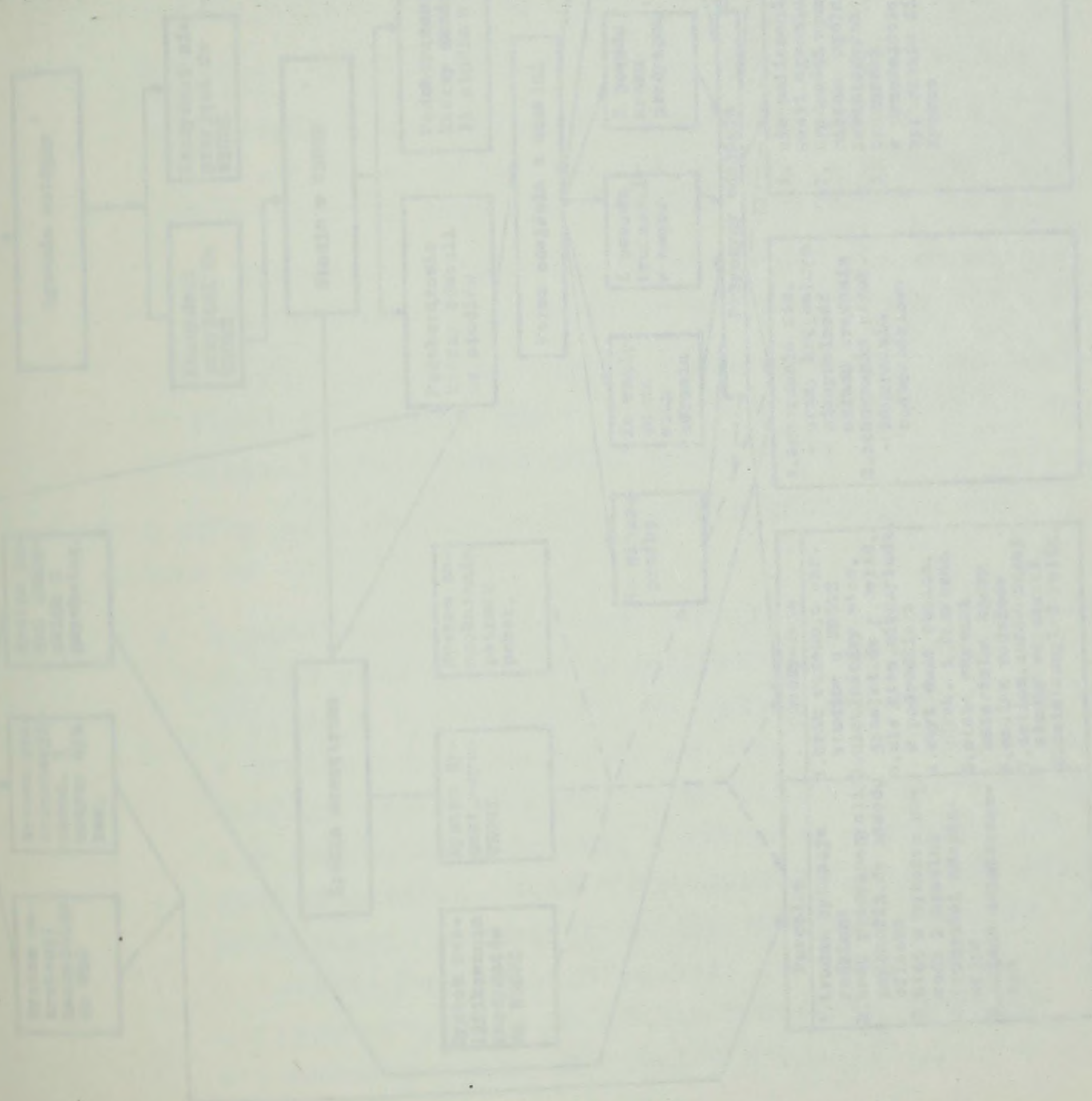
Lp	Treść przyczyn	% odpowiedzi
1	niewłaściwa motywacja wyboru zawodu i uczelni	52,1
2	małoracjonalne wynagrodzenie kadry zawodowej w stosunku do nakładu pracy i obowiązków służbowych	46,6
3	nieskuteczne prace wychowawcze dowódców pododdziałów	45,9
4	brak rzeczywistej selekcji kandydatów na studia	39,1
5	zbyt duże obciążenie podchorążych dodatkowymi obowiązkami, pracami fizycznymi	21,3
6	trudności adaptacyjne do nowych warunków	19,6
7	niedoskonałości psychofizyczne słuchaczy	11,4
8	słabe przygotowanie do studiów w uczelni wyższej	11
9	namowa rodziców i znajomych	3

x - wynik nie sumuje się do 100 punktów, respondenci podawali kilka odpowiedzi.

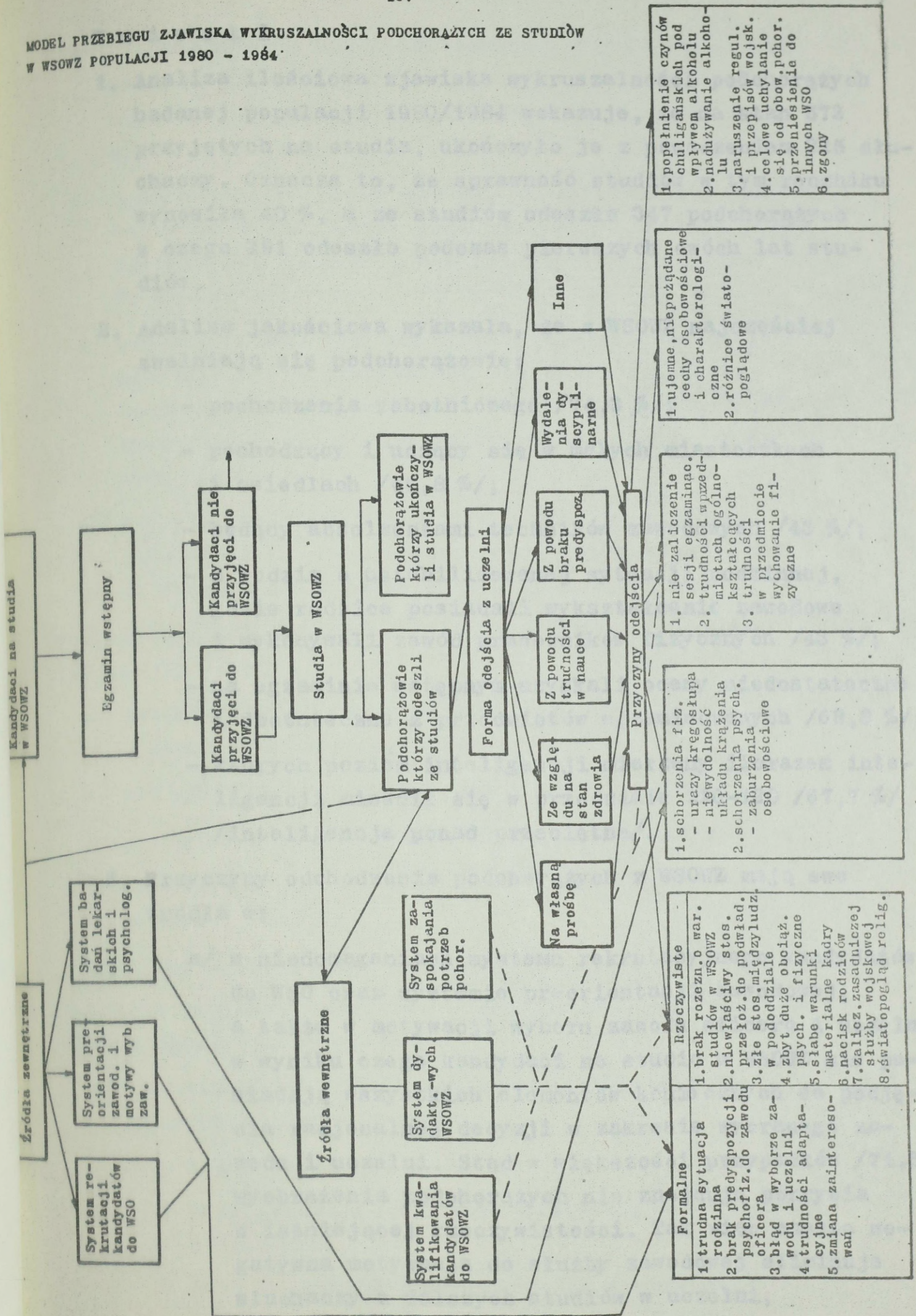
Z uzyskanych wypowiedzi, w których respondenci podawali z reguły kilka przyczyn wynika, że kadra zawodowa umiejscawia główne źródło niepowodzeń w studiach, w samych podchorążych oraz po części w systemie dydaktycznym uczelni, a w szczególności w braku rzetelnej selekcji kandydatów na studia podczas egzaminów wstępnych oraz po upływie pierwszego semestru studiów /niektórzy proponują po I roku nauki/.

Chodzi tu o przewartościowanie zjawiska wykruszalności i odebranie w tej materii inicjatywy podchorążym. To uczelnia swymi zdecydowanymi działaniami winna regulować wskaźniki zwolnień, a nie słuchacze.

W świetle dotychczasowych rozważań jawi się następujący model procesu wykruszalności w WSOWZ:

MODEL PRZEBIEGU ZJAWISKA WYKRUSZALNOŚCI PODCHORAŻYCH ZE STUDIÓW
W WSOWZ POPULACJI 1980 - 1984

W n i o s k i

1. Analiza ilościowa zjawiska wykruszalności podchorążych badanej populacji 1980/1984 wskazuje, że na stan 572 przyjętych na studia, ukończyło je z powodzeniem 225 słuchaczy. Oznacza to, że sprawność studiów w tym roczniku wynosiła 40 %, a ze studiów odeszło 347 podchorążych z czego 291 odeszło podczas pierwszych dwóch lat studiów.
2. Analiza jakościowa wykazała, że z WSOWZ najczęściej zwalniają się podchorążowie:
 - pochodzenia robotniczego /74,3 %/;
 - pochodzący i uczący się w małych miasteczkach i osiedlach /45,8 %/;
 - będący absolwentami techników zawodowych /43 %/;
 - z rodzin o ustabilizowanej sytuacji rodzinnej, gdzie rodzice posiadali wykształcenie zawodowe i wykonywali zawód pracowników fizycznych /43 %/;
 - na egzaminie wstępnym uzyskali oceny niedostateczne i dostateczne z przedmiotów egzaminowanych /68,8 %/;
 - których poziom inteligencji mierzony ilorazem inteligencji mieścił się w przedziale 110-120 /67,7 %/ /inteligencja ponad przeciętna/.
3. Przyczyny odchodzenia podchorążych z WSOWZ mają swe źródła w:
 - a/ w niedomaganiach systemu rekrutacyjnego kandydatów do WSO oraz systemie preorientacji zawodowej, a także w motywacji wyboru zawodu, oficera i uczelni, w wyniku czego kandydaci na studia w WSOWZ nie posiadają wszystkich elementów koniecznych do podjęcia racjonalnej decyzji w zakresie wybranego zawodu i uczelni. Stąd w większości przypadków /71,6%/ wyobrażenia podchorążych nie znajdują pokrycia w istniejącej rzeczywistości. Tak więc często negatywna motywacja do służby zawodowej eliminuje słuchaczy z dalszych studiów w uczelni;

- b/ niedomaganiach badań lekarskich i psychologicznych kandydatów do WSO, które nie zapewniają rzetelnej selekcji niepełnosprawnych fizycznie i z zaburzeniami psychicznymi;
- c/ niedomaganiach pracy komisji kwalifikacyjnej kandydatów do WSOWZ, które powodują, że do uczelni przedostają się kandydaci nie spełniający predyspozycji do zawodu oficera;
- d/ niedomaganiach systemu dydaktyczno-wychowawczego uczelni, które przejawiają się w niewłaściwych działaniach instytucjonalnych i środowiskowych, a które wywierają destrukcyjny wpływ na motywację prozdrowotną słuchaczy;
- e/ w braku realizacji niektórych potrzeb życiowych podchorążych, co niejednokrotnie doprowadziło ich do frustracji i osłabienia motywacji studiów;

Zwolnienia podchorążych ze studiów w WSOWZ najczęściej przyjmowały formę:

- a/ zwolnień na własną prośbę, które zdecydowanie dominowały wśród pozostałych /51,9 %/;
- b/ zwolnień ze względu na stan zdrowia /29,9 %/;
- c/ zwolnień z powodu braków postępów w nauce /5,8 %/;
- d/ zwolnień z powodu braku predyspozycji do zawodu oficera; /2,9 %/
- e/ wydaleń dyscyplinarnych /2,6 %/.

Wszystkie przyczyny zwolnień słuchaczy ze studiów można zakwalifikować do dwóch grup:

- a/ przyczyny formalne - deklarowane oficjalnie, do których zaliczyć należy:
 - trudną sytuację rodzinną;
 - brak predyspozycji psychofizycznych do zawodu oficera;
 - błąd w wyborze zawodu oficera i uczelni;

- trudności adaptacyjne do warunków studiów w WSOWZ;
- zmianę zainteresowań;

b/ przyczyny rzeczywiste:

- brak pełnego rozeznania o warunkach studiów w WSOWZ, rozczarowanie studiami;
- niewłaściwy stosunek przełożonych do podwładnych;
- zbyt rygorystyczne podejście do obowiązków służbowych;
- niewłaściwe stosunki międzyludzkie w pododdziałach szkolnych, chamstwo i obłuda przełożonych;
- zbyt duże obciążenie psychiczne i fizyczne podczas studiów;
- warunki materialne w przyszłej pracy, wynagrodzenie nieadekwatne do wkładu pracy;
- nacisk rodziców, znajomych;
- zaliczenie zasadniczej służby wojskowej;
- różnice światopoglądowe.

Działania zmierzające do podniesienia sprawności studiów powinny pójść w dwóch kierunkach:

- a/ osłabienia wpływu źródeł zewnętrznych zjawiska wykruszalności podchorążych z WSOWZ;**
- b/ eliminowania lub ograniczenia wpływu źródeł wewnętrznych zjawiska wykruszalności podchorążych z WSOWZ.**

R o z d z i a ł 4

GLÓWNE SPOSOBY MINIMALIZACJI WYKRUSZALNOŚCI PODCHORAŻYCH ZE STUDIÓW W WSOWZ

Treścią rozdziału są główne sposoby rozwiązań w zakresie ograniczenia rozmiarów wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ, a przede wszystkim propozycje dotyczące eliminowania lub ograniczenia źródeł powstawania przyczyn odcho-
dzenia słuchaczy z WSOWZ.

Jak wykazały wyniki badań przedmiotu, nie na wszystkie źródła zjawiska wykruszalności w WSOWZ, uczelnia może skutecznie oddziaływać, gdyż pewne ich grupy powstają poza nią, a ograniczanie ich oddziaływania nie leży w sferze kompetencji służbowych szkoły. Stąd, proponowane rozwiązania w zakresie minimalizacji wpływu źródeł zewnętrznych na wykruszalność z konieczności są zawężone i odnoszą się tylko do tych obszarów, na które uczelnia przynajmniej w ograniczony sposób może wpływać. Natomiast całościowo potraktowano propozycje rozwiązań dotyczące minimalizacji oddziaływania źródeł wewnętrznych na wykruszalność podchorążych ze studiów w WSOWZ.

4.1. S p o s o b y m i n i m a l i z a c j i ź r ó d e ł z e w n ę t r z n y c h z j a w i s k a w y k r u - s z a l n o ś c i p o d c h o r a ż y c h z e s t u d i ó w w W S O W Z

Wśród podstawowych źródeł zewnętrznych powstawania przyczyn rezygnacji słuchaczy ze studiów w WSOWZ, głównie podchorążych pierwszych dwóch lat studiów, jedynie źródło jakim jest system rekrutacji kandydatów do WSO, leży w obszarze

zainteresowania i możliwości oddziaływania uczelni, ponieważ w tym systemie szkoła stanowi jedno z ogniw pozyskiwania młodzieży szkół średnich do WSO.

Nie negując efektywności funkcjonowania systemu rekrutacji kandydatów do WSO, ponieważ zabezpiecza on w zasadzie potrzeby ilościowe kandydatów na studia w WSOWZ, należy stwierdzić, że uczelnia realizując zadania jakie na niej spoczywają w ramach tego systemu, nie wykorzystuje w tym celu wszystkich swych możliwości. Często formalizm w działaniu przesłania potrzebę poszukiwania i stosowania nowych, bardziej racjonalnych, praktycznych rozwiązań.

W celu dynamizacji działań propagandowo-agitacyjnych proponuje się:

- a/ co najmniej miesiąc przed akcją naboru kandydatów do uczelni zintensyfikować działania zmierzające do popularyzacji uczelni w środkach masowego przekazu zarówno o zasięgu lokalnym, jak i ogólnopolskim przez takie formy jak:
 - cykliczne spotkania z dziennikarzami prasy cywilnej i wojskowej;
 - nawiązanie kontaktów nie tylko okazjonalnych, a przede wszystkim roboczych oraz zawarcie umów w celu emitowania stałych programów o wyższym wojskowym szkolnictwie zawodowym;
- b/ otoczyć patronatem wybrane szkoły średnie na terenie Wrocławia i województwa;
- c/ nawiązać kontakty i współpracować z nauczycielami przysposobienia obronnego w szkołach średnich danego garnizonu;
- d/ współuczestniczyć w organizowaniu obozów przysposobienia obronnego dla męskiej młodzieży szkół średnich;
- e/ w okresie akcji rekrutacyjnej do WSO zorganizować na łamach prasy lokalnej wojskowej i cywilnej "Zielony Telefon", gdzie młodzież mogłaby uzyskać kompleksową informację o studiach w WSOWZ i przyszłym zawodzie oficera. Ponadto na terenie uczelni /biuro przepustek/

utworzyć punkt konsultacyjny o WSOWZ w składzie: oficer wydziału politycznego, oficer wydziału kadr, przedstawiciele podchorążych wszystkich profili kształcenia. Punkt wyposażyć w środki łączności oraz w odpowiedniej ilości materiały propagandowe tj. wydawnictwa książkowe o WSOWZ, szkolnictwie wojskowym, foldery, informatory, jednocześnie przebieg studiów winien być poparty materiałem fotograficznym zaprezentowanym w formie wystawy. Funkcjonowanie takiego punktu konsultacyjnego należy szeroko rozpropagować wśród młodzieży szkolnej Wrocławia i województwa;

f/ uatrakcyjnić przebieg "Dni Otwartych Koszar", wzbogacając ich treści o realizm procesu kształcenia i warunków studiów w WSOWZ. Idzie tu w głównej mierze o dobór takich treści, aby młodzież mogła uzyskać kompleksową informację o przyszłych studiach i zawdzie oficera.

"Dzień Otwartych Koszar" w systemie akcji propagandowo-agitacyjnej kandydatów do WSO ma do spełnienia dwa zasadnicze cele. Po pierwsze: powinien przybliżyć młodzieży problemy wyższego szkolnictwa wojskowego, po drugie: zachęcić do podjęcia studiów w WSOWZ. Realizacja powyższych celów będzie możliwa wówczas, kiedy uczelnia temu przedsięwzięciu nada właściwą rangę, stworzy atmosferę ogólnego zainteresowania obecnością młodzieży w szkole.

W tym celu proponuje się następujący układ problemowy przebiegu "Dni Otwartych Koszar" w WSOWZ:

- zwiedzanie sali tradycji szkoły;
- informacja o warunkach przyjęcia i zasadach studiów w WSOWZ połączona z projekcją filmu o WSOWZ;
- zwiedzanie bazy dydaktycznej;
- pokaz rejonu zakwaterowania podchorążych;
- pokaz sprzętu bojowego oraz uzbrojenia;
- pokaz strzelań szkolnych z broni strzeleckiej;
- pokaz musztry paradnej;

- pokaz jazdy konnej na hipodromie szkolnym;
- pokaz skoków spadochronowych w wykonaniu podchorążych;
- wspólny obiad;
- spotkanie podsumowujące "Dzień Otwartych Koszar",
udzielenie odpowiedzi na pytania młodzieży.

4.2. Sposoby minimalizacji źródeł wewnętrznych zjawiska wykru- szalności podchorążych stu- diów w WSOWZ

4.2.1. Propozycje w zakresie us- prawnień działalności komi- sji kwalifikacyjnej kandy- datów na studia w WSOWZ

Zasady oraz tryb kwalifikowania kandydatów do szkół ofi-
cerskich szczegółowo precyzują Wytyczne Głównego Inspekto-
ra Szkolenia z dnia 30 maja 1985 r. w sprawie zasad i spo-
sobu kwalifikowania kandydatów do szkół wojskowych, które
między innymi mówią, że o przyjęciu kandydata na studia do
WSO decydują wyniki tzw. postępowania kwalifikacyjnego oraz
wynik rozmowy kwalifikacyjnej w WSOWZ z kandydatem.

W pracach komisji kwalifikacyjnej WSOWZ, jak pokazano
wcześniej, występuje szereg niedomagań, które powodują, że
do uczelni na I rok studiów przedostają się słuchacze nie
rokujący szans na ukończenie studiów.

Analiza przebiegu postępowania kwalifikacyjnego kandyda-
tów do uczelni oraz bezpośredni udział Autora w pracach
komisji kwalifikacyjnej pozwalają wnioskować o konieczności
usprawnień działalności kwalifikacyjnej w szkole w zakresie:

- poprawy organizacji przebiegu akcji rekrutacyjnej;
- stworzenia racjonalnych podstaw przebiegu procesu
decyzyjnego komisji kwalifikacyjnej;
- ułatwienia realizacji całokształtu prac ewidencyjnych;
- modyfikacji procesu przetwarzania informacji.

W zakresie usprawnień organizacji przebiegu akcji rekrutacyjnej do WSOWZ proponuje się następujący układ postępowania kwalifikacyjnego w uczelni:

- a/ przygotowanie do rozpoczęcia postępowania kwalifikacyjnego;
 - realizacja czynności zapewniających warunki organizacyjno-techniczne niezbędne do przeprowadzenia egzaminów i rozmów kwalifikacyjnych;
- b/ podział organizacyjny kandydatów;
 - realizacja czynności związanych z podziałem na grupy egzaminacyjne i określeniem przebiegu postępowania kwalifikacyjnego;
- c/ przeprowadzenie egzaminów z przedmiotów ogólnokształcących i próby sprawności fizycznej;
- d/ wstępna kwalifikacja na studia;
 - analiza dostarczonych przez system informatyczny propozycji do przyjęcia na studia i podjęcie przez komisję kwalifikacyjną wstępnych decyzji;
- e/ rozmowy kwalifikacyjne;
- f/ wykonanie niezbędnych dokumentów dla potrzeb jednostek organizacyjnych uczelni.

W zakresie usprawnienia procesu decyzyjnego komisji kwalifikacyjnej proponuje się wprowadzić dwustopniową procedurę kwalifikacyjną, która w pierwszym etapie polegałaby na szczegółowej analizie wyników uzyskanych na egzaminie wstępnym na podstawie kompleksowej dokumentacji dostarczonej przez system informatyczny. Drugi etap to rozmowa kwalifikacyjna.

W dotychczasowym układzie postępowania kwalifikacyjnego, komisja kwalifikacyjna WSO WZ przeprowadzała rozmowę z kandydatem w oparciu o scenariusz, który ujmował następujące problemy:

- uwarunkowania środowiskowe;
- postawa ideowo-polityczna i światopogląd;
- potrzeby - pobudki wyboru zawodu oficera;

- zainteresowania;
- umiejętności i możliwości własne.

Często decyzje o przyjęciu lub nieprzyjęciu kandydata na studia w WSOWZ, podejmowane podczas rozmów kwalifikacyjnych, były sumą bardziej lub mniej obiektywnych odczuć poszczególnych członków komisji kwalifikacyjnej. Wynikało to z faktu, że komisja nie dysponowała żadnymi racjonalnymi kryteriami kwalifikacyjnymi. Problem doboru odpowiednich kryteriów w uczelni nie został dotychczas rozwiązany. W tej sytuacji jawi się pilna potrzeba określenia takich kryteriów.

Opracowując kryteria kwalifikacyjne doboru kandydatów do WSOWZ autor starał się uwzględnić cechy jakim winno odpowiadać kryterium, a mianowicie:

- obiektywność, to znaczy dobór kryteriów na podstawie wyników przeprowadzonych badań;
- mierzalność, czyli wyrażenie kryteriów w określonej skali liczbowej;
- rozłączność, czyli nie pokrywanie się wzajemnie kryteriów;
- niesprzeczność, to znaczy nie wykluczanie się wzajemne kryteriów;
- prostotę, czyli łatwość użycia oraz interpretacji.

W wyniku analizy ilościowej i jakościowej wykuszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ populacji 1980/1984, 1981/1985, 1982/1986, analizy wyników wstępnych powyższych populacji, a ponadto wcieleń 1982, 1984, 1985; analizy protokołów rozmów kwalifikacyjnych oraz wyników badań psychologicznych kandydatów, proponuje się następujący układ kryteriów kwalifikacyjnych:

KRYTERIA NIE KWALIFIKOWANIA KANDYDATÓW NA I ROK STUDIÓW W WSOWZ

Kryteria pomocnicze

Cechy intelektualne	
Poziom inteligencji	Motywacja /skala punktów/
1. 105 i poniżej	0 - 10 /słaba/
2. 110-120 /ponad przeciętny/	

100 %	89,9 %
	60,1 %

Kryterium główne

Wyniki egzaminu wstępnego
1. Uzyskanie średniej poniżej 2,51
2. Uzyskanie oceny niedostatecznej z próby sprawności fizycznej
3. Uzyskanie jednej lub więcej ocen niedostatecznych z przedmiotów egzaminowanych

Cechy socjologiczne		
Aktywność społeczna	Typ szkoły średniej	Sytuacja rodzinna
Brak przy należności do organizacji społecznych	Technikum zawodowe	Wykształcenie zawodowe
		Wyk. zawód prac. fizycz.
		Rodzice rozwiedzeni
		Samotna matka
		Samotny ojciec

CZĘSTOŚĆ WYSTĘPOWANIA POWYŻSZYCH ZDARZEŃ W BADANYCH POPULACJACH

1. 54,6 %		
2. 49,7 %		
3. 70,6 %	66 %	
4. 75 %		
5. 85 %		
55,1 %	53,1 %	

1. 62,3 %
2. 91 %
3. 89,8 %

Kryterium należy posługiwać się w drugim etapie procesu kwalifikacyjnego podczas rozmowy z kandydatem. Należy stosować elastycznie, traktując je jako jeden z elementów decyzji kwalifikacyjnej kandydata na studia w WSOWZ w ten sposób, że jeżeli kandydat otrzyma ocenę niedostateczną /lub więcej ocen niedostatecznych/ z przedmiotów egzaminacyjnych, a przy tym spełni kryteria pomocnicze np. będzie się legitymował pochodzeniem robotniczym, jego poziom inteligencji będzie niski lub ponadprzeciętny, a motywacja w wyborze zawodu oficera i uczelni mieścić się będzie w skali 0-10, to ponad wszelką wątpliwość nie rokuje taki kandydat powodzenia w ukończeniu studiów, czyli nie powinien być przyjęty na studia do WSOWZ.

Kryteria te powinny mieć zastosowanie w przypadku, gdy do egzaminu wstępnego do uczelni przystępuje większa ilość kandydatów niż to przewiduje limit przyjęć. W przypadku niezapełnienia miejsc limitu należy stosować nie wszystkie kryteria i w innej kolejności np.: rozpatrzyć kandydatów w zakresie:

- posiadania wysokiej oceny z badań psychologicznych i bardzo dobrej oceny ze sprawności fizycznej;
- posiadania wysokiej oceny z badań psychologicznych i jednej oceny niedostatecznej z przedmiotów ogólnokształcących.

W zakresie usprawniania prac ewidencyjnych oraz procesu przetwarzania informacji proponuje się na szeroką skalę wykorzystywać systemy informatyczne a w oparciu o istniejący w uczelni ośrodek obliczeniowy^{59/} zastąpienie środków tradycyjnych - systemem informatycznym jak potwierdziły badania, pozwoliło uzyskać:

- zmniejszenie pracochłonności czynności ewidencyjnych;
- zwiększenie wiarygodności danych przez zmniejszenie lub wyeliminowanie typowych błędów;
- zwiększenie kontroli realizacji czynności;

59/ W WSOWZ od 1982 r. w akcji rekrutacyjnej funkcjonuje system informatyczny "KANDYDAT", w powstaniu którego autor miał również swój udział.

- możliwość uzyskania na żądanie, wieloprzekrojowej informacji o wynikach egzaminów;
- możliwość uzyskania pogłębionych analiz;
- możliwość przechowywania wyników i późniejszego ich wykorzystania w trakcie studiów;
- analizę całości akcji rekrutacyjnej.

4.2.2. P r o p o z y c j e w z a k r e s i e u s p r a w - n i e ń f u n k c j o n o w a n i a s y s t e m u d y d a k t y c z n o - w y c h o w a w c z e g o W S O W Z

Wyniki badań populacji podchorążych 1980 - 1984 wykazały, że wśród ogółu źródeł wykruszalności słuchaczy ze studiów, największy udział w powstawaniu przyczyn odchodzenia podchorążych z uczelni odgrywa system dydaktyczno-wychowawczy WSOWZ.

W związku z powyższym proponuje się:

a/ w zakresie eliminowania niedomagań procesu dydaktycznego:

- zintensyfikować działania w zakresie aktualizacji programów tematycznych studiów na poszczególnych profilach kształcenia i wdrażać do realizacji bez naruszania płynności i relatywności procesu kształcenia;
- zmodyfikować obecny model samokształcenia, który jak wykazały badania jest małoefektywny, nie spełnia oczekiwań i potrzeb podchorążych. W tej materii celowym wydaje się przyjąć następujący układ organizacji uczelni własnej.
w uczelni:

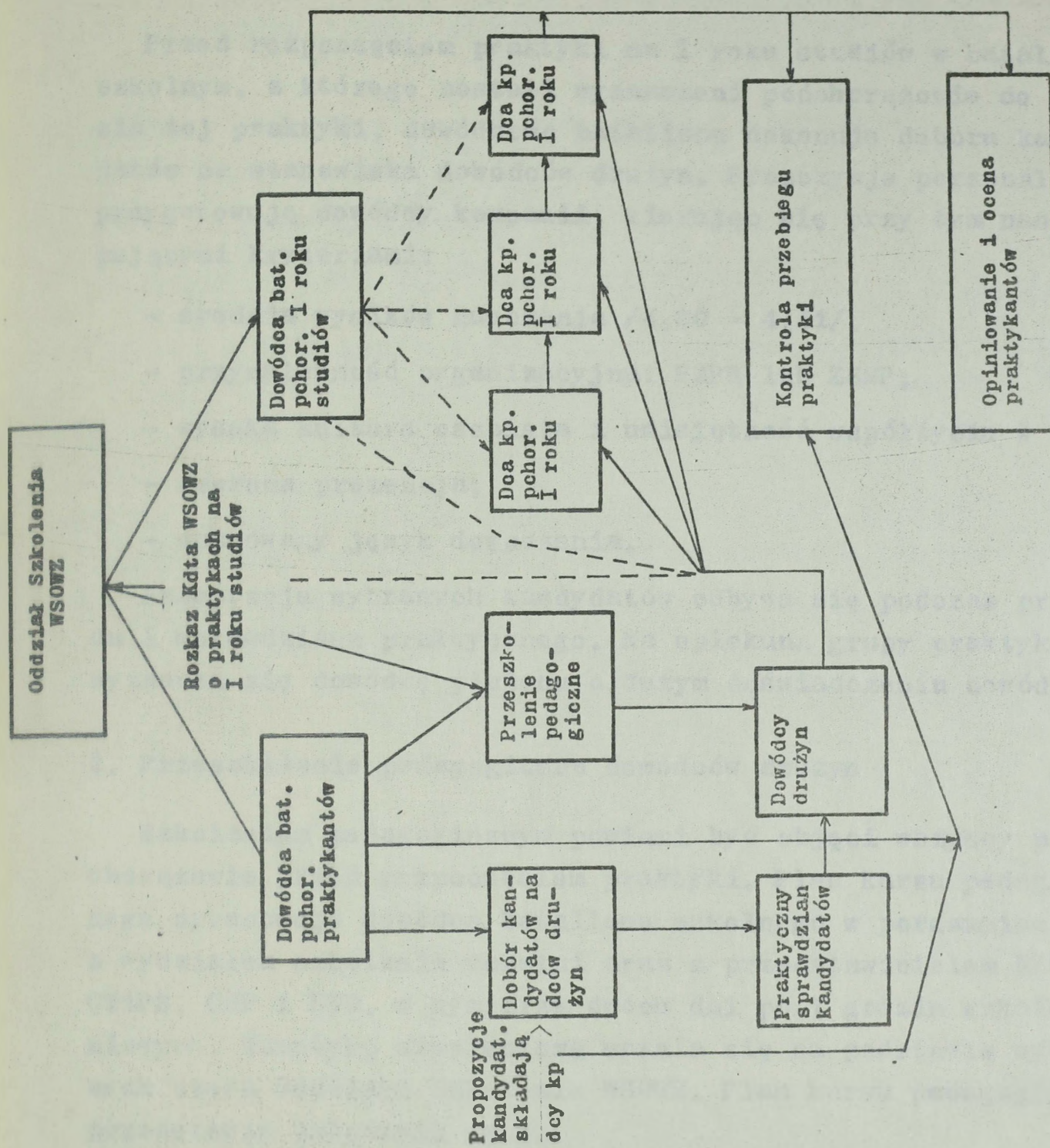
- 1/ na I roku studiów zachować obowiązkowość nauki własnej, która winna odbywać się pod nadzorem dowódcy plutonu, według wcześniej przygotowanego planu oraz wzbogacona o treści higieny a także technologii pracy umysłowej;
- 2/ na II roku studiów nauka własna obowiązkowa, lecz niekierowana, z zachowaniem dowolności w wyborze miejsca i sposobu samokształcenia;

3/ na III i IV roku studiów nauka własna nieobowiązkowa, całkowita dowolność w wyborze czasu, miejsca i treści samokształcenia;

- zmienić w uczelni system zaliczania sesji egzaminacyjnej przez podchorążych, ponieważ aktualnie obowiązujący nie sprzyja motywacji kształcenia. Sesja egzaminacyjna powinna przebiegać w określonym terminie i zapewniać słuchaczom realne możliwości przygotowania się do egzaminów;
- umożliwić podchorążym zaliczanie sesji egzaminacyjnej w terminie zerowym co wzmocni motywację studiów;
- stworzyć prężny, efektywny system konsultacji w okresie przed jak i podczas sesji;

b/ w zakresie eliminowania niedomagań procesu wychowawczego:

- I. przyjąć następujący model przygotowania dowódców drużyn - podchorążych II lub III roku studiów do pełnienia obowiązków w ramach praktyki edukacyjnej na I roku studiów:

1. Dobór kandydatów na stanowiska dowódców drużyn

Przed rozpoczęciem praktyki na I roku studiów w batalionie szkolnym, z którego zostali wyznaczeni podchorążowie do odbycia tej praktyki, dowództwo batalionu dokonuje doboru kandydatów na stanowiska dowódców drużyn. Propozycje personalne przygotowują dowódcy kompanii, kierując się przy tym następującymi kryteriami:

- średnia wyników nauczania /4,00 - 4,51/;
- przynależność organizacyjna: PZPR lub ZSMP;
- wysoka kultura osobista i umiejętność współżycia w grupie;
- wzorowa prezencja;
- opanowany język dowodzenia.

Akceptacja wybranych kandydatów odbywa się podczas przeglądu i sprawdzianu praktycznego. Na opiekuna grupy praktykantów wyznacza się dowódcę plutonu o dużym doświadczeniu dowódczym.

2. Przeszkolenie pedagogiczne dowódców drużyn

Szkoleniem pedagogicznym powinni być objęci wszyscy podchorążowie przed rozpoczęciem praktyki. Plan kursu pedagogicznego opracowuje dowódca batalionu szkolnego w porozumieniu z wydziałem szkolenia uczelni oraz z przedstawicielem KNSP, CTiPS, CWF i KTO, w wymiarze dwóch dni po 7 godzin szkoleniowych. Tematykę szkoleniową ustala się na podstawie wytycznych szefa Oddziału Szkolenia WSOWZ. Plan kursu pedagogicznego przedstawia załącznik nr 2.

3. Kontrola - pomoc przebiegu praktyki podchorążych

W każdy ostatni dzień tygodnia szkoleniowego opiekun grupy w porozumieniu z dowódcami kompanii szkolnych I roku studiów dokonuje rozliczenia praktykantów z realizacji zadań, wskazując na błędy i niedociągnięcia oraz określa zadania z punktu widzenia celów praktyki na kolejny tydzień szkoleniowy.

4. Ocena podchorążych odbywających praktykę

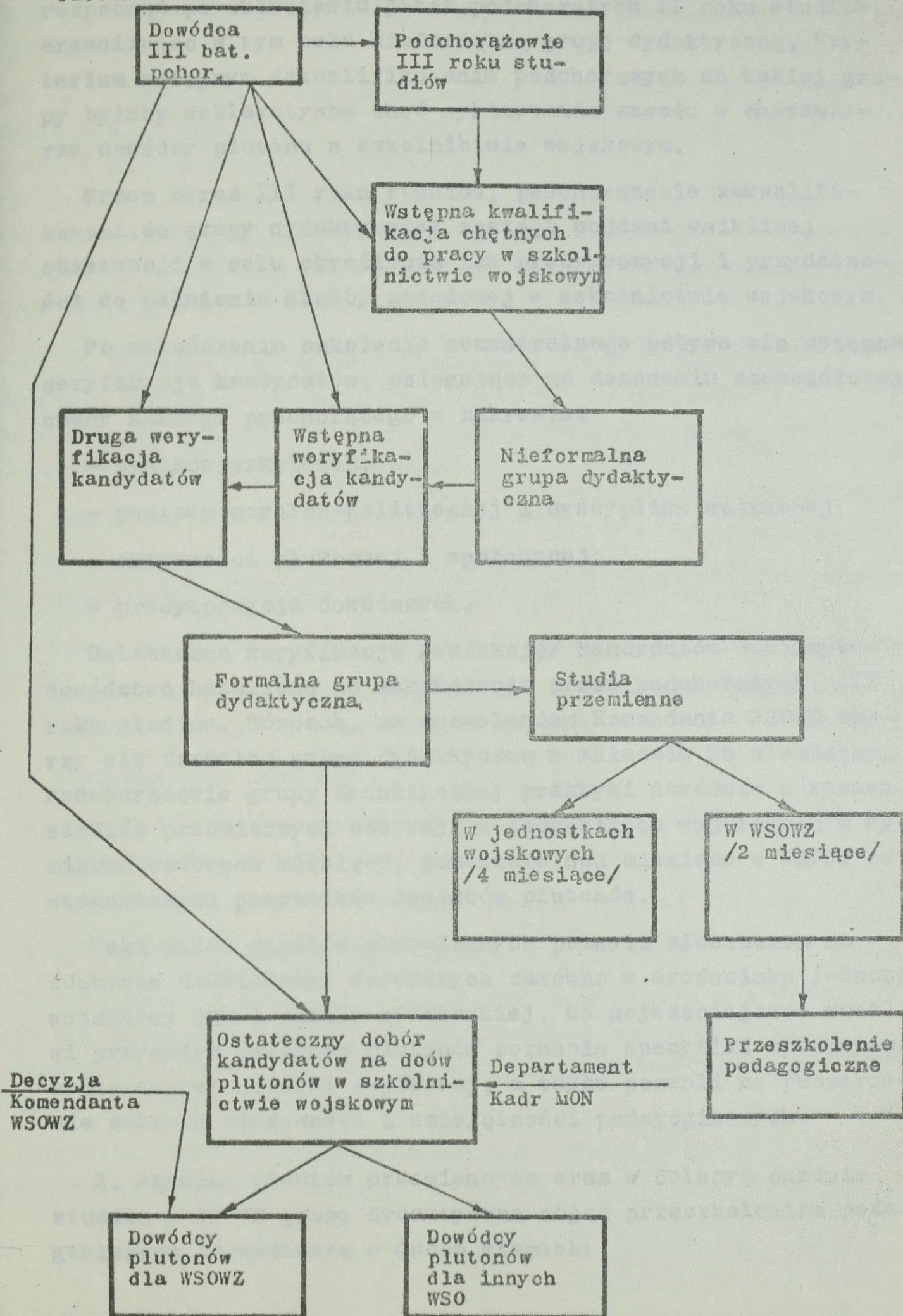
Każdy podchorąży - dowódca drużyny otrzymuje oceny okresowe za:

- a/ znajomość i praktyczne przestrzeganie regulaminów wojskowych;
- b/ metodykę prowadzenia zajęć;
- c/ znajomość podstaw dowodzenia i wychowania.

Ponadto za cały okres praktyki podchorążowie podlegają ocenie i opiniowaniu. Ocena i opinię wpisuje się do indeksu studiów.

II. przyjąć do realizacji następujący model doboru i przygotowania podchorążych - kandydatów na dowódców plutonów szkolnych w WSOWZ:

MODEL DOBORU I PRZYGOTOWANIA PODCHORAŻYCH - KANDYDATÓW NA DOWÓDCÓW
PLUTONÓW SZKOLNYCH W WSOWZ

1. Akcję naboru kandydatów na dowódców plutonów należy rozpocząć po ukończeniu przez podchorążych II roku studiów, organizując w tym celu nieformalną grupę dydaktyczną. Kryterium wstępnym zakwalifikowania podchorążych do takiej grupy byłaby deklaratywna chęć wykonywania zawodu w charakterze dowódcy plutonu w szkolnictwie wojskowym.

Przez okres III roku studiów, podchorążowie zakwalifikowani do grupy dydaktycznej zostają poddani wnikliwej obserwacji w celu określenia ich predyspozycji i przydatności do pełnienia służby zawodowej w szkolnictwie wojskowym.

Po zakończeniu szkolenia semestralnego odbywa się wstępna weryfikacja kandydatów, polegająca na dokonaniu szczegółowej oceny każdego podchorążego w zakresie:

- wyników szkolenia;
- postawy moralno-politycznej i dyscypliny wojskowej;
- aktywności służbowej i społecznej;
- predyspozycji dowódczych.

Ostateczną weryfikację /selekcję/ kandydatów dokonuje dowództwo batalionu po zakończeniu przez podchorążych, III roku studiów. Wówczas, za zezwoleniem Komendanta WSOWZ tworzy się formalną grupę dydaktyczną w składzie 25 słuchaczy. Podchorążowie grupy dydaktycznej praktyki dowódcze w ramach studiów przemiennych odbywają w jednostkach wojskowych w wymiarze czterech miesięcy, pozostałe dwa miesiące w WSOWZ na stanowiskach pomocników dowódców plutonów.

Taki układ studiów przemiennych pozwoli słuchaczom na zdobycie doświadczeń dowódczych zarówno w środowisku jednostki wojskowej jak i szkoły oficerskiej. Co najważniejsze, umożliwi przyszłym dowódcom plutonów poznanie specyfiki dydaktyczno-wychowawczej uczelni wojskowej, a także pozwoli na poszerzenie zakresu wiadomości i umiejętności pedagogicznych.

2. Podczas studiów przemiennych oraz w dalszym okresie studiów w WSOWZ grupę dydaktyczną objąć przeszkoleniem pedagogicznym prowadzonym w dwóch etapach:

Etap I - kurs pedagogizacji podchorążych grupy dydaktycznej po zakończeniu studiów przemiennych w jednostkach wojskowych;

Etap II - programowe szkolenie z zakresu psychologii, socjologii, pedagogiki i dydaktyki w zwiększonym wymiarze godzin w VIII semestrze studiów.

Cykl szkolenia pedagogicznego zakończyć kolokwium, z którego ocena wliczałaby się do końcowego wyniku studiów.

Szczegółowy program tematyczny przeszkolenia pedagogicznego grupy dydaktycznej zawiera załącznik nr 3 i 4.

3. Po złożeniu egzaminów państwowych przez podchorążych dokonanie końcowej selekcji kandydatów na dowódców plutonów szkolnych w WSOWZ. Wyboru dokonuje dowództwo batalionu w oparciu o następujące kryteria:

- przynależność organizacyjna do PZPR;
- średnia ocen w całym okresie studiów powyżej 4,20, w tym z WF i szkolenia ogniowego ocena bardzo dobra;
- ocena za postawę i aktywność w studiach - 5,00;
- motywacja do pracy w szkolnictwie wojskowym mierzona w skali punktowej w przedziale 15-20;
- predyspozycje dowódcze;
- pozytywna opinia i bardzo dobra ocena z praktyki dowódczej podczas studiów przemiennych;
- wzorowa prezencja i sylwetka /wzrost powyżej 175 cm/;
- sytuacja rodzinna - stan wolny.

Liczbę kandydatów na stanowiska dowódców plutonów w WSOWZ oraz ich obsadę personalną ustala Komendant uczelni po przeprowadzeniu z podchorążymi - przyszłymi dowódcami plutonów rozmowy kwalifikacyjnej.

Pozostali podchorążowie zostają skierowani do pracy w innych uczelniach wojskowych.

o/ w zakresie bazy dydaktyczno-naukowej proponuje się:

- w modernizowanym bloku dydaktycznym umiejscowić biblioteki naukowe, ośrodek naukowej informacji; urządzić nowoczesne czytelnie na miarę współczesnej uczelni wyższej;
- wyposażyć gabinety przedmiotowe i metodyczne w sprzęt i środki dydaktyczne zgodnie z zapotrzebowaniem kierowników katedr i cykli przedmiotowych;
- stworzyć centrum telewizyjne dla potrzeb Katedry Taktyki;
- wyposażyć filmotekę i taśmotekę w aktualne, zgodne z potrzebami procesu kształcenia, opracowania metodyczne;
- stworzyć w uczelni komórkę opracowywania pomocy dydaktycznych /np. na wzór CDO w Warszawie/.

4.2.3. P r o p o z y c j e w z a k r e s i e u t w o - r z e n i a s y s t e m u m o t y w a c y j n e - g o d o w ó d c ó w p o d o d d z i a ł ó w s z k o l n y c h

Wyniki badań, pozwalają przyjąć za pewnik, twierdzenie, że dowódcy pododdziałów szkolnych w WSOWZ w niewielkim stopniu przejawiają zainteresowanie zjawiskiem wykruszalności swych podwładnych ze studiów.

Podczas wywiadów z dowódcami plutonów i kompanii, na pytania: Jaki jest Twój stosunek do wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ? oraz "Czy poniosłeś jakiegokolwiek konsekwencje służbowe za dużą /małą/ wykruszalność swych podwładnych"? Uzyskano od respondentów następujące odpowiedzi:

- tak, jestem zainteresowany, aby z mego pododdziału w jak najkrótszym czasie odeszli "najsłabsi" podchorążowie, często im w tym pomagam - 48,2 %;
- nie jestem zainteresowany, ponieważ nie mam znaczącego wpływu na ilość podchorążych kończących uczelnię - 34,8 %
- tak, zależy mi na tym, aby jak największa liczba podchorążych ukończyła studia - 17,0 %.

Na drugie pytanie wszyscy respondenci zgodnie udzielili odpowiedzi, że nikt z przełożonych nie rozlicza dowódców pododdziałów za niską /wysoką/ wykruszalność podchorążych ze studiów. Niektórzy wręcz stwierdzali, że lepsze efekty szkoleniowe uzyskują Ci dowódcy, którzy mają małe stany osobowe pododdziałów.

Taka opinia jest o tyle zrozumiała, że o wiele łatwiej dowodzić jest pododdziałem o małej liczebności, można we współzawodnictwie szkolnym zająć premiiowane miejsce i uzyskać określone korzyści materialne lub służbowe.

W tej sytuacji wydaje się zasadne, postawienie tezy, że w uczelni dowódcy pododdziałów w sposób być może świadomy nie przyczyniają się do zwalczania, ograniczania zjawiska wykruszalności słuchaczy ze studiów, upatrując w takim działaniu ułatwień w procesie dowodzenia i wychowania.

W związku z powyższym jawi się konieczność weryfikacji dotychczasowego systemu oceny i rozliczania dowódców pododdziałów z realizacji zadań dydaktyczno-wychowawczych.

W tym celu proponuje się:

1. w ocenie współzawodnictwa między pododdziałami w uczelni, w wymiarze semestralnym i rocznym, oprócz analizy wyników nauczania, bezwzględnie dokonywać analizy wykruszalności podchorążych z uczelni;
2. wzmocnić oddziaływanie motywacyjne na dowódców pododdziałów szkolnych w zakresie dbałości o sprawność studiów przez:
 - premiowanie i nagradzanie różnymi formami wyróżnień w tym przyśpieszonym awansem i wyznaczeniem na wyższe stanowisko służbowe lub skierowaniem na studia w ASG bez egzaminów, tych dowódców, którzy przodują w zakresie wyszkolenia oraz w swych pododdziałach mają niewielki procent wykruszalności;
 - na posiedzeniach Rady Naukowej WSOWZ, okresowo analizować problem sprawności studiów, rozliczając personalnie dowódców pododdziałów, którzy w swych pododdziałach mają najwyższy wskaźnik wykruszalności;

- w opiniach służbowych, podczas przeglądów kadrowych, bezwarunkowo ująć stosunek opiniowanych do zjawiska wykruszalności swych podwładnych z WSOWZ.

4.2.4. P r o p o z y c j e w z a k r e s i e r e - a l i z a c j i p o d s t a w o w y c h p o - t r z e b ż y c i o w y c h p o d c h o r a - ż y c h

W rozdziale III omówiono wyodrębnione podczas badań typowe grupy potrzeb podchorążych mające ścisły związek z ich powodzeniem lub niepowodzeniem w studiach.

Racjonalne zaspokajanie tych potrzeb, szczególnie w okresie pierwszych dwóch lat studiów, bez wątpienia wzmocni w podchorążych motywację prozawodową.

W tym celu proponuje się:

- a/ bezwarunkowo zapoznać cały stan osobowy podchorążych I roku studiów z takimi dokumentami normatywnymi jak: Zarządzenie Szefa Sztabu Generalnego i Szefa GZP WP nr 35 z dnia 16.08.1977 r., Zarządzenie MON nr 8, Statut WSO, Regulamin Studiów w WSOWZ oraz bezwzględnie przestrzegać w toku realizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego postanowień tychże zarządzeń;
- b/ wzmóc kontrolę działalności dydaktyczno-wychowawczej dowódców pododdziałów, a szczególnie dowódców drużyn podczas praktyk na I roku studiów;
- c/ przykładowo piętnować i eliminować z procesu dowodzenie tych dowódców pododdziałów, którzy lekceważą zasady adaptacji i prawa pedagogiczne;
- d/ objąć troskliwą opieką podchorążych przejawiających trudności adaptacyjne w środowisku uczelnianym;
- e/ zapewnić słuchaczom jak najkorzystniejsze warunki studiów, szczególną uwagę zwracając na problemy socjalno-bytowe;
- f/ ustalić stosunki między przełożonymi i podchorążymi, które winny się charakteryzować ze strony dowódców

- życzliwością i troską o podwładnych. Problemem kształtowania i badania stosunków międzyludzkich winno się w szczególności zająć dowództwo batalionu tj. zastępca dowódcy batalionu do spraw politycznych współdziałając z organizacją partyjną. Uzyskane tą drogą sugestie należy wykorzystać podczas comiesięcznych rozliczeń dowódców pododdziałów z zadań;
- g/ spowodować nastawienie dowódców pododdziałów i wykładowców na jakość podchorążego i absolwenta i tym samym stawiać wymogi odpowiadające pułapowi możliwości słuchaczy;
 - h/ wymóc na dowódcach pododdziałów stosowania regulaminowej praktyki dyscyplinarnej, to znaczy jednakowej, opartej na tych samych warunkach wobec wszystkich podwładnych;
 - i/ z tolerancją i życzliwością traktować funkcjonowanie grup nieformalnych w pododdziale przy jednoczesnym baczni i trosce o zgodność celów grup nieformalnych z zadaniami pododdziału;
 - j/ dawać podchorążym świadectwo liczenia się z ich opinią, uwzględniać ich słuszne postulaty;
 - k/ unikać sytuacji stanowiących bazę dla występowania konfliktu motywów;
 - l/ nie dopuszczać do pojawienia, a zwłaszcza utrwalania stanu frustracji u podchorążych, bo stan taki dezorganizuje wykonywanie czynności i obniża sprawność działania;
 - l/ systematycznie okazywać podchorążym wyrazy uznania za osiągnięte sukcesy w studiach;
 - m/ umożliwiać słuchaczom systematyczny kontakt z rodziną i najbliższymi udzielając w tym względzie bezkonfliktowo przepustek i urlopów. Powinna w tym względzie obowiązywać zasada: podchorążowie żonaci nie rzadziej jak raz w miesiącu na urlop trzydniowy, pozostali słuchacze zgodnie z regulaminem studiów; każdy podchorąży bez względu na wyniki w studiach co najmniej dwa razy w miesiącu przepustką stałą lub 48 godzin;
 - n/ stworzyć podchorążym racjonalne warunki rozwijania swych

zainteresowań, hobby zarówno w środowisku uczelni jak i m. Wrocławia.

x

x

x

Eliminowanie lub ograniczanie źródeł i przyczyn zjawiska wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ przez przyzmat przedstawionych propozycji rozwiązań nie może być przedsięwzięciem, które da natychmiastowe efekty. Zaprezentowane wyżej przez autora sposoby minimalizacji procesu odpadu i odsiewu słuchaczy z uczelni, po części wprowadzono do realizacji. Funkcjonuje w szkole postulowany układ postępowania kwalifikacyjnego kandydatów na studia w WSOWZ; model samokształcenia oraz system motywacyjny dowódców pododdziałów szkolnych. W latach 1987 - 88 podczas przebudowy programu studiów, przewiduje się ujęcie w zmodyfikowanym programie, program tematyczny dla grupy dydaktycznej.

Przy ocenie efektywności powyższych rozwiązań, należy poczynić zastrzeżenie, że rozwiązania te nie są ostateczne i nie wyczerpują wszystkich aspektów problemu. Mogą jedynie w pewnym stopniu być pomocnym instrumentem podnoszenia sprawności studiów w WSOWZ.

Z A K O Ń C Z E N I E

Zasadniczym celem rozprawy było uchwycenie pewnych zespołów źródeł i przyczyn wykruszalności podchorążych szczególnie I i II roku studiów w WSOWZ, które determinują sprawność kształcenia w WSOWZ. Wyniki badań mają stworzyć uzasadnienie i podstawę do świadomego i planowego działania dla komendy uczelni, jak i kadry dydaktyczno-dowódczej w zakresie ograniczania rozmiarów nadmiernych zwolnień słuchaczy ze studiów w uczelni.

W oparciu o badania empiryczne i teoretyczne spróbowano znaleźć odpowiedź na następujące pytania:

1. Jak przebiegał proces wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ w świetle wskaźników ilościowych i jakościowych sprawności kształcenia w latach 1967-1984 ?
2. Jakie były rzeczywiste źródła i przyczyny rezygnacji podchorążych ze studiów w WSOWZ i które z nich dominowały wśród ogółu zwolnień słuchaczy z uczelni?
3. Jakie rozwiązania organizacyjno-dydaktyczne stosować w uczelni, aby minimalizować rozmiary zjawiska wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ ?

Odpowiedzi na powyższe pytania uzyskano w wyniku badań zjawiska wykruszalności w WSOWZ populacji 1980-1984 a które dobitnie wskazują, że problem rezygnacji podchorążych ze studiów towarzyszy uczelni od momentu uzyskania przez nią statusu wyższej szkoły.

Zasadniczo w pierwszym dziesięcioleciu funkcjonowania WSOWZ sprawność studiów wynosiła średnio 70 % i nie wykazywała tendencji spadkowych. Wyraźne obniżenie sprawności

studiów netuje się w uczelni w latach 80-tych, gdzie średnio w każdej populacji podchorążych około 50 % rezygnowało z dalszego kształcenia.

Proces stopniowego spadku sprawności studiów w WSOWZ miał swe źródła w: niedomaganiach systemu rekrutacji kandydatów do WSO; systemie preorientacji zawodowej kandydatów do WSO i motywacji wyboru zawodu oficera i uczelni wojskowej; niedomaganiach systemu badań lekarskich i psychologicznych kandydatów na żołnierzy zawodowych; a głównie w: niedomaganiach systemu dydaktyczno-wychowawczego uczelni; niedomaganiach pracy komisji kwalifikacyjnej kandydatów do WSOWZ oraz w sposobie realizacji niektórych potrzeb życiowych podchorążych.

Za najgroźniejsze źródło niskiej sprawności studiów w WSOWZ należy uznać niedomagania systemu dydaktyczno-wychowawczego uczelni, ponieważ na tym tle powstają najczęstsze przyczyny zwalniania się podchorążych ze studiów.

Wśród elementów systemu dydaktyczno-wychowawczego szkoły najskłabszym jego ogniwem są dowódcy pododdziałów szkolnych, którzy swym miernym przygotowaniem pedagogicznym do pracy z ludźmi oraz często zamierzonym lub nieświadomym działaniem służbowym w głównej mierze powodują nadmierną wykruszalność podchorążych z WSOWZ. Dlatego też propozycje rozwiązań minimalizacji zjawiska odchodzenia słuchaczy ze studiów, dotyczą głównie eliminacji niedomagań systemu dydaktyczno-wychowawczego uczelni.

Przedstawiane sposoby ograniczania rozmiarów wykruszalności podchorążych w WSOWZ nie rozwiązują wszystkich aspektów tego problemu, a sprowadzają się jedynie do określenia organizacyjnych działań możliwych do realizacji w warunkach szkoły. W istocie bowiem chodzi o coś więcej, niż o usprawnienie jednego czy kilku wycinków działalności WSO. Wyższa Szkoła Oficerska jest rozległym, zintegrowanym makrosystemem realizującym funkcje wychowawcze, dydaktyczne i opiekuńcze. Jest to system wysoce scentralizowany, co oznacza niewielki stopień autonomii poszczególnych jego elementów. Stąd zmiana jakiegokolwiek istotnego elementu makrosystemu pociąga za sobą nieuchronne następstwa w postaci zachwiania równowagi

całości. Idzie zatem o potrzebę dokonania daleko idących reform w szkolnictwie wojskowym. Chodzi więc nie o rozwiązania doraźne i cząstkowe lecz o reformę całego systemu dydaktyczno-wychowawczego WSO, o przekształcenie jej w nowoczesną uczelnię wojskową na miarę współczesnych potrzeb.

Proces doskonalenia może przebiegać metodą stopniowych ulepszeń, bądź drogą gruntownych i śmiałych reform. Pierwsza nie całkowicie sprawdza się w praktyce od wielu lat. Druga - polegająca na jasnym i jednoznacznym określeniu koncepcji rozwojowej WSO i energicznym wcieleniu jej w życie rokuje jak najlepsze nadzieje, a zjawisko wykruszalności straci w uczelni wówczas rangę problemu.

Rozprawa rozwiązuje tylko jeden wycinek ogólnego problemu, jakim jest efektywność wyższych studiów wojskowych. Niemniej mimo pewnych luk oraz niedopowiedzeń ocenia się, że uzyskane w trakcie przeprowadzonych badań wyniki mogą w odczuwalnym stopniu przyczynić się do ograniczenia zjawiska wykruszalności podchorążych z WSOWZ. Ma też ona swoje wartości poznawcze, które niewątpliwie będą służyły dalszym badaniom nad problemem wykruszalności.

B I B L I O G R A F I A

1. Andrzejczak S.: Koszty kształcenia w szkolnictwie wyższym. GUS, Warszawa 1971.
2. Bełdzikowski R.: Motywy wyboru WSOWZ w 1985 r. przez absolwentów szkół średnich oraz ich poglądy polityczne i społeczne. WSOWZ, Wrocław 1986.
3. Bieniarz T.: Rekrutowanie młodzieży do szkół wojskowych. PWL nr 10/1979 r. s. 143.
4. Bondura L.: Trudności w procesie uczenia się. PZWSZ, Warszawa 1970.
5. Borowicz R.: Czynniki decydujące o powodzeniu studentów w nauce. Dydaktyka Szkoły Wyższej nr 1/1978.
6. Borowicz R.: Procesy selekcji w szkole wyższej. UMK, Toruń 1978.
7. Burdas Z.: Postawa i motywacja istotnym elementem wpływającym na oceny szkolonych studentów. PWN, Warszawa 1978.
8. Cieciora M.: Teoria decyzji statystycznych i statystyka matematyczna. WAT, Warszawa 1981.
9. Ciechanowski A.: Przyczyny zwalniania podchorążych z WSO wynikające z modelu rekrutacji i systemu dydaktyczno-wychowawczego. Rozprawa doktorska. WAP, Warszawa 1979.
10. Cichowska E.: Niektóre czynniki wpływające na niepowodzenie w studiowaniu. Życie Szkoły Wyższej nr 9/1977.
11. Coffey C.N., Appley M.W.: Motywacje, teoria i badania. PWN, Warszawa 1972.
12. Czarnecki J.: Próba obiektywizacji ocen i ustalenia niektórych przyczyn niepowodzeń w studiach. Dydaktyka Szkoły Wyższej nr 3/1978.

13. Czapów Cz.: Kształtowanie motywacji i postaw. KiW, Warszawa 1976.
14. Czynniki warunkujące powodzenie i niepowodzenie na studiach wyższych oraz trudności w procesie adaptacji studentów do wymagań uczelni i środowiska. Materiały z Ogólnopolskiego Sympozjum Naukowego. WSP, Kielce 1976.
15. Domżański M.: Wpływ rekrutacji i egzaminów wstępnych na czynniki nauczania podchorążych. PWL nr 11/1978.
16. Duraj - Nowakowska K.: Motywy wyboru kierunku studiów i aspiracje zawodowe. Życie Szkoły Wyższej nr 4/1977.
17. Garbatow W.: Prognostyczność systemu rekrutacji kandydatów do wojskowych szkół zawodowych. Praca magisterska. WAP, Warszawa 1976.
18. Garbatow W.: System rekrutacji do szkół wojskowych. Przysposobienie obronne w szkole nr 5/1983.
19. Graczyk J.: Motywy podjęcia studiów wyższych. Problemy socjologiczne LWP, MON Warszawa 1972.
20. Gromek K.: Studenckie trudności na pierwszym roku studiów. Dydaktyka Szkoły Wyższej nr 2/1983.
21. Góralewski M.: Rekrutacja i selekcja kandydatów na studia wyższe. Dydaktyka Szkoły Wyższej 1/1972.
22. Grzybek H.: Przyczyny niepowodzeń w toku studiów. Dydaktyka Szkoły Wyższej nr 3/1980.
23. Hydzik B.: Metodologiczne podstawy badań pedagogicznych w wojsku. MON Warszawa 1972.
24. Januszkiewicz F., Zalewski J.: Społeczno-pedagogiczne aspekty rekrutacji do szkół wyższych. PWN, Warszawa 1983.
25. Jastrząb K., Mrozicka M.: Społeczne procesy wyboru studiów. PWN, Warszawa 1974.
26. Jodłowski S., Taszycki W.: Zasady pisowni polskiej. Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Warszawa 1984.
27. Jopowicz Z.: Intelktualne przyczyny niepowodzeń w studiowaniu. Życie Szkoły Wyższej nr 5/1971.

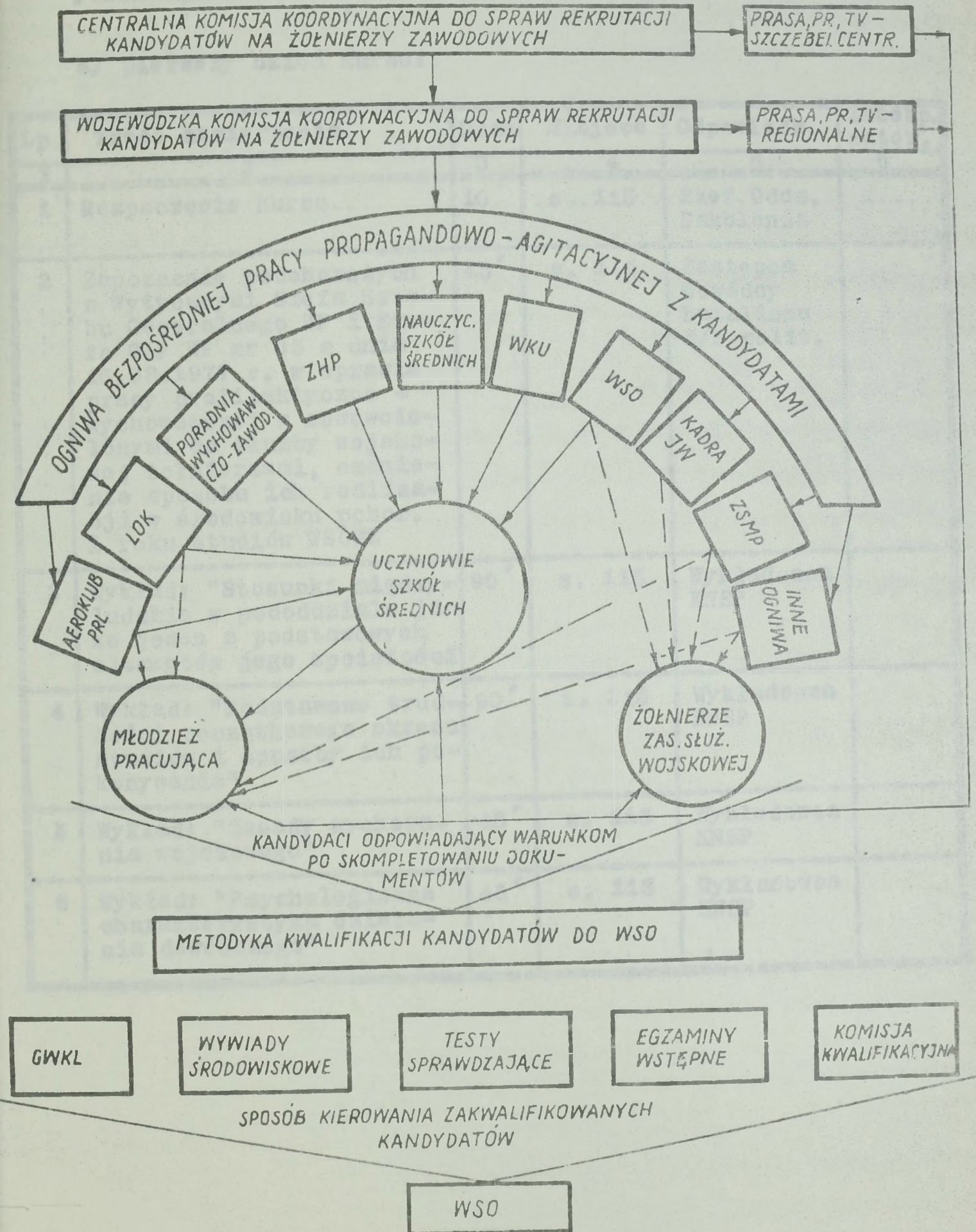
28. Kaczmarek S.: Źródła trudności studentów I roku na podstawie ich wypowiedzi. MZBSzW, Warszawa 1972.
29. Kapituła S.: Niepowodzenia w egzaminach wstępnych kandydatów do WSOwL. Badania Społeczne w Wojsku nr 6/1973.
30. Kłodnicki Z.: Przyczyny odsiewu elewów Podoficerskiej Szkoły Zawodowej Wojsk Ochrony Pogranicza. Praca magisterska. WAP, Warszawa 1973.
31. Kosyrz Z.: Trudności wychowawcze w wojsku. TWWO, Warszawa 1974.
32. Kowalski J.: Motywacja w wyborze zawodu wojskowego a późniejsze postawy podchorążych w WSO wobec kształcenia się i służby. Przegląd Wojsk Lądowych nr 6/1978.
33. Krysztofiak M.: Statystyka. PWN, Warszawa 1981.
34. Kula W.: Definicje podstawowych pojęć z zakresu dydaktyki wojskowej. Wojsko Ludowe nr 9/1980.
35. Kurek E.: Analiza pedagogiczna przyczyn zwalniania się podchorążych z dalszego kształcenia. Praca magisterska. WAP 1970.
36. Kupisiewicz Cz.: Niepowodzenia dydaktyczne. PWN, Warszawa 1972.
37. Lachowicz J.: Psychospołeczne uwarunkowania efektywności kształcenia w WSO. Rozprawa doktorska. WAP, Warszawa 1980.
38. Liberska B.: Problemy efektywności wyższego wykształcenia. PWN, Warszawa 1974.
39. Liszewski S.: Problem motywacji w kształceniu podchorążych. Dydaktyka Szkoły Wojskowej nr 7/1972.
40. Lutkiewicz Z.: Niektóre psychologiczne i pedagogiczne przyczyny powodzeń i niepowodzeń w nauce studentów pierwszych lat studiów Politechniki Warszawskiej. PWN, Warszawa 1969.
41. Łobocki M.: Metody badań pedagogicznych. PWN, Warszawa 1984.
42. Łuszczuk W.: Optymalizacja metod selekcji na studia. Pedagogika Szkoły Wyższej, Katowice 1985 r.

43. Małewska E.: Niektóre prognozyki powodzeń dydaktycznych na I roku studiów. *Życie Szkoły Wyższej* nr 11/1972.
44. Mała Encyklopedia Powszechna, PWN, Warszawa 1974.
45. Małkiewicz M.: Rozwój systemu kwalifikowania kandydatów do WSO. *Przegląd Wojsk Lądowych* nr 11/1978.
46. Marcińczuk F.: Przyczyny odsiewu podchorążych OSWiNz. i środki zapobiegania im na przykładzie podchorążych I roku studiów. Praca magisterska, WAP, Warszawa 1970.
47. Mejudek M.: Analiza pedagogiczna odsiewu i odpadu kadetów szkół chorążych. Praca magisterska, WAP, Warszawa 1970.
48. Migdał K.: Metody selekcji kandydatów do szkół oficerskich. PWN, Warszawa 1974.
49. Mucha R.: Przyczyny zwalniania słuchaczy ze studiów i sposoby zapobiegania temu zjawisku. Praca magisterska, WAP, Warszawa 1984.
50. Obuchowski K.: Psychologia dążeń ludzkich. PWN, Warszawa 1966.
51. Okoń W.: Elementy dydaktyki Szkoły Wyższej. PWN, Warszawa 1971.
52. Okoń W.: Słownik pedagogiczny. PWN, Warszawa 1984.
53. Olek H.: Motywy wyboru zawodu wojskowego. *Przegląd Wojsk Lądowych* nr 6/1983.
54. Olek W.: Poradnictwo wychowawczo-wojskowe. *Przegląd Wojsk Lądowych* nr 10/1979.
55. Opracowanie zbiorowe pod red. J. Zakrzewskiego: Wzorcowy System Przygotowania Nowoczesnego Dowódcy. ASG, Warszawa 1975.
56. Ossowska M.: Motywy postępowania. KiW, Warszawa 1968.
57. Ostromecki G.: System informatyczny obsługi akcji rekrutacyjnej do WSO "KANDYDAT". WSOWZ, Wrocław 1982.
58. Otwinowski M.: Motywy wyboru studiów w WSOWZ. Realizacja oczekiwań słuchaczy w czasie trwania studiów. Analiza zjawiska odsiewu. WSOWZ, Wrocław 1984.

59. Pachlicz - Pawlikowska D.: Czynniki determinujące sprawność studiów. PWN, Warszawa 1976.
60. Panasiuk B.: Motywacyjne uwarunkowania niepowodzeń dydaktycznych podchorążych WSMW. Praca magisterska. WAP, Warszawa 1984.
61. Praca zbiorowa: Metodyka wojskowych badań naukowych cz. I i II. ASG, Warszawa 1982.
62. Próba obiektywizacji ocen i ustalenia niektórych przyczyn niepowodzeń w studiach. Dydaktyka Szkoły Wyższej nr 3/1978.
63. Reykowski J.: Teoria motywacji, a zarządzanie. PWN, Warszawa 1975.
64. Rosołek A.: Psychologiczne uwarunkowania przerywania nauki w wojskowych szkołach zawodowych przez podchorążych i kadetów. ZPPISW IHP WAM, Warszawa 1982.
65. Rozkrut J.: Refleksje na temat sprawności studiów w uczelniach wojskowych. Myśl Wojskowa nr 7/1983.
66. Seran J.: Pedagogiczne i środowiskowe przyczyny niepowodzeń studentów Uniwersytetu Warszawskiego. BTWW nr 6/1980.
67. Słownik ortograficzny języka polskiego. PWN, Warszawa 1981.
68. Słownik wyrazów obcych. PWN, Warszawa 1980.
69. Smarzyński H.: Podstawowe zagadnienia dydaktyki szkoły wyższej. PWN, Warszawa 1985.
70. Społeczno-pedagogiczne aspekty rekrutacji do szkół wyższych, pod red. F. Januszkiewicza i J. Zalewskiego. PWN, Warszawa 1983.
71. Spionek H.: Psychologiczna analiza trudności i niepowodzeń szkolnych. PZWSZ, Warszawa 1970.
72. Susułowska M., Nęcki Z.: Psychologiczna analiza przebiegu studiów wyższych. PWN, Warszawa 1984.
73. Szczepański J.: Socjologiczne zagadnienia wyższego szkolnictwa. PWN, Warszawa 1963.
74. Teliozek J.: Przyczyny niepowodzeń na I roku studiów technicznych. Życie Szkoły Wyższej nr 4/1979.

75. Terejko T.: Motywy studiowania podchorążych WSO. Poglądy i Doświadczenia, Wrocław 1981.
76. Tomaszewski T.: Z pogranicza psychologii i pedagogiki. PWN, Warszawa 1970.
77. Tymowski J.: Sprawność studiów w szkołach wyższych w Polsce. PWN, Warszawa 1965.
78. Wieczorkiewicz S., Korczyński W.: Powodzenie w studiach. Przegląd Wojsk Lądowych nr 11/1978.
79. Wojciechowska A.: Co przeszkadza studentom. Przegląd Tygodniowy nr 24/1985.
80. Wojtyniakowa J.: Przyczyny niepowodzeń w studiach i dalsze losy skreślonych. Materiały i Studia, Wrocław 1977.
81. Wróblewska J.: Założone i rzeczywiste motywy studiowania. Życie Szkoły Wyższej nr 2/1981.
82. Wydra J.: Niektóre przyczyny niepowodzeń w kształceniu podchorążych WSO. Praca magisterska. WAP, Warszawa 1971.
83. Zachariasiewicz P.: Przyczyny niepowodzeń w nauce w opinii podchorążych WSOWL. Badania Społeczne w Wojsku nr 3/1972.
84. Zalewski J.: Tendencje doboru kandydatów do studiów wyższych w PRL. PWN, Warszawa 1984.
85. Zdanowicz A.: Struktura motywów wyboru studiów wyższych i jej korelaty. Dydaktyka Szkoły Wyższej nr 2/1980.
86. Zinowiew S.: Proces dydaktyczny w radzieckiej szkole wyższej. PWN, Warszawa 1968.
87. Zygmuntowicz R. Psychologiczna analiza przyczyn zwolnień podchorążych z WSO. Rozprawa doktorska. WAP, Warszawa 1979.
88. Żegnałek K.: Motywy wyboru studiów w WSO. Wojsko Ludowe nr 9/1980.

MODEL REKRUTACJI KANDYDATÓW DO WSO W PRL

PLAN KURSU PRZYGOTOWAWCZEGO Z PODCHORAŻYMI 3. BATALIONU
 PODCHORAŻYCH - DOWÓDCAMI DRUŻYN I ROKU STUDIÓW /WARIANT/

a/ pierwszy dzień kursu:

Lp	Treść zamierzenia	Czas	Miejsce	Odpowiedz.	Zabezp. mater.
1	2	3	4	5	6
1	Rozpoczęcie kursu...	10'	s. 115	Szef Oddz. Szkolenia	
2	Zapoznanie podchorążych z Wytycznymi Szefa Sztabu Generalnego WP i Szefa GZP WP nr 35 z dnia 16.08.1977 r. w sprawie pracy profilaktyczno - wychowawczej z nowowcielonymi do służby wojskowej żołnierzami, omówienie sposobu ich realizacji w środowisku pchor. I roku studiów WSOWZ	45'	s. 115	Zastępca dowódcy batalionu d/s polit.	
3	Wykład: "Stosunki między-ludzkie w pododdziale jako jeden z podstawowych elementów jego spójności"	90'	s. 115	Wykładowca KNSP	
4	Wykład: "Podstawowe trudności początkowego okresu studiów i sposoby ich pokonywania"	90'	s. 115	Wykładowca KNSP	
5	Wykład: "Zasady wychowania wojskowego"	45'	s. 115	Wykładowca KNSP	
6	Wykład: "Psychologiczna charakterystyka działania dowódczego"	45'	s. 115	Wykładowca KNSP	

b/ drugi dzień kursu:

2	3	4	5	6
Sprawdzian ze znajomości Zarządzenia MON nr 8 w sprawie szkolenia kandydatów na żołnierzy zawodowych; Wytycznych Szefa Sztabu Generalnego WP i Szefa GZP WP nr 35	45'	s. 115	Dowódca batalionu	
Regulaminy - zajęcia instruktazowe: "Tok życia w pododdziale".	90'	Rejon zakwat. bat.	Dowódca batalionu	
Instruktaże do zajęć	120'	Plac ćwiczeń	St. wykł. KTO, CTiPS, WF i inne	
Zakończenie kursu	15'	s. 115	Szef Oddz. Szkolenia	

I. PROGRAM TEMATYCZNY KURSU PEDAGOGIZACJI PODCHORAŻYCH
GRUPY DYDAKTYCZNEJ

1. Rozliczenie godzinowe kursu

Semestr	Liczba godzin			
	Razem	w tej liczbie		
		wykładów	ćwiczeń	semin.
VII	38	30	-	8

2. Realizacja programu kursu pedagogizacji powinna zapewnić:

- a/ w zakresie wiedzy: znajomość podstawowych zasad powstawania procesów poznawczych oraz psychologicznych podstaw szkolenia wojskowego, a także podstawowych problemów psychologii dowodzenia; znajomość zasad wychowania wojskowego; podstawowych pojęć dydaktyki i metod kształcenia żołnierzy, a także metod kontroli i oceny wyników nauczania;
- b/ w zakresie umiejętności: umiejętność oddziaływania na morale, dyscyplinę oraz nastroje żołnierzy; umiejętność doboru metod wychowania; kształtowania u podchorążych inicjatywy, samodzielności, koleżeństwa, kolektywizmu; umiejętności ustalania celów wychowawczych i dydaktycznych w oparciu o rozpoznaną rzeczywistość pedagogiczną i dydaktyczną w pododdziale. Stosowanie w szkoleniu metod aktywizujących i wykorzystywania środków audiowizualnych w procesie kształcenia podchorążych;
- c/ w zakresie wychowania: wytworzyć zainteresowanie i pobudzić wolę zdobywania wiedzy pedagogicznej, pogłębiania jej i kształcenia ustawicznego; wyczulić na niebezpieczeństwo stosowania przez młodych dowódców metod ignorujących prawidłowości pedagogiczne, psychologiczne, socjologiczne, a także metod nieregulaminowych, usposobić do doboru metod z uzasadnieniem odpowiednio do sytuacji wychowawczej i osobowości podwładnych.

3. Materiał nauczania

Przedmiot: PSYCHOLOGIA OGÓLNA I WOJSKOWA

a/ Rozliczenie godzin

Semestr	Razem	Liczba godzin		
		w tej liczbie		
		wykładów	ćwiczeń	semin.
VII	8	8	-	-

b/ Treść tematyczna

TEMAT 1: MYŚLENIE I MOWA W DZIAŁANIU WOJSKOWYM

Zajęcie 1. Procesy myślenia: analiza i synteza, uogólnienie, abstrahowanie, porównywanie, klasyfikowanie i wnioskowanie, wyrażanie myśli w mowie. Język wojskowy.
Wykład - 2 godz.

Zajęcie 2. Rola mowy i wyobraźni w kształtowaniu postaw żołnierzy.
Wykład - 2 godz.

TEMAT 2: PROCESY UCZUCIOWO-MOTYWACYJNE W ŻYCIU I DZIAŁANIU WOJSKOWYM

Zajęcie 1. Pojęcie i znaczenie uczuć w działaniu człowieka. Rodzaje uczuć. Rola uczuć w życiu wojskowym.
Wykład - 2 godz.

Zajęcie 2. Ogólna charakterystyka procesów motywacyjnych. Rola motywacji w zachowaniu i działaniu człowieka. Znaczenie procesów motywacyjnych w życiu i działaniu wojskowym.
Wykład - 2 godz.

Przedmiot: SOCJOLOGIA WOJSKA

a/ Rozliczenie godzin

Semestr	Razem	Liczba godzin		
		w tej liczbie		
		wykładow	ćwiczeń	semin.
VII	6	2	-	4

b/ Treść tematyczna

TEMAT 1: STOSUNKI SPOŁECZNE W PODODDZIALE SZKOLNYM
JAKO JEDEN Z PODSTAWOWYCH ELEMENTÓW JEGO
SPOISTOŚCI

Zajęcie 1. Pojęcie stosunków międzyludzkich. Normatywny
model stosunków międzyludzkich w LWP.
Stosunki między przełożonymi i podwładnymi.
Stosunki formalne i nieformalne.
Wykład - 2 godz.

Zajęcie 2. Podstawowe czynności kształtowania socja-
listycznych stosunków międzyludzkich w pod-
oddziale.
Seminarium - 4 godz.

Przedmiot: PEDAGOGIKA OGÓLNA I WOJSKOWA

a/ Rozliczenie godzin

Semestr	Razem	Liczba godzin		
		w tej liczbie		
		wykładow	ćwiczeń	semin.
VII	16	12	-	4

b/ Treść tematyczna

TEMAT 1: PODSTAWOWE TRUDNOŚCI POCZĄTKOWEGO OKRESU
STUDIÓW I SPOSOBY ICH POKONYWANIA
Wykład - 2 godz.

TEMAT 2: HIGIENA I KULTURA PRACY UMYSŁOWEJ
Wykład - 2 godz.

TEMAT 3: ORGANIZACJA NAUKI WŁASNEJ. METODY UCZENIA SIĘ

Wykład - 2 godz.

TEMAT 6: ZASADY WYCHOWANIA WOJSKOWEGO

Zajęcie 1. Teoretyczne i metodologiczne podstawy zasad wychowania wojskowego.

Wykład - 2 godz.

Zajęcie 2. Zasady wychowania wojskowego w praktyce wychowawczej w pododdziale.

Seminarium - 2 godz.

TEMAT 7: METODY WYCHOWANIA WOJSKOWEGO

Zajęcie 1. Metodyka wychowania wojskowego. Warunki skuteczności i trwałości oddziaływania wychowawczego.

Wykład - 2 godz.

Zajęcie 2. Metoda przekonywania, ćwiczenia i osobistego przykładu w praktyce pracy wychowawczej w pododdziale.

Seminarium - 2 godz.

Przedmiot: DYDAKTYKA WOJSKOWA

a/ Rozliczenie godzin

Semestr	Razem	Liczba godzin w tej liczbie		
		wykładow	ćwiozen	semin.
VII	8	8	-	-

b/ Treść tematyczna

TEMAT 1: POJĘCIE, PRZEDMIOT DYDAKTYKI WOJSKOWEJ. KSZTAŁCENIE I SAMOKSZTAŁCENIE. NAUCZANIE I UCZENIE SIĘ. PROCES DYDAKTYCZNY. SYSTEM KSZTAŁCENIA

Wykład - 2 godz.

TEMAT 2: CHARAKTERYSTYKA PODSTAWOWYCH ZASAD I METOD
- KSZTAŁCENIA ŻOŁNIERZY

Zajęcie 1. Pojęcie zasad kształcenia i ich charakterystyka.

Wykład - 2 godz.

Zajęcie 2. Określenie metod kształcenia. Charakterystyka i zastosowanie.

Wykład - 2 godz.

TEMAT 3: ROLA I METODYKA WYKORZYSTANIA ŚRODKÓW
AUDIOWIZUALNYCH W PROCESIE KSZTAŁCENIA
ŻOŁNIERZY

Wykład - 2 godz.

II. PROGRAM TEMATYCZNY DLA GRUPY DYDAKTYCZNEJ Z ZAKRESU
SZKOLENIA PEDAGOGICZNEGO W VIII SEMESTRZE STUDIÓW

a/ Rozliczenie godzin

Przedmiot	Liczba godzin		
	Razem	w tej liczbie wykładów	ćwiczeń semin.
Psychologia wojskowa	10	8	2
Socjologia wojska	6	6	-
Pedagogika wojskowa	10	8	2
Dydaktyka wojskowa	2	2	-
R A Z E M .	28	24	4

b/ Treść tematyczna

Przedmiot: PSYCHOLOGIA WOJSKOWA

TEMAT 3: PSYCHOLOGICZNE PODSTAWY SZKOLENIA WOJSKOWEGO
Seminarium - 2 godz.

TEMAT 4: OSOBOWOŚĆ ŻOŁNIERZA I DOWÓDCY

Zajęcie 1. Pojęcie i struktura osobowości. Motywacja,
składniki osobowości.

Wykład - 2 godz.

Zajęcie 2. Czynniki rozwoju osobowości żołnierza.

Wykład - 2 godz.

Zajęcie 3. Psychologiczne uwarunkowania autorytetu
dowódcy.

Wykład - 2 godz.

TEMAT 5: PSYCHOLOGICZNA CHARAKTERYSTYKA GRUPY SZKO-
LENIOWEJ PODCHORAŻYCH

Wykład - 2 godz.

4. Zabezpieczenie w literaturę

J. Cendrowski, Z. Paleski, S. Swebodzki: Wybrane zagadnienia psychologii wojskowej. WAP, 1967.

J. Cendrowski, W. Krążyński, Z. Paleski: Psychologia wojskowa. WAP, 1978.

J. Cendrowski, J. Swebodzki: Psychologia walki i dowodzenia. MON, 1973.

M. Michalik: Armia, zawód, moralność. Warszawa 1971.

H. Teodorczyk: Wpływ współczesnej techniki wojskowej na strukturę organizacyjną wojska i stosunki międzyludzkie. Warszawa 1972.

E. Olczyk: Młodzież a wojsko. Warszawa 1971.

A. Apanowicz: Dowodzenie. Warszawa 1961.

J. Baryta: Charakter stosunków międzyludzkich i ich społeczne uwarunkowania w armiach kapitalistycznych i socjologii społecznych. Warszawa 1966.

E. Olczyk, Cz. Staciwa: Niektóre problemy konfliktów wśród kadry oficerskiej. Warszawa 1968.

J. Szczepański: Elementarne pojęcie socjologii. Warszawa 1970.

J. Korwin, E. Pomianowski: Z dziejów wychowania wojskowego w Polsce. Warszawa 1965.

Z. Kosyrz: Wychowanie w LWP. Warszawa 1978.

Z. Kosyrz: Kształtowanie osobowości żołnierza służby zasadniczej. Warszawa 1973.

M. Muszyński: Zarys teorii wychowania. Warszawa 1976.

Pedagogika - podręcznik ad. Warszawa 1974.

Przedmiot: SOCJOLOGIA WOJSKA

TEMAT 2: GRUPA SPOŁECZNA ZAWODOWYCH WOJSKOWYCH

Zajęcie 1. Pojęcie i definicja zawodu. Warunki powstania zawodu wojskowego i grupy społeczno-zawodowej zawodowych wojskowych. Cechy szczególne zawodu wojskowego.

Wykład - 2 godz.

TEMAT 3: STOSUNEK MŁODZIEŻY DO WOJSKA I SŁUŻBY WOJSKOWEJ

Wykład - 2 godz.

Przedmiot: PEDAGOGIKA WOJSKOWA

TEMAT 4: KORZYSTANIE ZE SŁOWA DRUKOWANEGO I MÓWIONEGO. ZASADY I METODY CZYTANIA, NOTOWANIA I KOMPLETOWANIA

Zajęcie 1. Organizacja systemu źródeł informacji na uczelni. Metody gromadzenia, przechowywania i wykorzystania informacji. Notowanie wykładów i sporządzanie konspektów.

Wykład - 2 godz.

Zajęcie 2. Przygotowanie się do ćwiczeń i zajęć seminaryjnych.

Seminarium - 2 godz.

TEMAT 5: METODOLOGICZNE PROBLEMY PEDAGOGIKI OGÓLNEJ I WOJSKOWEJ.

Wykład - 2 godz.

TEMAT 8: PROBLEMY AKTYWIZACJI ŻOŁNIERZY W PROCESIE SZKOLENIA I WYCHOWANIA

Zajęcie 1. Żołnierz jako przedmiot i podmiot w procesie wychowania wojskowego. Instytucjonalne i psychopedagogiczne warunki samowychowania w środowisku szkoły oficerskiej. Organizowanie ruchu przodownictwa i współzawodnictwa w pododdziale.

Wykład - 2 godz.

Zajęcie 2. **Kształtowanie inicjatywy, samodzielności
i zaangażowanych postaw podchorążych w pro-
cesie wychowania i szkolenia.**
Wykład - 2 godz.

Przedmiot: DYDAKTYKA WOJSKOWA

TEMAT 4: **ELEMENTY KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO W WOJSKU.
PODSTAWOWE ZASADY I METODY KSZTAŁCENIA
W UCZELNI WYŻSZEJ**
Wykład - 2 godz.

KWESTIONARIUSZ K-1

motywów wyboru zawodu oficera i studiów w WSOWZ dla podchorążych I roku studiów w pierwszym miesiącu po przybyciu do uczelni

Jesteś słuchaczem Wyższej Szkoły Oficerskiej. Uczelnia przygotowuje Cię do wykonywania jednego z najtrudniejszych i najbardziej odpowiedzialnych zawodów.

W jakim stopniu cel, ten zostanie spełniony - zadecyduje zarówno Twój osobisty wkład pracy jak i warunki, jakie ku temu stwarza środowisko Twojej uczelni.

W tej sytuacji koniecznym wydaje się gruntowne poznanie motywacji słuchaczy w wyborze zawodu i WSO. Tych spraw właśnie dotyczą pytania niniejszego kwestionariusza. Odpowiadaj szczerze i z rozumą wybierając przez podkreślenie te stwierdzenia, które najtrafniej wyrażają Twoje zdanie lub wpisz /tam, gdzie jest to wymagane/ własne ujęcie.

Kwestionariusz jest anonimowy, nie musisz więc podawać swego nazwiska. Z góry dziękujemy za jego wypełnienie.

1. Co zdecydowało, że wybrałeś zawód oficera:

- a/ zamiłowanie do służby wojskowej,
- b/ tradycje rodzinne,
- c/ zainteresowanie techniką,
- d/ dogodnymi warunkami studiowania w wojsku,
- e/ perspektywy szybkiego awansu i możliwość wybicia się,
- f/ przypadek,
- g/ ochęć zdobycia tytułu - jakiego?
- h/ obawa przed powołaniem do zasadniczej służby wojskowej,
- i/ trudna sytuacja rodzinna,
- j/ względy materialne,
- k/ inne przyczyny - jakie?
-
-

2. Czym się kierowałeś wstępując na studia do WSOWZ?
- a/ tym, że nie dostałem się na studia w uczelni cywilnej,
 - b/ namową rodziców,
 - c/ namową kolegów,
 - d/ atrakcyjnym położeniem geograficznym uczelni,
 - e/ zamiłowaniem do pracy z ludźmi,
 - f/ warunkami materialnymi,
 - g/ atrakcyjnością programu studiów,
 - h/ łatwością dostania się na studia w WSOWZ,
 - i/ inne powody - jakie?
 -
3. W jakim okresie podjąłeś decyzję o wyborze zawodu oficera i uczelni?
- a/ w 8 klasie szkoły podstawowej,
 - b/ w I klasie szkoły średniej,
 - c/ w II klasie szkoły średniej,
 - d/ w III klasie szkoły średniej,
 - e/ w IV klasie szkoły średniej,
 - f/ w innym okresie - jakim?
 -
4. Kto zasadniczo wpłynął na Twoją decyzję o wyborze zawodu i uczelni?
- a/ rodzice,
 - b/ nauczyciel /jakiego przedmiotu/,
 - c/ środki masowego przekazu /radio, prasa, TV i inne/,
 - d/ koledzy,
 - e/ decyzję podjąłeś sam,
 - f/ przedstawiciele WKU,
 - g/ inne - jakie?
 -
5. Z jakich źródeł czerpałeś informację o warunkach i możliwościach ukończenia studiów w WSOWZ?
- a/ z prasy,
 - b/ radia i TV,
 - c/ ze spotkań z przedstawicielami WKU,
 - d/ ze spotkań z podchorążymi WSOWZ,

- e/ podczas "Dni Otwartych Koszar",
- f/ z informatora dla kandydatów do uczelni wojskowej,
- g/ inne źródła - jakie?
-

6. Jakich trudności spodziewasz się rozpoczynając studia w WSOWZ?

- a/ dużej ilości nauki,
- b/ wojskowej karności i dyscypliny,
- c/ małej ilości codziennego czasu wolnego dla osobistych potrzeb,
- d/ wychowania fizycznego,
- e/ zaliczenia przedmiotów ogólnokształcących,
- f/ trudności w odpowiedziach najbliższych,
- g/ ograniczeń w życiu religijnym,
- h/ nie mam żadnych obaw,
- i/ inne - jakie?
-
-

7. Której z powyższych trudności obawiasz się szczególnie?
/zamiast pełnej odpowiedzi - wpisz odpowiednią literę/.

8. Na studia w WSOWZ dostałeś się:

- a/ bezpośrednio po ukończeniu szkoły średniej,
- b/ po nie dostaniu się na studia w uczelni cywilnej,
- c/ jako żołnierz służby zasadniczej,
- d/ inne okoliczności - jakie?
-

9. Z punktu widzenia własnych doświadczeń jak oceniasz swą decyzję o wyborze zawodu oficera i uczelni?

- a/ podjąłem trafną decyzję,
- b/ nie mam jeszcze wyrobionego zdania,
- c/ popełniłem błąd wybierając ten kierunek studiów,
- d/ inne poglądy - jakie?
-

10. Czy doznałeś jakichkolwiek niepowodzeń w okresie pobytu w uczelni? Wymień je i krótko scharakteryzuj.

.....

.....
.....
.....
.....
.....

11. Jak przebiega Twoja adaptacja w nowym środowisku uczelni wojskowej?

- a/ dobrze,
 - b/ mam pewne trudności - jakie?
 - c/ zdecydowanie źle - wyjaśnij dlaczego?
-

12. Co w warunkach WSOWZ jest dla Ciebie szczególnie trudne do zniesienia?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

13. Czy uważasz egzamin wstępny do WSOWZ za:

- a/ łatwy - wyjaśnij dlaczego?
- b/ średniotrudny,
- c/ trudny.

14. Czy zapoznałeś się z regulaminem studiów w WSOWZ i z zarządzeniem MON nr 8 i 35 i jakie wyniosłeś z tego praktyczne korzyści?

.....
.....
.....
.....

15. W jaki sposób Twój bezpośredni przełożony pomógł Ci w stawianiu pierwszych kroków na uczelni?

.....
.....
.....

16. Czy masz już w grupie przyjaciół, jeżeli tak czy posiadanie ich wydaje Ci się pomocne w nauce, w codziennej służbie?
-
-
17. Czy w Twojej grupie istnieje atmosfera życia i koleżeń- skiej współpracy - jeżeli tak, to co wpłynęło na wytworze- nie takiej atmosfery?
-
-
-
-
18. Jeżeli masz coś ponadto do zakomunikowania na temat wybo- ru zasodu oficera i uczelni wojskowej to napisz w tym miejscu:
-
-
-
-
-
-
-
-

UWAGA:

A teraz przeczytaj dokładnie raz jeszcze cały kwestionariusz i sprawdź czy na wszystkie pytania udzieliłeś jednoznacznej od- powiedzi.

W razie wątpliwości - zwróć się o wyjaśnienie do prowadzącego badania.

Dziękujemy.

3. Czy w okresie studiów doznałeś rezygnacji z kierunku studiów?

a/ nie,

b/ tak,

c/ trudno mi powiedzieć.

KWESTIONARIUSZ K-2

postaw i motywów studiów w WSOWZ dla podchorążych po ukończeniu I roku nauki w uczelni

Tą drogą zwracamy się do Was podchorążowie o udzielenie odpowiedzi na pytania zawarte w niniejszym kwestionariuszu.

Pragniemy poznać Waszą opinię o dotychczasowym pobycie w WSOWZ oraz o napotykanym trudnościach.

Znajomość Waszych poglądów pomoże w usprawnieniu procesu dydaktyczno-wychowawczego uczelni.

Odpowiadaj szczerze i z rozwagą, podkreślając te stwierdzenia, które najtrafniej wyrażają Twoje zdanie.

Za szczerą i pełną wypowiedź dziękujemy. Kwestionariusza nie podpisuj - jest on anonimowy.

PYTANIA

1. Patrząc z dystansu dotychczasowych doświadczeń - co skłoniło Cię do podjęcia studiów w uczelni wojskowej?

.....
.....
.....

2. Czy jesteś zadowolony z podjęcia studiów w WSOWZ?

- a/ bardzo,
 - b/ raczej tak,
 - c/ trudno mi powiedzieć,
 - d/ raczej nie,
 - e/ zdecydowanie nie - dlaczego?
-
.....

3. Czy w okresie studiów doznałeś rozczarowań związanych z podjęciem nauki w WSOWZ?

- a/ nie,
- b/ tak,
- c/ trudno mi powiedzieć.

Jeżeli podkreśliłeś słowo "tak" to podaj bliższe informacje
czego dotyczą te rozczarowania:
.....
.....

4. Na jakim tle, z wymienionych niżej, wystąpiły u Ciebie
trudności podczas pobytu w WSOWZ:

- a/ rozłąka z rodziną,
- b/ brak czasu na życie osobiste,
- c/ trudności w zorganizowaniu sobie życia towarzyskiego,
- d/ złe przyjęcie przez środowisko podchorążych,
- e/ brak motywacji do nauki w uczelni wojskowej,
- f/ nie miałem żadnych trudności,
- g/ inne trudności - jakie?
-

5. Czy jesteś nadmiernie przeciążony nauką:

- a/ tak,
 - b/ nie.
- Uzasadnij dlaczego:
-

6. Czy osiągnane w studiach wyniki są na miarę Twych możliwości:

- a/ uzyskuję wyniki lepsze od moich możliwości,
- b/ uzyskiwane wyniki odpowiadają moim możliwościom,
- c/ uzyskiwane wyniki są niższe od moich możliwości.

7. Które z niżej wymienionych grup przedmiotów sprawiają Ci
najwięcej trudności:

- a/ szkolenie polityczne,
- b/ szkolenie taktyczne,
- c/ szkolenie ogniowe,
- d/ szkolenie techniczne,
- e/ szkolenie fizyczne,
- f/ szkolenie spadochronowe,
- g/ szkolenie ogólnokształcące,
- h/ szkolenie ogólnowojskowe.

8. Czy przyczyny trudności w nauce widzisz w:

- a/ nie mam trudności w nauce,
- b/ braku umiejętności organizowania sobie pracy umysłowej,

- c/ braku przygotowania ze szkoły średniej,
- d/ dużym zakresie materiału programowego,
- e/ braku koleżeńskiej pomocy w plutonie,
- f/ braku zainteresowania pracą podchorążych ze strony kadry,
- g/ braku czasu na samokształcenie,
- h/ inne przyczyny - jakie:
-

9. Kto najbardziej pomagał Ci w przezwyciężaniu napotykanym trudności w studiach i w życiu służbowym:

- a/ koledzy z roku studiów,
- b/ starsi koledzy z uczelni,
- c/ bezpośredni przełożony,
- d/ wykładowcy,
- e/ organizacja młodzieżowa,
- f/ organizacja partyjna,
- g/ inne ogniwa - jakie?
-

10. Jak oceniasz radę i pomoc dowódcy pododdziału /plutonu, kompanii/ w sprawach związanych z Twoimi trudnościami w studiach i innych problemach?

- a/ pomagał zawsze gdy go prosiłem,
- b/ wysłuchał, obiecał, zapomniał,
- c/ gdybym nawet prosił o radę czy pomoc, to by odmówił.

11. Co sądzisz o warunkach do nauki w WSOWZ? Są one:

- a/ bardzo dobre,
- b/ dobre,
- c/ dostateczne,
- d/ niedostateczne - dlaczego?
-

12. Jak oceniasz stosunki międzyludzkie w Twoim pododdziale?

Wyjaśnij i uzasadnij:

.....

.....

13. Co jest głównym bodźcem w Twojej codziennej nauce i służbie:

- a/ względy ambicjonalne,

- b/ potrzeba uznania ze strony przełożonych,
- o/ potrzeba uznania ze strony kolegów,
- d/ nawyk rzetelnej pracy /nauki/,
- e/ chęć zasłużenia na wyróżnienie,
- f/ obawa przed dezaprobatą ze strony kolegów,
- g/ obawa przed ewentualnymi sankcjami dyscyplinarnymi ze strony przełożonych,
- h/ chęć sprawdzenia siebie,
- i/ nie zależy mi na dobrych wynikach - dlaczego?
-

14. Czy dotychczasowy pobyt w WSOWZ

- a/ zachęcił Cię do pracy w zawodzie oficera,
- b/ zniechęcił Cię do pracy w zawodzie oficera,

15. Czy zamierzasz nadal kontynuować studia w WSOWZ:

- a/ tak,
- b/ trudno mi powiedzieć,
- c/ raczej nie,
- d/ zdecydowanie nie - dlaczego?
-

16. Z czego jesteś najbardziej zadowolony w WSOWZ?

17. Z czego jesteś najbardziej niezadowolony w WSOWZ?
-
-

18. Czy Twój pododdział osiąga sukcesy służbowe, z których można być dumnym?

- a/ tak, często,
- b/ tak, czasem,
- c/ raczej nie,
- d/ zdecydowanie nie.

19. Czy chciałbyś się przenieść do innego pododdziału na Twoim roku studiów?

- a/ nie,
- b/ raczej nie,
- c/ tak - wyjaśnij dlaczego?
-

20. Które z wymienionych niżej czynników mają Twoim zdaniem decydujący wpływ o powodzeniu w studiach i przyszłej pracy zawodowej? /podkreśl co najwyżej 3 możliwości/:

- a/ gruntowna wiedza oraz zdolności dowódcze,
- b/ przysłowiowy "łut szczęścia",
- c/ bezwzględne podporządkowanie się woli przełożonych,
- d/ umiejętność pozyskania względów określonych osób,
- e/ wyniki uzyskane przez pododdział dowodzony przez danego oficera w szkoleniu i dyscyplinie,
- f/ zewnętrzna postawa polegająca na odpowiedniej prezencji i "energicznym" sposobie bycia.

21. Czy wyniki w studiach są Twoim zdaniem odpowiednio doceniane i nagradzane?

- a/ tak,
- b/ raczej nie,
- c/ nie - wyjaśnij dlaczego tak sądzisz?
-
-

22. Czy wyróżnienia /kary/ stosowane przez przełożonych zachęcają do nauki?

- a/ tak,
- b/ raczej nie,
- c/ nie - dlaczego?
-
-

23. Wymień te rodzaje wyróżnień, które Twoim zdaniem najskuteczniej zachęcałyby do osiągania lepszych wyników w studiach:

.....

.....

.....

24. Wymień czynniki /o ile takie są/ związane z postawami dowódców, które zniechęcają do nauki:

.....

.....

.....

.....

25. Dlaczego się uczysz? /wybierz jedno z podanych niżej stwierdzeń/
- a/ chcę być jak najlepiej przygotowany do swego zawodu,
 - b/ staram się odnosić sukcesy choćby dla sprawdzenia swoich możliwości,
 - c/ lubię się uczyć,
 - d/ nie chcę być gorszy od innych kolegów,
 - e/ nie chcę się narażać na przykrości i kary ze strony przełożonych,
 - f/ nie chcę sprawić zawodu swoim najbliższym oraz kolegom i przełożonym,
 - g/ lubię być wyróżniany i nagradzany, a wysokie średnie pomagają mi w tym,
26. Czy działalność organizacji młodzieżowej wpływa dodatnio na wyniki szkolenia?
- a/ tak,
 - b/ czasem,
 - c/ nie.
27. Czy współzawodnictwo wpływa dodatnio na wyniki szkolenia?
- a/ tak,
 - b/ czasem,
 - c/ nie.
28. Czy w Twoim środowisku jest osoba, na której chciałbyś się wzorować?
- a/ tak,
 - b/ nie wiem,
 - c/ nie.
29. Jeśli tak - to jest nim:
- a/ kolega,
 - b/ dowódca /plutonu, kompanii, batalionu/,
 - c/ wykładowca,
 - d/ oficer polityczny,
 - e/ oficer komendy szkoły.
30. Które z wymienionych cech szczególnie cenisz u swych dowódców - przełożonych? /wybierz 3 najważniejsze/

- a/ rozległa wiedza ogólna i specjalistyczna,
- b/ inteligencja i rozwaga,
- c/ życzliwość i zrozumienie, gotowość do udzielenia podwładnym pomocy,
- d/ dbałość o zabezpieczenie potrzeb podwładnych,
- e/ konsekwencja i stanowczość w działaniu,
- f/ wymagalność i sprawiedliwość w ocenie podwładnych,
- g/ kultura osobista /w tym językowa/, nienaganny sposób bycia, właściwe podejście do wszystkich słuchaczy,
- h/ liberalizm w praktyce szkoleniowej i dyscyplinarnej.

31. Jak oceniasz warunki bytowe panujące w uczelni?

- a/ bardzo dobre,
- b/ dobre,
- c/ średnie,
- d/ niezbyt dobre,
- e/ złe - wyjaśnij dlaczego?
-

32. Jak oceniasz realizację Twoich potrzeb życiowych przez uczelnię?

- a/ całkowicie zabezpiecza moje potrzeby,
- b/ realizuje tylko niektóre potrzeby,
- c/ nie spełnia swych oczekiwań w tym zakresie - wyjaśnij dlaczego?
-
-
-
-
-

33. Jeżeli masz coś ponadto do zakomunikowania na temat wyboru zawodu oficera i uczelni lub na inny temat to napisz w tym miejscu:

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....

U W A G A:

A teraz przeczytaj raz jeszcze cały kwestionariusz i sprawdź czy na wszystkie pytania udzieliłeś jednoznacznej odpowiedzi. W razie wątpliwości - zwróć się o wyjaśnienie do prowadzącego badania.

Dziękujemy.

1. Czy kierował się wybierając zawód z dziedziny nauk w WSO/WZ?

2. Na studia w WSO/WZ dostałeś się: /podkreśl odpowiednią stwierdzenia/
a/ bezpośrednio po ukończeniu szkoły średniej,
b/ po skłóceniu egzaminu w nastąpił cyklicznej, ale nie przerywając z powodu braku miejsca,
c/ jako żołnierz służby zasadniczej,
d/ inne okoliczności - jakie?

3. Z jakich źródeł otrzymałeś informacje o warunkach i możliwościach ukończenia studiów w WSO/WZ /podkreśl co najmniej jedno z określenia:/
a/ z pracy,
b/ z radia i telewizji,
c/ spotkania z przedstawicielami WSO,
d/ spotkania z przedstawicielami WSO,
e/ z informatora dla kandydatów do WSO,
f/ inne - jakie?

Dla podchorążych zwalnianych
ze studiów w WSOWZ

A N K I E T A

W związku z przeprowadzanymi badaniami na temat przyczyn niepowodzeń podchorążych w studiach w WSOWZ, tą drogą zwracamy się do Ciebie z prośbą o udzielenie szczerzej i wyczerpującej odpowiedzi na zawarte niżej pytania. Z góry dziękujemy za jej wypełnienie.

1. Czym kierowałeś się wybierając zawód oficera oraz studia w WSOWZ?
2. Na studia w WSOWZ dostałeś się: /podkreśl odpowiednie stwierdzenia/
 - a/ bezpośrednio po ukończeniu szkoły średniej,
 - b/ po złożeniu egzaminu w uczelni cywilnej, ale nie przyjęciu z powodu braku miejsc,
 - c/ jako żołnierz służby zasadniczej,
 - d/ inne okoliczności - jakie?
3. Z jakich źródeł czerpałeś informacje o warunkach i możliwościach ukończenia studiów w WSOWZ /Podkreśl co najwyżej 3 określenia/:
 - a/ z prasy,
 - b/ z radia i telewizji,
 - c/ spotkania z przedstawicielami Wku,
 - d/ spotkania z przedstawicielami WSO,
 - e/ z informatora dla kandydatów do WSO,
 - f/ inne - jakie?

Dla podchorążych zwalnianych ze studiów w WSOWZ

A N K I E T A

W związku z przeprowadzanymi badaniami na temat przyczyn niepowodzeń podchorążych w studiach w WSOWZ, tą drogą zwracamy się do Ciebie z prośbą o udzielenie szczerzej i wyczerpującej odpowiedzi na zawarte niżej pytania. Z góry dziękujemy za jej wypełnienie.

1. Czym kierowałeś się wybierając zawód oficera oraz studia w WSOWZ?

2. Na studia w WSOWZ dostałeś się: /podkreśl odpowiednie stwierdzenia/

- a/ bezpośrednio po ukończeniu szkoły średniej,
b/ po złożeniu egzaminu w uczelni cywilnej, ale nie przyjęciu z powodu braku miejsc,
c/ jako żołnierz służby zasadniczej,
d/ inne okoliczności - jakie?

3. Z jakich źródeł czerpałeś informacje o warunkach i możliwościach ukończenia studiów w WSOWZ /Podkreśl co najwyżej 3 określenia/:

- a/ z prasy,
b/ z radia i telewizji,
c/ spotkania z przedstawicielami Wku,
d/ spotkania z przedstawicielami WSO,
e/ z informatora dla kandydatów do WSO,
f/ inne - jakie?

4. Czy brałeś udział w "Dniach Otwartych Koszar" na terenie WSOW? Jeśli tak to podaj w jakim okresie i na terenie jakiej uczelni wojskowej?

.....

.....

.....

5. Jak oceniasz system preorientacji zawodowej funkcjonujący w cywilu?

.....

.....

.....

6. Na ile spełniły się Twoje oczekiwania i wyobrażenia o studiach w uczelni wojskowej w porównaniu z realiami szkolenia i służby w WSOWZ?

.....

.....

.....

7. Jak oceniasz egzamin wstępny do WSOWZ?

a/ łatwy,

b/ średniotrudny,

c/ trudny.

Jeśli podkreśliłeś określenie "łatwy" to wyjaśnij na czym polega łatwość dostania się na studia do WSOWZ?

.....

.....

.....

8. Na jakie z niżej wymienionych trudności napotykałeś podczas studiów w WSOWZ: /podkreśl odpowiednie stwierdzenie lub napisz własne/

a/ zbyt trudny program kształcenia,

b/ brak dostatecznych zdolności do nauki,

c/ zmartwienia rodzinne,

d/ konflikty z kolegami - na jakim tle?

.....

- e/ konflikty z przełożonymi - z jakich powodów?
-
-
- f/ brak czasu na samokształcenie,
- g/ obciążenie dodatkowymi obowiązkami,
- h/ trudne warunki życia wojskowego,
- i/ inne trudności - wymień jakie?
-

9. Czy powstałe trudności w studiach starałeś się rozwiązać, szukając pomocy u jakich osób? /Podkreśl co najwyżej 3 określenia/

- a/ dowódcy plutonu,
- b/ dowódcy kompanii,
- c/ dowódcy batalionu,
- d/ oficera politycznego,
- e/ wykładowcy,
- f/ kolegów,
- g/ rodziców.

10. Dlaczego rezygnujesz ze studiów w WSOWZ? /podaj zasadnicze przyczyny/

.....

.....

11. Decyzję o zwolnieniu z uczelni podjąłeś:
/odpowiednie podkreśl, wpisz powód/

- a/ sam,
- b/ na wyraźne życzenie - czyje?
-
- c/ po dyskusji z:
 - rodzicami;
 - dziewczyną /żoną/;
 - przełożonymi;
 - kolegami.

12. W jakim okresie studiów narodziła się Twoja decyzja o zwolnieniu się z WSOWZ?

.....

.....

.....

.....

13. Ile razy składałeś prośbę o zwolnienie ze studiów w uczelni?

.....
.....
.....

14. Jak długo czekałeś na rozpatrzenie prośby o zwolnienie z dalszej nauki w WSOWZ?

.....
.....
.....
.....

15. Kto z przełożonych rozmawiał z Tobą po złożeniu prośby o zwolnienie ze studiów?

.....
.....
.....
.....

16. Podaj swą motywację jaką ująłeś w oficjalnej prośbie do komendanta WSOWZ o zwolnienie z uczelni?

.....
.....
.....
.....

17. Jaka była reakcja Twoich bezpośrednich przełożonych na fakt rezygnacji przez Ciebie z dalszych studiów w WSOWZ?

.....
.....
.....

18. W jaki inny sposób starałbyś się zwolnić z uczelni, gdyby Twoja prośba o odejście ze studiów została rozpatrzona negatywnie?

.....
.....
.....

19. Kto pokryje koszty Twego pobytu w WSOWZ, przypisane Ci do zwrotu?

.....

-
.....
20. Jeżeli odchodzisz z uczelni ze względu na stan zdrowia to podaj jakie schorzenie uniemożliwia Ci studiowanie w WSOWZ?
.....
.....
.....
21. Czy leczyłeś się na to schorzenie przed rozpoczęciem studiów w uczelni wojskowej?
22. Czy schorzenia tego nabawiłeś się podczas szkolenia w uczelni? Jeśli tak, to wyjaśnij na jakim tle ono powstało?
23. Jeśli zwalniasz się z uczelni ze względu na trudności w nauce, to wyjaśnij czego one dotyczyły?
24. Jakie średnie ocen uzyskiwałeś w poszczególnych semestrach?
25. Które przedmioty /egzamininy, ćwiczenia/ sprawiały Ci najwięcej kłopotów?
26. Czy uczyłeś się w czasie całego semestru systematycznie? Jeżeli nie - to dlaczego?

27. Czy przygotowywałeś się do egzaminów. Sam czy z kolegami?

.....
.....
.....

28. Czy zdawałeś wszystkie egzaminy w czasie normalnych zajęć? Jeżeli nie - to które egzaminy zdawałeś w sesji poprawkowej?

.....
.....
.....

29. Ile czasu dziennie poświęcałeś na naukę własną poza obowiązującymi godzinami programowymi?

.....
.....
.....

30. Czy obowiązujący system nauki własnej w uczelni zapewniał Ci możliwość efektywnego samokształcenia? Jeżeli nie - to podaj jakie zmiany należałoby wprowadzić, aby spełnił on oczekiwania podchorążych?

.....
.....
.....
.....

31. Czy Twoim zdaniem w WSOWZ byłeś przeciążony nauką?

.....
.....
.....

32. Jak układały się Twoje stosunki z dowódcą plutonu?

- a/ dobrze,
 - b/ raczej źle,
 - c/ zdecydowanie źle - wyjaśnij dlaczego?
-
.....

33. Jak oceniasz stosunek bezpośrednich przełożonych do podchorążych, ich problemów i trudności?

.....
.....

34. Czy napotykałeś na trudności ze strony przełożonych w zakresie uzyskania urlopu, przepustki?

- a/ tak,
- b/ nie.

Jeśli podkreśliłeś "tak", to wyjaśnij na czym polegały te trudności?

35. Jak często w miesiącu wyjeżdżałeś na urlop, wychodziłeś na przepustkę?

36. Czym zajmowałeś się w czasie wolnym od zajęć?

37. Jak oceniasz sposób realizacji Twoich potrzeb życiowych przez uczelnię?

38. Podaj Twoje propozycje rozwiązań w zakresie ograniczenia wykruszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ:

39. Po zwolnieniu ze studiów w uczelni /służby wojskowej/ zamierzasz:

- a/ podjąć pracę - w jakim zawodzie?
- b/ podjąć naukę - gdzie?
- c/ zdobyć zawód - jaki?
- d/ założyć rodzinę?
- e/ inne - jakie?

40. Podaj jakie ponadto masz uwagi o pobycie i studiach w WSOWZ:

.....
.....
.....
.....

U W A G A:

A teraz przeczytaj raz jeszcze całą ankietę i sprawdź czy na wszystkie pytania udzieliłeś jednoznacznej odpowiedzi. W razie wątpliwości zwróć się o wyjaśnienie do prowadzącego badanie.

Dziękujemy.

1. Czy jesteś zadowolony z wypracowanego poziomu osiągnięć?
2. Czy jesteś zadowolony z wypracowanego poziomu wiedzy?
3. Czy spełniły się Twoje oczekiwania i nadzieje, czy też nie jesteś rozczarowany takim wynikiem nauki i pracy?
4. Potrzeba z perspektywy IV lat studiów w ZSWiZ, czy byś miał możliwość wyjazdu, czy zdecydowałbyś się zostać oficerem i ukończyć służbę? Jeżeli nie to wyjaśnij dlaczego?
5. Co według Ciebie należy zrobić przede wszystkim w celu poprawy jakości w studiach w ZSWiZ:
a/ zwiększyć,
- b/ zmniejszyć,

Dla podchorążych
IV roku studiów

A N K I E T A

W związku z przeprowadzonymi badaniami na temat przyczyn niepowodzeń podchorążych w studiach w WSOWZ tą drogą zwracamy się do Was z prośbą o udzielenie szczerej i wyczerpującej odpowiedzi na zawarte niżej pytania. Ankieta jest anonimowa, nie musisz więc podawać swego nazwiska. Z góry dziękujemy za jej wypełnienie.

1. Czy jesteś zadowolony z wybranego zawodu oficera?

2. Czy jesteś zadowolony z wyboru uczelni wojskowej?

3. Czy spełniły się Twoje oczekiwania i marzenia, czy też jesteś rozczarowany faktem wyboru zawodu i uczelni?

4. Patrząc z perspektywy IV lat studiów w WSOWZ, gdybyś miał powtórnie wybierać, czy zdecydowałbyś się zostać oficerem i ukończyć WSOWZ? Jeżeli nie to wyjaśnij dlaczego?

5. Co według Ciebie decyduje przede wszystkim o powodzeniu w studiach w WSOWZ:
a/ zdolności,
b/ szczęście,

- c/ systematyczna praca,
- d/ spryt,
- e/ inne cechy - wymień jakie?
-

6. Jakie w okresie studiów w WSOWZ odniosłeś:

- a/ porażki:
-
-
-
-
-
- b/ sukcesy:
-
-
-
-

7. Które z wymienionych niżej czynników mają Twoim zdaniem decydujący wpływ o powodzeniu w przyszłej karierze zawodowej?
/podkreśl co najwyżej trzy/

- a/ gruntowna, stale pogłębiana wiedza,
- b/ zdolności dowódcze,
- c/ umiejętność zwrócenia na siebie uwagi przełożonych,
- d/ samodzielność, inicjatywa i poczucie odpowiedzialności,
- e/ bezwzględne podporządkowanie się woli przełożonych,
- f/ umiejętność zapewnienia sobie odpowiedniej pozycji i pozyskania względów określonych osób,
- g/ zewnętrzna postawa polegająca na odpowiedniej prezencji i "energicznym" sposobie bycia.

8. Czy wyniki w studiach są Twoim zdaniem odpowiednio doceniane i nagradzane?

.....

.....

.....

.....

9. Czy wyróżnienia /kary/ stosowane przez przełożonych zachęcają do nauki?

.....

.....

10. Czy działalność organizacji młodzieżowej i partyjnej wpływa dodatnio na wyniki szkolenia?
11. Czy w Twoim otoczeniu jest osoba, na której chciałbyś się wzorować? Jeśli tak to podaj kto to jest?
12. Co w warunkach studiów w WSOWZ było dla Ciebie szczególnie trudne do zniesienia?
13. Jakie według Ciebie są najczęstsze przyczyny rezygnacji podchorążych ze studiów w WSOWZ?
14. Co należałoby zmienić /zmodernizować, wyeliminować/ w systemie dydaktyczno-wychowawczym uczelni, aby ograniczyć zjawisko wykuszalności podchorążych ze studiów w WSOWZ?
15. Jak oceniasz jakość systemu wychowawczego w WSOWZ?
16. Ilu Twoich kolegów z plutonu zwolniło się z uczelni i w jakim okresie studiów?

17. Jaka była reakcja wśród kolegów, gdy dowiadawali się, że niektórzy z podchorążych zwalniają się z uczelni?

.....

.....

.....

.....

18. Czy podczas studiów w WSOWZ miałeś okresy zwątpienia co do trafności wyboru zawodu oficera i uczelni? Jeśli tak to wyjaśnij jaki był tego powód?

.....

.....

.....

19. Czy chciałbyś pracować w szkolnictwie wojskowym /w WSOWZ/? Jeśli tak, to wyjaśnij w jakim charakterze i na jakim stanowisku, jeśli nie, to podaj dlaczego?

.....

.....

.....

20. Jeśli masz coś ponadto do zakomunikowania w powyższej sprawie, to zrób to w tym miejscu:

.....

.....

.....

.....

U W A G A:

A teraz przeczytaj raz jeszcze całą ankietę i sprawdź, czy na wszystkie pytania udzieliłeś jednoznacznej odpowiedzi.

W razie wątpliwości - zwróć się o wyjaśnienie do prowadzącego badanie.

Dziękujemy.

Dla dowódców pododdziałów
szkolnych

ARKUSZ WYWIADU W-1

DATA WYWIADU

STANOWISKO SŁUŻBOWE

PYTANIA

1. Jaki staż dowodzenia plutonem /kompanią/ posiada obywatel?
2. Ilu i w jakim okresie studiów odeszło z dowodzonego przez obywatela pododdziału podchorążych?
3. Jakie według obywatela są podstawowe źródła i przyczyny rezygnacji słuchaczy ze studiów w WSOWZ?
4. Jakie widzi obywatel rozwiązania w celu ograniczenia zjawiska wykruszalności w WSOWZ?
5. Jaki jest stosunek obywatela do wykruszalności podchorążych z uczelni?
6. Czy stara się obywatel pomagać słabszym podchorążym w swym pododdziale, czy też szybko chce się ich pozbyć z uczelni, aby nie obniżali wyników nauczania całej grupy /kompanii/?
7. Czy poniósł obywatel jakiegokolwiek konsekwencje służbowe za dużą /małą/ wykruszalność podchorążych ze studiów w WSOWZ?
8. Czy istnieje jakaś zależność między wykruszalnością słuchaczy z uczelni, a stylem dowodzenia dowódcy pododdziału?
9. Czy przed przystąpieniem do pełnienia obowiązków dowódcy plutonu w szkole oficerskiej lub w trakcie dotychczasowej służby był obywatel poddany przeszkoleniu pedagogicznemu?
10. Jak obywatel sądzi, czy zjawisko wykruszalności jest następstwem pożądanej naturalnej selekcji podchorążych, czy też zamierzonym działaniem niektórych organów, osób itp., czy też niejako ubocznym produktem procesu kształcenia w WSOWZ?

Druk WSOWZ zam.Pf 102 sierpień 1986

Handwritten initials, possibly 'JP', enclosed in a circular stamp.

